

143

*Biblioth. D. v. a. g. k. s.
W. H. Haas Kassa*

56

A KOŠICEI ÁGOSTAI HITVALLÁSU
EVANG. MAGYAR-NÉMET EGYHÁZKÖZSÉG

ÉVKÖNYVE

AZ 1936. ÉVRE.

! Az ötven éves évkönyv!

SZERKESZTI

GREGUSS GYULA

LELKÉSZ

L. ÉVFOLYAM.

LELKÉSZI HIVATAL: MLYNSKÁ U. 3.
HIVATALOS ÓRÁK: DÉLELŐTT 9—12.
TELEFON: 2496.

A KOŠICEI ÁGOSTAI HITVALLÁSU
EVANG. MAGYAR-NÉMET EGYHÁZKÖZSÉG

ÉVKÖNYVE

AZ 1936. ÉVRE.

SZERKESZTI
GREGUSS GYULA
LELKÉSZ

L. ÉVFOLYAM.

LELKÉSZI HIVATAL: MLYNSKÁ U. 3.
HIVATALOS ÓRÁK: DÉLELŐTT 9—12.
TELEFON: 2496.

ÉVKÖNYVÉ

SZENT ERZSÉBET NYOMDA R.-T., KOŠICE.

1936—3418.

A vándor ünnepe.

Az 50-ik évkönyv megjelenése alkalmából.

Tovasietsz az idő országútján
S parányi hírnökként hozod
A letünt éveket.

S ha körutad véget ért,
Mint szikkadásra szánt agyag,
Dermedsz a mult egy téglájává,
Hogy rád újak jöhessenek.

Csendes-szerényen kopogtatsz az ajtón,
Most immár ötvenedszer.
Magadhoz hívod a családot és mesélsz:
Ismét letünt egy év.

— Esti csendességben hallgat a család —
Fekete gyászfátyolt lebegtet
A bánat fuvallata,
Kicsillan a napok szürke tengeréből
A boldogság ékköve:
Világítanak a hívő vasárnapok.
Öröm sugárzik és
Fájdalom zokog:
Ismét letünt egy év!

De most a szűk látóköron
— Egy esztendő sövényein —
Átlendül a mult.
Félszázados lüktetésnek
Öröme-bánata kél
S a vándor ünnepel.
Mint nagy sokágú rézkapocs,
Egybetartják a tág időt
A reformációi emléknepok.

Eridj utadra, kis füzet,
Kopogj a lelkek ajtaján,
Hirdesd a multnak üzenését:
A hívő mily sok csodát megél:

Lendült egyházunk előre
És magasból siklott alá,
De minden évnek októberében
Felhangzik a boldog diadal,
Nem hagy cserben minket az Úr:
„Erős várunk nekünk az Isten!”

Kassa, 1936. július.

Mohr Gedeon.

I. Egyházi tisztviselők:

Egyházközségi felügyelő: *Gömöry János.*
Egyházk. másodfelügyelők: *Matern Nándor és Sohlmann Gyula.*
Egyházközségi főgondnok: *Dr. Kriebel Edgár.*
Lelkész: *Greguss Gyula.*
Segédlelkész és egyházközségi jegyző: *Mohr Gedeon.*
Egyházk. ügyészek: *Dr. Szaltzer György és Dr. Aczél Miklós.*
Egyházközségi gazdasági gondnok: *Binder Ernő.*
Tiszteletbeli gondnokok: *Mikler Andor és Maurer Károly.*
Gyámintézeti gondnok: *Várkoly Miklós.*
Számvevő: *Rónay László.*
Egyházközségi énekvezér: *Benyik Zoltán.*
Tiszteletbeli jegyző: *Peskó Zoltán.*
Egyházi: *Münnich Tamás.*

II. Presbitérium (egyház-tanács):

Rendes tagok:

Benczúr Vilmos	Hladky János	Osztermann Ernő
Berzeviczi Béla	Joób Béla	Pauksch Pál
Binder Rezső	Kemény György	Peskó Ödön
Bradovka Gyula	Kieselbach Géza	Rohringer Géza
Dely Frigyes	Krivánszky Simon	Ruttkay János
Démuth Gusztáv	Krön Károly	Szakmáry Kálmán
Ferenczi Sámuel	Oelschläger Lajos id.	Schmitz Sándor
Geruska Pál	Oelschläger István	Sohlmann Gyula
Hendel József	Oelschläger Ferenc	Szontágh Sándor
Dr. Hitsch Károly		Várkoly Elek
Horvay András id.		Zsedényi József

Póttagok:

Id. Bartsch Kálmán	Flachbarth Gusztáv	Lesch Vilmos
Chartmann Ferenc	Földes Gyula	Menhoffer Rudolf
Dr. Csajka Dezső	Koch Vilmos	Dr. Payer Ervin
Csink Elemér		Stanik Árpád

Az Istentisztelet rendje

a košicei ágost. hitv. ev. magyar-német egyházközség
templomában az 1936. évben.

Ordnung des Gottesdienstes

in dem Kirchengebäude der Kaschauer ev. ung.-deutschen
Kirchengemeinde A. B. für das Jahr 1936.

Hónap Monat	Nap-Tag	Vasár- és ünnepnapok Sonn- und Feiertage	Offertor. Opfer	Délelőtt Vormittag	Úrvacsora Kommunion	Délután Nachmittag
1936. év						
Január	1	Újév	Offert.	magyar	—	deutsch
	5	Újév u. vas.	—	deutsch	—	magyar
	6	Vízkereszt	—	magyar	—	deutsch
	12	I. vasárn. vízker. u.	—	magyar	—	magyar
	19	II. " " "	—	magyar	—	deutsch
	26	III. " " "	—	magyar	—	magyar
Február	2	IV. vasárn. vízker. u.	—	deutsch	—	magyar
	9	Hatvened vasárnap	—	magyar	—	deutsch
	16	Hatvanad vasárnap	—	magyar	—	magyar
	23	Ötvened vasárnap	—	magyar	—	deutsch
Március	1	I. bőjti vasárnap	—	deutsch	—	magyar
	8	II. " "	—	magyar	—	deutsch
	15	III. " "	—	magyar	—	magyar
	22	IV. " "	—	magyar	—	deutsch
	29	V " "	—	magyar	—	magyar
Április	5	Virágvasárnap	Offert.	magyar	Úrvacsora	deutsch
	9	Gründonnerstag	—	deutsch	Kommunion	—
	10	Nagy péntek	Offert.	magyar	Úrvacsora	deutsch
	12	Husvét vasárnap	Offert.	magyar	Úrvacsora	deutsch
	13	Ostermontag	Opfer.	deutsch	Kommunion	magyar
	19	I. vasárnap husvét u.	—	magyar	—	deutsch
	26	II. " " "	—	magyar	—	magyar
Május	3	III. vasárnap husvét u.	—	deutsch	—	magyar
	10	IV. " " "	—	magyar	—	deutsch
	17	V. " " "	—	magyar	—	magyar
	21	Konfirmáció	—	magyar	—	—
	24	VI. vasárnap husvét u.	—	magyar	—	deutsch
	31	Pünkösd vasárnap	Offert.	magyar	Úrvacsora	deutsch
Június	1	Pfingstmontag	Opfer.	deutsch	Kommunion	magyar
	7	Szentháromság vasárnap	—	magyar	—	deutsch
	14	I. vasárn. szt. hár. után	—	magyar	—	magyar
	21	II. " " " "	—	magyar	—	deutsch
	28	III. " " " "	—	magyar	—	magyar

Hónap Monat	Nap-Tag	Vasár- és ünnepnapok Sonn- und Feiertage	Offertor. Opfer	Délelőtt Vormittag	Úrvacsora Kommunion	Délután Nachmittag
1936. év						
Július	5	IV. vasárn. szt. hár. után	—	deutsch	—	magyar
	12	V. " " " "	—	magyar	—	deutsch
	19	VI. " " " "	—	magyar	—	magyar
	26	VII. " " " "	—	magyar	—	deutsch
Augusztus	2	VIII. vasárn. szt. hár. után	—	deutsch	—	magyar
	9	IX. " " " "	—	magyar	—	deutsch
	16	X. templomszentelési emlékünnepe	Offert.	magyar	Úrvacsora	deutsch
	23	XI. vasárn. szt. hár. után	—	magyar	—	magyar
30	XII. " " " "	—	magyar	—	deutsch	
Szept.	6	XIII. vasárn. szt. hár. után	—	deutsch	—	magyar
	13	XIV. " " " "	—	magyar	—	deutsch
	20	XV. " " " "	—	magyar	—	magyar
	27	XVI. " " " "	—	magyar	—	deutsch
Október	4	XVII. vasárn. szt. hár. ut.	—	deutsch	—	magyar
	11	XVIII. " " " "	—	magyar	—	deutsch
	18	XIX. " " " "	—	magyar	—	magyar
	25	XX. " " " "	—	magyar	—	deutsch
31	Reformáció emlékünnepe	Offert.	magyar	—	esti 6-kor	
Novemb.	1	XXI. vasárn. szt. hár. ut.	—	deutsch	—	magyar
	8	XXII. " " " "	—	magyar	—	deutsch
	15	XXIII. " " " "	—	magyar	—	magyar
	22	XXIV. " " " "	—	magyar	—	deutsch
29	I. Advent vasárnap	—	magyar	—	magyar	
December	6	II. Advent vasárnap	—	deutsch	—	magyar
	13	III. " "	—	magyar	—	deutsch
	20	IV. " "	—	magyar	—	magyar
	25	Karácsony I. ünnepe	Offert.	magyar	Úrvacsora	deutsch
	26	II. Weihnachtstag	Opfer.	deutsch	Kommunion	magyar
	27	Karácsony u. vasárnap.	—	magyar	—	deutsch
31	Szilveszter esti istentisztt.	Offert.	magyar	—	este 5-kor	

Az istentiszteletek kezdete vasár- és ünnepnap délelőtt 10 óra 15 perc, délután 3 óraker. Reggeli istentiszteletek kedden magyar-, csütörtökön német nyelven 7 óra 30 perckor tartatnak.

Beginn der Gottesdienste an Sonn- und Feiertagen vormittag 10 Uhr 15, nachmittag 3 Uhr. Morgengottesdienste werden Dienstag ungarisch, Donnerstag deutsch abgehalten, Beginn 7 Uhr 30 in der Früh.

A Kassai magyar-német ág. hitv. ev. egyházközösség 1935. évi zárszámadása.

B e v é t e l	Rendes		Rendkívüli		Végösszeg		K i a d á s		Rendes		Rendkívüli		Végösszeg		
	Kč	f	Kč	f	Kč	f	Kč	f	Kč	f	Kč	f	Kč	f	
A Jövedelem az egyházközösség vagyonyából	77357	—	—	—	77357	—	A Személyi kiadások	49319	85	—	—	—	—	49319	85
B Illetékek	2675	—	—	—	2675	—	B Tárgyi kiadások	13900	—	—	—	—	—	13900	—
C Egyháztagok járulécai: 1. kötelees járulékok	26767	50	8680	—	35447	50	C Jótékonyosság	450	—	—	—	—	—	450	—
2. önkéntes járulékok	4729	40	25321	20	30050	60	D Adók és illetékek	37060	—	35778	35	—	—	72838	35
D Segélyek idegen forrásokból	3600	—	—	—	3600	—	E Adminisztráció	6533	60	—	—	—	—	6533	60
E Átmeneti bevételek	115128	90	34001	20	149130	10	F Előre nem látott kiadások	—	—	4899	30	—	—	4899	30
	—	—	37226	35	37226	35	G Átmeneti kiadások	107263	45	40677	65	—	—	147941	10
	115128	90	71227	55	186356	45		107263	45	40677	65	—	—	147941	10

P é z t á r i m é r l e g	Rendes		Rendkívüli		Végösszeg	
	Kč	f	Kč	f	Kč	f
Pénztári bevétel	115128	90	71227	55	186356	45
Pénztári kiadás	107263	45	40677	65	147941	10
Pénztári maradvány per 1935. dec. 31.	—	—	—	—	38415	35

Košice (Kassa), 1935. dec. 31-én. *Dr. Kriebel Edgár*, főgondnok. *Rónay László*, számvévő.
 Az 1936. év március 29-én megtartott közgyűlésen megvizsgáltott és jóváhagyott.
Gömör János,
 egyházközösségi felügyelő. *Greguss Gyula*,
 telkész.

Fr. Kassai ág. hliv. ev. magyar-német egyházközösség 1936. évi költségelőirányzata.

	F e d e z e t				S z ü k s é g l e t					
	Rendes		Rendkívüli		Rendes		Rendkívüli		Végösszeg	
	Ké	f	Ké	f	Ké	f	Ké	f	Ké	f
A Jövedelem az egyházköz- ség vagyonából	79216	—	—	—	51820	—	—	—	51820	—
B Illetékek	5067	50	—	—	11600	—	10560	—	22100	—
C Egyháztalagok járuléka: 1. kötelező járulékok	27000	—	4000	—	1040	—	—	—	1040	—
2. önkéntes járulékok	4000	—	—	—	40196	—	2944	—	43140	—
D Segélyek idegen forrá- sokból	3600	—	—	—	9500	—	—	—	9500	—
E Előre nem látott jövedelmek	—	—	4716	50	114156	—	13444	—	127600	—
	118883	50	8716	50	—	—	—	—	—	—
F Átmeneti bevételek	—	—	38415	35	—	—	38415	35	38415	35
	118883	50	47131	85	114156	—	51859	35	166015	35

Košice (Kassa), 1936. évi január hó 1-én.

Dr. Kriebel Edgár, főgondnok,

Rónay László, számvevő.

Az 1936. évi március 29-én megtartott közgyűlésen megvizsgálatott és jóváhagyott

Gömöry János,
egyházközösségi felügyelő,

Greguss Gyula,
lelkész.

*A Košicei ág. hitv. evang. magyar-német egyházközség
vagyon- és tartozás állaga 1935. december 31-én.*

M e g j e l ö l é s	Egyenként		Összesen	
	Kč	f	Kč	f
Ingatlanok :				
Templom	140000	—		
Iskola épület	44000	—		
Lelkészlak (Malom u. 5.)	64000	—		
Temető	7000	—		
Harang u. 25. sz. ház	200000	—	455000	—
Ingó vagyon:				
<i>a) Templomban:</i>				
Orgona	3960	—		
Oltár	3000	—		
Szószék	500	—		
Keresztelő medence és csillár	890	—		
Harangok	2088	—		
Villanyberendezés	400	—		
Egyházi edények	1525	—	12363	—
<i>b) Iskolában:</i>				
Tanszerek, könyvek	1000	—		
Bútorzat	1100	—	2100	—
Tőke vagyon:				
Értékpapír	30600	—		
Betétek	10591	40		
Folyósámla — Követelés	38415	35	79606	75
Összesen :			549069	75
Marad vagyon :			549069	75

1934. évvel szemben gyarapodás Kč 120075.

Košice, 1934. december 31-én.

Dr. Krlibel Edgár, főgondnok.

Rónay László, számvevő.

Az 1936. március 29-én megtartott közgyűlésen megvizsgáltattott és jóváhagyatott.

Gömöry János,
egyházközségi felügyelő.

Greguss Gyula,
lelkész.

Egyházközségünk adókulcsa.

Egyházközségünk f. é. március hó 29-én megtartott rendes évi közgyűlése, a pénzügyi bizottság javaslatát jóváhagyva, az egyházhíveknek 1936. évi egyházközségi adóját, évi jövedelmük nagysága alapján, a következő kulcs szerint állapította meg:

1.	Évi K \check{c}	0.-	—	K \check{c}	6.000.—	jövedelemig	az adó:	K \check{c}	20.—
2.	"	6.000.—	—	"	12.000.—	"	"	"	40.—
3.	"	12.000.—	—	"	15.000.—	"	"	"	80.—
4.	"	15.000.—	—	"	20.000.—	"	"	"	100.—
5.	"	20.000.—	—	"	30.000.—	"	"	"	150.—
6.	"	30.000.—	—	"	40.000.—	"	"	"	200.—
7.	"	40.000.—	—	"	50.000.—	"	"	"	300.—
8.	"	50.000.—	—	"	60.000.—	"	"	"	500.—
9.	"	60.000.—	—	"	70.000.—	"	"	"	800.—
10.	"	70.000.—	—	"	80.000.—	"	"	"	1000.—
11.	"	80.000.—	—	"	90.000.—	"	"	"	1300.—
12.	"	90.000.—	—	"	100.000.—	"	"	"	2000.—
13.	"	100.000.—	—	"	"	"	"	"	2500.—

Ezen egyházközségi adó negyed-, vagy félévi részletekben is fizethető a Leszámítoló és Közgazdasági Bank kassza főköntézetében, Štefánik u. 53., postai befizető lappal, vagy a főgondnoki irodában, Malom u. 23.

Az egyetemes egyház alkotmányának 41. §-a értelmében, csak az lehet választó joggal bíró egyházközségi tag, aki előző évi adóját legkésőbb a rendes évi közgyűlést megelőző 3 nappal, teljes egészében kifizette.

Lelkészi évi jelentés.

Felolvasta GREGUSS GYULA lelkész a košicei ág. hitv. evangélikus magyar-német egyházközség 1936. március hó 29-én megtartott rendes évi közgyűlésén.

Valahányszor egyházközségünk rendes évi közgyűlését tartja, mindannyiszor felém hangzik az Isten szava: „Adj számat sáfárkodásodról!” De nemcsak tőlem, hanem mindenkitől kéri számon az Ő országát építő munkát gyülekezetünkben, akiket Ő erre meghívott: egyházközségünk vezetőitől és presbitereitől, de sőt minden egyes egyházközségi tagunktól, mert olyan időket élünk, amikor az Úr szőlőjében mindenkinek, aki az Úr testének élő tagja akar lenni, ki kell vennie részét az egyházépítő munkából a vett talentumok szerint. Csak így biztosítható az eredmény, a fejlődés az Isten dicsőségére. És nincs közöttünk csak egy is, aki valahogyan és valamiben nem állhatott volna egyházközsége szolgálatára. Mert hála Istennek már letűnt az a kor, amikor a papban látták az emberek az egyházközséget, hogy mindent csak ő végezzen el.

De ebben a számonkérésben nem az a lényeges, hogy mit tettünk Isten országának eljöveteleért, evangélikus egyházunk javáért, hanem az Úr Jézus Krisztus mit tudott tenni egyházépítő hitünk és szeretetünk által. Tudjuk, hogy Isten a sáfároktól nem kíván egyebet, minthogy híveknek bizonyuljanak a rájuk bizottakban. Mert csak az tudja minden kötelességét híven teljesíteni embertestvérei és egyháza iránt, aki első sorban megőrzi hitét és hűségét gyermeki engedelmességben az Isten akaratával szemben. Nekünk csak egy volt a feladatunk: engedelmeskedni az Úrnak.

Vizsgálatunk alapja és tárgya csak az a kérdés lehet: milyen mértékben és hogyan feleltünk meg a letűnt munka-évben, küldetésünknek mennyi produktív erőt tudtunk kifejteni, az egyház Urával való összekapcsolódásunk által, mennyit tudtunk belevinni az Úr Jézus Krisztusból, az Ő szeretetének melegéből és erejéből egyházközségünk életébe, tudtunk-e bizonyágtevő hangot adni Luther üdvöt kereső hitének Isten előtti alázatban. Végeztük-e a munkát hűségesen, bízó reménykedéssel, nem csak kényszerüségéből, ambícióból, hiú versengésből, hanem Isten országa iránti szeretetből? Az a kérdés, nem kicsinyeltük-e a munkát, ahová az Isten kegyelme állított, tudtunk-e hűek lenni a kevesen is, követtük-e lelkünk hű pásztorának példáját, aki egyetlen elveszett juháért is minden fáradságra kész és nagy gonddal keresi az egyetlen porba hullt drachmát is. Ezen kérdésekre való feleletünktől függ az a helyzetkép, melyet meg kell mutatnom mai jelentésemben.

Általánosságban tesszük vizsgálódásunk tárgyává egyházközségünknek a közelmúltban tapasztalt életét és itt bizonyos lendület az ébredés a megújulás felé, az eddiginél erősebb aktivitás észlelhető. Egyházhíveink már nemcsak érdeklődnek, hanem egyházközségünknek szolgálatára is igyekeznek az építő munkában. Ennek köszönheti létét Luther-körünk, mely azzal a céllal alakult meg, hogy a férfiakat és ifjakat Luther bátor hitének, Krisztus igaz evangéliumának ápolására csatasorba állítsa és hétről-hétre megtárgyalja azt, amire egyházközségünknek új életéhez legégetőbb szüksége van; ennek köszönheti legújabbán létét kis gyermekeink gondozása óvodánkban, bármennyire szerény és csak magánjellegű is, valamint a serdülő ifjaink feletti örökös is. Diakonissza Nőegyletünk pedig védőszárnyai alá vette az egyre erősödő és máris áldásos munkát kifejtő leánycsoportot. Emelkedő irányzatot mutat az egyházszeretet és áldozatkészség, minek fokmérője, hogy az egyházközségi adó is készségesebben és a multhoz viszonyítva bőségesebben futott be.

Örvendetes tényként állapítható meg, hogy egyházközségünk reálisabb alapra fektette gazdálkodását, úgyhogy körültekintő gondosság és szigorú takarékosággal ki tudta egyen-

súlyozni vagyoni helyzetét, eleget tudott tenni fizetési kötelezettségeinek, adóhátralékai kiegyenlítésének, úgy az álmammal, mint a közegyházzal szemben.

Amint látjuk, már kezd ébredezni a lelkekben a fokozottabb aktivitás szükségérzete és a felelősség tudata egyházközségünkkel szemben. Az egyház szolgálatába szegődtek legkiválóbbjaink, akik a belmisszió terén igen értékes munkát fejtenek ki és hozzájárulnak a közösségi érzet ápolásához, akiknek e számadási órában, mint munkatársaimnak, a hálát és köszönetet tolmácsolom, egyházközségünk elnökségének, vezetőségének nevében is.

Ha tekintetbe vesszük a mai idők súlyát, mely már majdnem két évtized óta egyházközségünk életére nehezedett a kisebbségi sorsban és az általános nehéz gazdasági helyzetben megbénította egyházközségünk úgy anyagi, mint szellemi erejét, — úgy mélységes hálával kell leborulnunk Istenünk előtt, az Ő eddig tapasztalt megtartó kegyelméért.

Ezen általános megállapítások után áttérek azoknak részletes igazolására.

Igehirdetés, istentisztelet a templomban és azon kívül:

A szent Ige meghirdetésénél igyekeztem szem előtt tartani Pál apostol tanácsát, hogy ami végett rendeltettem igehirdetővé, szóljak én is mindig csak a Krisztusban, hitben és igazságban (I. Tim. 2. 6), alkalmas és alkalmatlan időben intve, feddve, buzdítva teljes béketűréssel és tanítással (II. Tim. 4. 2.).

Ilyen elhivattatási céllal és tudattal hirdetve Isten szent igéjét, megtartottuk istentiszteleteinket üdv- és egyháztörténeti, valamint állami emlékűnepeink alkalmával.

Ezek közül kiemelendők: az anyák napjának megünneplése május hó 12-én, a reformáció emlékezetének megünneplése október 31-én magyar és november hó 3-án német nyelven. Úgy az anyák napját, mint a reformáció emlékűnepét ifjúságunkkal külön ünnepeltük meg programos előadásokkal.

Augusztus hó 25-én, templomunk felszentelésének emléknapján, délután 5 órakor a régi Forrás uccai temetőbe zárandokoltunk, templomépítő őseink sírhantjai mellé, ahol híveink nagy számának jelenlétében kegyeletesen megemlékeztünk egyházközségünk áldozat- és szenvedésteljes, de hitben erős multjáról, buzdítva a jelen nemzedéket hűséges, kitartó egyházszerevetre és áldozatkészégre. Az ígét Greguss Gyula lelkész német nyelven és Mohr Gedeon s. lelkész magyarul hirdette. Ezen ünnepély Diakonissza nőegyletünk és Luther-körünk együttes rendezésében folyt le, szép sikerrel. A rendezés főérdeme a Luther-kör agilis major domusát, Várkoly Miklóst illeti. November hó 21-én esti 1/27 órakor Stökl Walter, a bratiszlavai diakonisszaanyaház lelkésze tartott a templomban hitépítő beszédet német nyelven a halálról és örökéletről.

Egyházhíveink templomjáró buzgósága nem szállt a megszokott nívó alá.

Az elmúlt évben az Úr szentvacsorájával élt: 194 férfi és 625 nő, összesen 819 egyháztágunk; 108-al több mint tavaly. Ádventtől pünkösdig minden szerdán megtartottuk iskolaépületünk nagytermében a szokásos írásmagyarázati órákat, híveink a közös lelki épülésen szívesen megjelentek.

Belmissziói egyletek működése.

Evangélikus Diakonissza Nőegylet.

Az egyházközségünkben általában, de különösen charitatív szempontból oly áldásosan működő Diakonissza nőegyletünk a lefolyt évben fáradhatatlan és minden áldozatra kész elnöknője és vezetősége mellett az anyagi siker és lelki áldás jegyében működött és bőven kivette részét tagjainak semmiféle áldozattól vissza nem riadó tevékenysége folytán a munkanélküliek, állástalanok, özvegyek és árvák nyomorának testvéries indulatú enyhítésében.

A nőegylet a múlt évben február hó 24-én sikeres uzsonna délutánt, március hó 17-én böjti vallásos estélyt rendezett, mely alkalommal a nőegylet meghívásával Fábry Viktor, eperjesi lelkész, tartott mély hatásokat kiváltó és hitépítő gondolatokban gazdag előadást, „Miről beszélnek a temetők“ címmel. Július 20-án megvendégelte asztalánál a konfirmandusokat egyházhűsége buzdítva szívüket. Augusztus hó 13-án rendezett fagyaltdélutánjával erősítette a testvéri közösséget. November hó 16-tól 19-ig bezárólag; úgy anyagi, mint erkölcsi sikerben gazdag műsoros karácsonyi vásárt rendezett, mellyel hathatósan szolgálta az egyesület alapgondolatát: a szociális megsegítést, úgyhogy adományok gyűjtésével és a karácsonyi vásár bőséges bevételével 63 szegény evangélikus családot pénzadományokkal és élelmiszerekkel, karácsonyi segélyben részesíthetett. Ezenkívül a december 9-én megtartott karácsonyfa ünnepen 80 gyermeket uzsonnával vendégelt meg, karácsonyi szeretetsomagokat osztott ki közöttük és 25 gyermeket ruházott fel. Ids. Oelschlager Lajosné szívhez szóló szavakat

intézett a megajándékozott szülőkhöz és gyermekekhez, úgy-hogy nem maradhatott szem szárazon azok mély hatása alatt. A gyermekek pedig hálásan dobogó szívvel vették körül, énekelve és imádkozva a gazdagon feldíszített karácsonyfát.

Gavora Hildegárd diakonisszanővér csendben, de hűséges odaadással végezte Istentől megáldott nehéz munkáját a beteg-ágyaknál és ráért vasárnapi iskolánk vezetésére is, amiért őt hálás elismerésünk illeti.

Diakonissza egyletünk védőszárnyai alatt, áldásosan működött ifjúsági leánycsoportunk is. Létszáma az összejöve-teleken 18–20 között mozgott. A leánycsoport a múlt évben 41 összejövetelt tartott. Előadásainak tárgya részint vallásos, részint szociális jellegű volt. Az evangélikus öntudat erősítésére és az egyházszeretet ápolására irányuló kérdések megvitatá-sában és megbeszélésében, tekintettel a mai viszonyokra és a női lélek és élet adottságaira, merült ki az összejövetelek munkája. Leánycsoportunk Lange Edit dr., reálgimnáziumi tanárnő vezetésével 3 műsoros kultúrestet rendezett, és pedig március hó 16-án és 31-én és október hó 31-én a reformáció emlékének szentelt ünnepet. Kivette részét egyházközségünk min-den jelentősebb megmozdulásában, igyekezett meleg baráti lég-kört teremteni a Krisztusi szeretetnek ápolásával egymásközött. A leánykör vezetősége a leány lélek igényeit az Isten igé-jével, kultúrvágyait a világirodalom szellemi termékeivel igyekszik kielégíteni, hogy az egyháznak hű és áldozatrakész tagokat, a társadalomnak pedig emberszerető, jótékonyságot gyakorló munkásokat neveljen. E célból a leánycsoport, könyvtára számára, hitépítő iratokat és megfelelő irodalmi könyveket gyűjt. Szociális tevékenységet is fejt ki: felváltva kísérik haza napról-napra óvodánk apró gyermekeit.

Luther-kör.

Mult évi évkönyvünkben kifejezett reménységünkben Luther-körünk megizmosodására nézve, nem csalódtunk. Itt is, bár lassan, de fejlődünk, Várkoly Miklós ügybuzgó veze-tése alatt.

A Luther-kör október hó 18-án tartotta ötvenedik összejövetelét, amit Isten iránti hálaadással és örömmel megünnepeelt. Ez alkalommal Várkony Miklós lelkes szavak kíséretében mondotta el a beszámolót a Luther-kör megalakulásának évforduló napján. Beszédében kifejtette, hogy Luther-körünk nem politikai alakulat, nem kaszinó, hanem testőrsége dicsőséges múltú egyházközségünknek, mely a megváltozott idők nehéz csapásai alatt, már-már a romlás lejtőjére sodródott. A Luther-kör, egyházzvédő munkájáért nem vár jutalmat és csak hűséges kötelességteljesítést ismer. Itt nincs tagsági díj, nincs elnök, nincs első és utolsó, mindenki csak szerető testvére és útbaigazítója az egyháznak, mint közös lelki anyáknak szeretetére, aki amint az Isten igéjének tejével és a Krisztus kenyerével táplált eddig mindnyájunkat, úgy várja keblére gyermekeinket és unokáinkat is. Ezt az egyházat kell Luther bátorságával, hitével és bizodalomával minden egyházközségi tagnak építenie, védenie, fenntartania és felvirágoztatnia, hogy olyan legyen, mint a hegyen épült város, melyet mindenki lát és gyönyörködik benne.

Luther-körünk az elmúlt munkaévben a következő hitépfítő előadásokat rendezte :

Január hó 6-án és 13-án Benczúr Vilmos presbiterünk tartott előadást magyar istentiszteleteink megújulásáról, kifejtve elgondolásait, amelyeknek realizására törekszik a Magyar Evangélikus Szövetség liturgikus bizottsága is.

Február hó 15-én Kriebel Edgár dr. főgondnokunk előadást tartott: „A Krisztus útja Indiában“ című vallásfilozófiai mű alapján.

Április 12-én Száraz Zoltán segédlelkész, II. Rákóczi Ferenc 200-ik évforduló napján, tartott ünnepi értekezést: „Mit tett Rákóczi az evangélikusokért?“ címmel.

Május 10-én Gömör János ny. igazgató-tanár és egyházközségünk lelkes presbitere, előadást tartott: „Hogyan neveznek minket?“ címmel, majd május 24-én és június 7-én folytatólagosan tartott értékes előadást a XVII-ik századbéli Kassáról.

Augusztus hó 25-én délután 5 órakor, Diakonissza Nőegyletünk együttműködésével, Luther-körünk megrendezte Forrás-uccai ősi temetőnkben, azt a lélekemelő és felejthetetlen hatású műsoros ünnepélyt, mely e temetőnkben porladó hithű ősaink kegyelettel teljes emlékének volt szentelve s melyen nagy számu egyházhíveinken kívül, városunk másvallású őslakosai is szép számmal jelentek meg.

Luther-körünk egyházközségünk minden vajúdo és nehéz problémájának megoldásában sikeresen közreműködött, az egyházközségi adófizetésnek új alapra helyezése, presbiteri karunknak a hónap minden második vasárnapján való összejöveteleinek szorgalmazása, egyházközségi ügyrendünk kidolgoztatása által, mely utóbbinak kidolgozására Oelschläger István ügybuzgó presbiterünket kérte fel, aki ezt a fáradságos munkát közmegelegedésre végezte el, elévülhetetlen hálára kötelezve egyházközségünket. Ugyancsak Luther-körünk kisürgette egyházközségünk tagjainak új és pontos kataszterét, kezdeményezte és megvalósította szép fejlődésnek indult óvodánkat, amivel egyházközségünk első rendü érdekét szolgálta. Megvalósította s megszervezte ifjaink csoportját is, a vasárnapi iskolát reorganizáltatta. Szóval lendületet adott az egyházi építő munkának. A Luther-kör tagsági díjat nem szed, csupán önkéntes adományokból fedezi anyagi szükségleteit. Bevétele volt: Kč 837'55, kiadása Kč 217'90, összes vagyona tehát 1936. évi január 1-ig: Kč 619'65.

A Luther-kör ifjúsági fiúcsoportja.

A Luther-kör védnöksége alá helyezett fiúcsoportunk, mely 1935. évi szeptember hó 28-án alakult meg, a következőképen működött:

Tagjai a 14 életévet már betöltött ifjaink. Egyházközségünkhöz tartozó ev. ifjaink ebben a csoportban kapcsolódnak össze, tekintet nélkül az iskolára, ahová járnak, vagy az iparra, amelyre előkészülnek. Minden szerdán és szombaton tartanak társas összejöveteleket, amikor eszmét cserélnek és közlik egymással ismereteiket, foglalkoznak ifjúsági kérdé-

sekkel és játékkal szórakoznak. Minden szombaton este 6½ órakor vallásos tárgyú kérdésekkel foglalkoznak, Mohr Gedeon s. lelkész vezetése alatt. Ifjaink aktív részt vettek a belmissziói munkában is. 1935. dec. 22-én karácsonyi díszgyűlést tartottak, melyet Schütze József VI. oszt. rg. tanuló nyitott meg imával. Sziklay Sándor II. oszt. tanuló mély átérzéssel és készséggel szavalt, Greguss Gyula lelkész buzdító beszédben fordult a fiúkör tagjaihoz, Sólyom Dénes VII. oszt. tanuló egy karácsonyi történetet olvasott fel, majd Molnár Endre ifjúsági alelnök keresetlen szavakkal méltatta a körnek három hónappal ezelőtt történt megalakulásának jelentőségét, mely alkalommal üdvözölte Mohr Gedeon s. lelkészt, mint a kör létrehozóját, aki a fiúcsoport feladatairól és céljairól beszélt. Indítványára a gyűlés elhatározta, hogy 14 evangélikus családot élelemmel lát el a karácsonyi ünnepekre és hogy pályázatot ír ki 1936. március 1-ig tartó határidőre egy vallásos költemény megírására. A pénztáros jelentése után, Binder Tibor III. oszt. rg. tanuló lelkesen szavalt. A gyűlés Luther diadalénekével zárult. Ugyane napon a délutáni órákban és december 22-én délelőtt, a fiúcsoport tagjai személyesen keresték fel a nyomorgó családokat, kiknek vigasztaló szavak kíséretében, szeretet-csomagokat nyújtottak át.

Az Ev. Leánykör és „Bethesda“ 1935—36 évi jelentése.

Az 1935. évre jeligéül kaptam Ésa. 41. r. 10. verset: „Én veled vagyok, megerősítek, megsegítek, támogatlak.“ Milyen jó ilyen ígéretet birtokában nekiindulni egy új évnek. Most visszatekintve, csak arról tehetünk bizonyosságot, hogy az Úr velünk volt naponta, erősített mikor meglankadtunk, megsegített minden szükségünkben; nehézségek közepette egyedül Ő támogattott. Azért: „Az Úrnak kegyelmességét hadd énekeljem örökké!“ Ezen rövid beszámoló is az Ő csodálatos kegyelmét hirdeti.

Az Evang. leánykör, Bibliakör és a Bethesdában folyó munka szorosan össze tartozik. A cél egy: Isten országa építése. A rendes Biblia-órákon kívül evangelizáló előadásokat

rendeztünk, mikor külföldi előadók is szolgáltak igehirdetésükkel. Többször volt szeretetvendégségünk. Augusztusban Kassáról szép számban vettünk részt a budapesti C. E. világkonferenciáján.

Nyáron át ifjúsági óráinkat kint a Bethesda-ban tartottuk. Közös ünnepeink közül különösen jelentős volt aratási hála-ünnepünk, azonkívül, hogy ez leánykörünk fenállásának, valamint a Bethesda alapkövetételének évfordulója is volt, felavatását ünnepeltük a mi szép, új fedélszintünknek, amely azonban ez alkalommal kicsinek bizonyult, oly sokan jöttek ki, hogy hálaadó ünnepünkön résztvegyenek.

Az Úr vezetése különböző: ez éven a Bethesda-kert gyümölcsfái pihentek. Úgy kellett nekiindulni a télnek hit által, hogy sem gyümölcs, sem télire való fa nem volt, mindössze egy hordó káposztát tehettünk el. Valami burgonya és zöldség volt ugyan a pincékben, a gyereksereg azonban egyre szaporodott: volt idő, hogy huszonöten is voltak már. Most 24 gyerekről és 9 felnőttől gondoskodik az Úr naponta úgy, mint a sareptai asszonyról. Sokszor csodálatos a mi szemeink előtt, hogy honnan, de kegyelmes Urunk mindig kirendeli a mindennapit. Ezévből különösen gazdag volt a Bethesda karácsonya: messze távolból is érkeztek küldemények az Úr megbízásából.

Isten kegyelméből 1936. januártól megvalósult a már három év előtt tervezett evangéliumi lapunk kiadása. A „Boldogság útja“ sok kézen megfordul. Úgy az előállítás, mint terjesztés körüli munka sok örömet és áldást jelent számunkra. Ez a munka is hit által indult meg s tudjuk, hogy ha Urunk szükségesnek találja, megadja fenmaradásának lehetőségét, és még többet is. Tudjuk, hogy határtalan lehetőségek nyílnak meg előttünk, hacsak egészen odaszenteljük magunkat Urunk szolgálatába és szívünkben halkán hálaének kél: „Csodálkozva imádvá tekintek kegyelmének tengeribe . . .“.

Jótekonyság:

A jótekonyság mezején egyházközségünkben a múlt évben is a vezetőszerpet Evangélikus Diakonissza Nőegyletünk vitte, olyan segélyforrásokat tudott a mai nehéz lét kietlen pusztájában is fakasztani, hogy sok könnyet tudott letörölni, sok sóhajt elnémítani a nyomorgók között. A jótekonyságra fordított összeg meghaladta a 3000.— Kč-t ide nem számítva az élelmi és felruházási segélyt. Nőegyletünk egyházközségünket is Kč 1000.— adományával támogatta.

Egyházközségünk a lefolyt évben a következő nemes adományokban részesült a Franck Henrik és Fiai gyári cégtől Kč 180.—, szegény evang. özvegyek és árvák részére Kč 100.—, Nőegyletünk részére Kč 200.—.

Özv. Scholtz Jánosné egyházközségünknek adományozott Kč 50.—, özv. Schmid Mihályné szül. Grenerczy Ida Kč 100.—, Kolacskovszky Elza nyug. ig.-tanárnő Kč 100.—.

A templomi offertóriumok Kč 1590·85 eredményeztek.

A perselyekből begyűlt Kč 3138·55.

Egyházközségünk adományozott: 1. az egyetemes gyámintézetnek a nagy szeretetadományra Kč 198.—, 2. a Gusztáv Adolf egyletnek Kč 10.—, 3. az egyházkerületi alapra Kč 7.—, 4. különféle egyházi intézeteknek és intézményeknek Kč 123.—, 5. az esperességi gyámintézetnek Kč 420.—.

Az adakozókon és adományaikon nyugodjék az Isten gazdag áldása.

Vasárnapi iskola és óvoda:

Belmissziói célt szolgált a vasárnapi iskola is, melyet Mohr Gedeon segédlelkészünk és Gavora Hildegard diakonissza nővérünk eredményesen vezettek. Óvodánk, is Kunay Emilné, Oszvald Sarolta hűséges gondozása alatt, áldásos lendületnek indult.

Hitoktatás és konfirmáció:

A Cssl. áll. magyar tannyelvű elemi, valamint az áll. koed. magyar tannyelvű és az orsolya-zárdai elemi és polgári iskola evangélius tanulóival a hitoktatást 1934. szept. havától

1935, április haváig Száraz Zoltán, majd április havától a tanév végéig Mohr Gedeon s. lelkészek, heti 6 órában, az áll. magyar reálgimnáziumban pedig az 1934/35-ik tanévben Greguss Gyula lelkész végezték. Az 1935. május 22-én megtartott hittanvizsgálóhoz a püspöki hivatal cenzornak Neckár Pál titkár küldte ki, mely jó eredménnyel végződött.

A konfirmációi oktatást 1934. november havától 1935. május haváig 6 fiu és 1 leány konfirmandussal, heti 5 órában a lelkész végezte. A konfirmációi vizsga május 29-én, iskola-épületünk nagytermében lett megtartva Osztermann Ernő egyházközségi felügyelőnk és a szülők jelenlétében, sikeres eredménnyel. A magyar nyelvű konfirmandusok május hó 30-án tartott ünnepi istentisztelet keretében, az egy németnyelvű konfirmandus pedig június hó 2-án lettek megkonfirmálva.

Lelki gondozás:

Egyházhíveink lelki gondozása tekintetében megtettem a lehető. Meglátogattam egyházhíveinket hajlékaikban, valahányszor erre is jutott időm, különösen a betegeket és haldoklókat, valamint a gyászbaborultakat és fájdalommal sújtottakat igyekeztem az evangélium vigaszával ellátni.

Népmozgalmi adatok:

Az 1935-ik évben születtek: fiu: 13, leány: 6, 3 törvénytelen és 10 törvényes fiú, 6 törvényes leánygyermek. Konfirmálva lett 6 fiu és egy leány. Meghalt 10 férfi és 16 nő. Esketve lett 8 tiszta és 10 vegyes pár. Reverzálist adott, kárunkra: 1 pár, javunkra: 2 pár. Hozzánk áttért 6, tőlünk senki sem tért ki.

Adminisztráció és egyháztörténelmi mozzanatok:

Az 1935-ik évben 592 ügyirat érkezett a lelkészi hivatalhoz és ugyanennyi nyert elintézését.

Egyházközségünk az elmúlt évben 17 presbiteri, 1 rendes évi és 3 rendkívüli közgyűlést tartott.

A közgyűléseken a következő határozatok lettek meghozva:

Július hó 7-én megalakult a temetői bizottság és pedig az elnökségen kívül Kriebel dr. főgondnok, Benczúr Vilmos, Gömöry János, Várkony Miklós és Ferenczi Sámuel presbiterekkel és Legányi Andor egyházztaggal,

Szeptember 15-én, az Evangélikus Diakonissza Nőegylet kérelmére, egyházközségünk elhatározta, hogy a Harang u. 25. sz. alatti házában egy háromszobás lakást, konyhával és mellékhelyiségekkel hozat rendbe s azt a Gavora Hildegard diakonissza nővérnek bocsájta rendelkezésére.

Szeptember hó 15-én a közgyűlés elhatározta, iskola-épületének egy földszinti és egy emeleti, délnek néző helyiségeinek bérbeadását a helybeli állami magyar reálgimn. részére, tanítási célra, évi Kč 6000.— bérösszegért, azzal a kikötéssel, hogy ezekben a tantermekben a tanítás csak a délelőtti órákban, déli 1 óráig végezhető.

*

Ezzel végére értem az 1935-ik évre vonatkozó jelentésemnek.

Ha visszagondolunk az elvégzett munkára, talán örömtől dobban meg a szívünk az elért eredmények felett, de ha elért sikereinket a Krisztus evangéliumának világosságába helyezzük és nem csupán emberi ésszel mérlegeljük, elhalkul ajkunkon a dicséret szava, mert az Isten szeme másképp vizsgálja és méri cselekedeteinket. Igazán eredményes és áldásos munka csak ott lehetséges, ahol az Isten lelkétől vezéreltetve, a Krisztus ereje által cselekedtünk.

Azért gyarlóságaink tudatában, Péter apostol intő szavával zárom évi beszámolómat: „Józanok legyetek, vigyázzatok, mert a ti ellenségetek, az ördög, mint ordító oroszlán, szertejár, keresvén, kit elnyeljen.“ I. Péter 5:8.

*

Ezt a lelkészi évi jelentést a košicei ág. hitv. evangélikus magyar-német egyházközség 1936. évi március hó 29-én megtartott rendes évi közgyűlése egyhangulag jóváhagyta.

Ötven esztendő.

A jubiláló évfolyam számára összeállította : Mohr Gedeon segédlelkész.

I. Kor. 311: Más fundamentumot senki sem vethet azon kívül, amely vettetett, amely a Jézus Krisztus.

Évkönyvünk jelen számával, az ötvenedik évfolyamába lép. S én bizonyos megilletődéssel állok itt munkám kezdetén, amikor a letűnt fél évszázadról kell beszámolnom. Az évkönyvről emlékezem meg és mégis e megemlékezésemben egy gyülekezet harcai, fájdalmas küzdelmei, reménységei és boldog örömei bontakoznak ki előttünk.

Az évkönyvet Csiskó János lelkész indította el 1881-ben. Évről évre mind gazdagabb tartalommal és szebb eredményeket felmutatva jelenttette meg egészen haláláig, 1904-ig. 1905-től a szerkesztést átvette Mohr Béla lelkész, aki a világháború utolsó évéig 1918-ig szerkesztette. 1919-től 1924-ig a nyomdatermék elviselhetetlen megdrágulása miatt az évkönyv szünetelt. Majd 1925-től Greguss Gyula lelkész újra megindította és szerkeszti a jelen számig.

Ez évkönyvek 1886-ig közlik a népmozgalmi adatokat, az istentiszteletek rendjét, tudnivalókat az egyházi szertartásokra vonatkozólag, az egyházi bevételeket és rövid pár mondattal ismertetik a gyűlések határozatait, magyarul és németül.

*

1886-ban márc. 3-án töltötte be Brósz Jónát egyházfelügyelői tisztségének 25-ik évét. Meleg bensőséges ünnepre készült az egyház. Permanens bizottság alakult, amely azon ta-

nácskozott, hogyan lehetne a legmegfelelőbb módon öröm ünneppé emelni ezt a napot, amire a felügyelő megkereste levelével a lelkészt, amelyben többek között a következőket írja: »Tudomásomra hozatván, hogy helybeli egyházközségünk számos előkelő tagja egyházfelügyelői működésem 25-ik évfordulója alkalmából jubileumi ünnepélyt óhajt rendezni. Én ünnepelettetésemet ellenzem. Mert az egyházközség abeli ténye, melynélfogva egyházszervezetünk szerint időszakonként megtartott tisztújítások alkalmával az egyház osztatlan bizalma felém fordult és engem egyházfelügyelői díszes hivatalával és az egyház ügyeinek vezetésével újólág és újólág mgtsisztelt, a legnagyobb elismerés és kitüntetés, melyre halandó szert tehet . . . Van egy más módja az ünneplésnek, melyet felügyelői működésem 25-ik évfordulója alkalmából szívesen elfogadok. Teremtsünk iskolaépítési alapot . . . terméketlen ünneplések és kiadások helyett, mindenki tehetségéhez képest járuljon az alap létesítéséhez és növesztéséhez filléreivel.« S ő sajátmaga erre a célra 500.— forintot ajánlott fel. Január hó 31-én a közgyűlés felkarolta és magáévá tette ez indítványt és terjedelmes fölhívást intézett az egyház minden tagjához. Teremtsünk olyan iskolát, mely a jelenkor követelményeinek megfelelne. Március 7-én pedig az egyháztanács a felügyelő lakásán kiszállt és Nagy László egyh. tanácsos üdvözölte a jubiláló felügyelőt: »Mehagyád, hogy ünnepélyt . . . mely működésed méltánylását célozná, ne rendezünk. Megfogadtuk szavadat, rábízván az egyház történetírójára . . . hogy ne feledkezzék meg annak idején kötelességéről.« S így nekem mint az egyház történetírójának nem szabad kötelességemről megfeledkeznem, de ezt majd csak alább fogom megtenni. — Az ünnepi szózatnak, a felhívásnak, a nőegylet márc. 27-iki hanversenyének meg volt a várt eredménye, mert a máj. 22-én tartott közgyűlésnek a megbizottak már majd 10.000.— forint-ról számoltak be. Hatalmas összeg 1886-ban! El is határozták, hogy hozzálátnak az építéshez. És mint ilyenkor szokott, bizottság alakult, amely az építés idejével, helyével és módjával volt hivatott foglalkozni, tagjai: Berzeviczy Egyed, Nagy

László, Maurer Rezső, Topscher Győző, Mauritz Rezső, Maurer Gyula, Bolla Mihály, Markó Gusztáv, Bogsch Albert. Érintkezést kerestek Jakab Péter, Fróde Vilmos és Schmidt Lajos szakértőkkel.

1888-ban meleg bensőséges ünnepben volt része az egyháznak. Az egyház és iskola nagy jótevőinek emléktáblát formált a hála és az emlékezés szeretete. A berlini származású Sandvoss Ernő azon volt, hogy az egyháznak minden gyermeke találjon helyet iskolánkban. Fischer Henrik és Friedrich Traugott Manó, Fried József és Pohle Róth Johanna áldozattételeikkel és hagyományaikkal gazdagították egyházunkat. Ezeknek nevét templomunk nyugati falára helyezett márványtáblán örökítette meg a kegyelet és hálás emlékezés. A tábla felavatása július 29-én volt. Csiskó János, lelkész, megkapó idézettel vezette be felavató beszédét:

»Csak törpe nép feledhet ős nagyságot,
Csak elfajult kor nagy elődöket:
A lelkes eljár ősei sírlakához
S gyujt régi fénynél új szövétneket.«

*

Iskolánk 1888-ban állott virágzása tetőpontján, amikor is 230 tanuló 12 osztályban, éspedig 4 fiu-, 4 leány elemi- és 4 polgári osztályban helyezkedett el. A földszintes iskolai épület immár kicsinek bizonyult. Ezért az egyház kérvényt intézett a városhoz, Benczúr Géza másodfelügyelő fogalmazásában, hogy iskolaépítés céljaira telket engedjen át egyházunknak. — A város eleget is tett a kérésnek és kijelölte a Malom-árok melletti triangulum nevű telket, amelyet azonban a közgyűlés 1889. dec. 19-én technikai, pedagógiai és egészségügyi szempontból visszautasított.

*

1889-ben más esemény terelte el a tanács figyelmét az iskola kérdéséről. A régi Forrás-uccai evangélikus temetőt ugyanis június 1-vel végleg bezárták; a temetési lehetőség csakis az épített sírboltokban és csak a család hozzátartó-

zói számára maradt meg. A júl. 7-iki közgyűlés ezzel kapcsolatban elhatározta, hogy minderről kimutatást készít, amely összeírás az évkönyvben csak jóval később (1913, 1914) jelent meg. E szerint a Várkoly-család 1, a Csorba-Glos- 4, a Brósz s Bielek- 12, a Moll- 11, a Ladomérszky 4, a Keczer 2, a Pohle 4, a Szirmay 4, a Koncsér-család 15, Hány Károly 1, Halykó Mihály 1, a Czitó 1 üres sírhellyel rendelkeznek sírboltjaikban. Evangélikus temetőnkbe hantolt utolsó halottunk Hostasch Julia két napos gyermek. — Az új köztemetőnek felavatása, amely akkor még messze a városon kívül feküdt, a mi részünkről az első halott, Illinyi Vilma, hat hetes gyermek június 2-án tartott temetésével kapcsolatban és az egyházhívek jelentős részvétele mellett történt. Csiszó János lelkész, Mózes 28. alapján mondotta el felszentelő beszédét: Szent ez a hely, mert 1. itt is az Isten angyalai járnak fel s alá, 2. ezen a helyen is jelen van az Isten, 3. ez is az Istennek háza és az égnek kapuja. »Itt állunk egy magános mezőn távol a város zaja, lármája, tolongása és nyüzsgésétől, s rajtunk önkénytelenül erőt vesz az elhagyatottságnak nyomasztó érzése.« — mondotta többek között — »Most, midőn először állunk itt, fájdalmas vágyódás kél keblünkben régi megszokott és ismerős temetőnk után, mely városunk közvetlen közelségében terült el, mely oly bizalmasan intett felénk, mely oly sok kedves drága halottunkat őriz s ahová a harangok mélabús hangjai is elhatottak.«

Ugyanez év okt. 13-án a tanácsülés az egyházkerületi rendelet alapján felkéri a lelkészt egy helyi egyházi szabályrendelet elkészítésére, azonban ez csupán 1935-ben valósult meg, amikor is Oelschläger István egyháztanácsosunk egyéni indításából és a szükség átlátásával azt magyar és német nyelven összeállította. Ez az u. n. egyházszervezeti ügyrend most a felsőbb egyházi hatóságok előtt van és jóváhagyását várja.

November 3-án Brósz Jónát gyöngélgedése folytán lemondott minden hivataláról. Az egyháztanács búcsútisztelgésen jelent meg nála. A köszönőszavakat intelemmel válaszolta meg a visszavonuló aggastyán. Az egyházas közöny, amely a tévútra tért korszellem kifolyása, elharapózott a mi egyházunk

kebelében is s ez a körülmény nagyobb éberséget és lankadatlan buzgóságot követel a tisztviselőktől, felhívja a tisztviselőket, hogy egyenként és együttesen fáradjanak ama vészes közöny elenyésztetésén. Érdekes itt megjegyeznünk, hogy jelenlegi felügyelőnk Gömör János 1936. ápr. 26-án mondott székfoglaló beszédében is ez ellen a közöny ellen emelt szót, amelyet ő egyenesen gyilkosnak nevezett.

Az 1890-ik esztendő több jelentős eseményt hozott magával. Febr. 6-án elhunyt Czékus István a tiszai egyházkerület püspöke. A püspökválasztó kerületi közgyűlés színhelye városunk lett. A városi törvényhatósági teremben folyt le a püspökválasztás, amely Zelenka Pál miskolci lelkész és hegyaljai főesperest emelte a püspöki székbe. Ezt megelőzően templomi hangverseny keretében dr. Wittenberger Jánosné kellemes hangjával gyönyörködtette a gyűlés résztvevőit. Ugyancsak városunkban tartotta a VI. szabad királyi városi esperesség évi rendes közgyűlését aug. 5-én. — Az iskola építésének kérdése már januártól foglalkoztatta az egyházközségi bizottsági és tanácsi üléseket. Jan. 5-én megállapodtak a helyet illetőleg a Malom- és Harang-uca saroktelkében. Jan. 26-án elfogadják Jakab Péter építész tervezetét, aki kereken 16.000 frt.-ért kész az iskolát felépíteni. A Dunkel Vilmos, Beller Károly, Maléter Vilmos, Stark János, Markó Gusztáv és Roxner Vilmos egyházhivekből alakult végrehajtó bizottság meg is indította az építkezést és fél esztendő munkájukat siker koronázta. Aug. 31-én már referálhattak is arról, hogy az új — 1890-ben modern — iskola felépült. Felavatása szeptember 5-én ment végbe. Előkelő közönség jelenlétében a női dalárda megnyitása után Möszl Gusztáv az intézet igazgatója emelkedett szólásra. Az épületért köszönetét fejezte ki, majd a következőket mondotta: »Protestáns szokás szerint az iskola a templom mellett áll. Ez annyit jelent, hogy az iskola is oly szent legyen nekünk, mint a templom, mert az iskolában is az Isten igéje hirdettetik. Minden szó, mely a gyermeket az emberiség magasabb fokára emeli, minden szó, mely szívét nemesíti, kedélyét tisztítja, értelmét gazdagítja: Isten szava... ha bevezetjük őket a történelembe és megismer-

tetjük velük a kimagasló alakok sorsát és jellemét, akkor megtanítjuk, hogy mindezekben az örök Istennek jóságát és szeretetét, véghetetlen bölcsességét és hatalmát lássák és imádják... Ez iskolának bányává kell lennie, melyből még a késő nemzedék is drága kincseket gyűjtsön. Egy bánya megszire terjeszti áldását; sok ezernek munkát és foglalkozást ad, napfényre hozza a fényes aranyat, a ragyogó ezüstöt, a hasznos vasat és sok egyéb becses kincset. Az iskola még sokkal több áldást szór reánk... Üdvözlésem a bányász jelszava: Szerencse fel!« — Csiskó János lelkész mélyen átértzett, reális alapszinezetű felavató imájából a következő részt ragadjuk ki: »Oh, Uram! Mi nem kecsegtetjük szívünket zavartalan béke és előmenetel áldásaival. Tudjuk, hogy a fénynek örök ellensége a sötétség, a tudásnak a tudatlanság és a babona, a szeretetnek a közöny és gyűlölet, az erénynek a bűn, tudjuk, hogy küzdelmes lesz jövőnk sorsa is. — Azért csakis Tehozzád, legerősebb kőszálunkhoz ragaszkodunk, benned bízunk. Te, ki mindenható vagy, dicsőítsd meg a te erődöt a mi erőtlenségünkben!« — Az iskola felavatásán kívül még egy fontos esemény játszódott le az 1890-ik esztendőben, u. i. június 7-én, lehelte ki nemes lelkét Kuncz Jánosné szül. Sárkány Johanna, aki egy 4.000.— frt.-os hagyomány levonásával a Malom u. 3. sz. a. házáat az egyháznak hagyta, azzal a kikötéssel, hogy ennek emeleti helyiségei, a lelkész lakásául és irodájául szolgáljanak. E régi épület helyébe az egyház újat emelt és abba a lelkész a régi parókiáról (Fazekas u. 4.) 1892. április havában be is költözött. Ez az épület ma is lelkézlak. — A hálás gyülekezet a hagyományozó özv. Kuncz Johannának díszes síremléket állított fel.

*

1891-ben emlékezett meg az ország protestáns lakossága az 1790—91-ben létrejött, a protestánsok vallásszabadságát biztosító törvényhozási intézkedésekről. Városunkban május 3-án volt az ünnepies hálaadó istentisztelet. Csiskó János lelkész a 118-ik Zsoltár 14-19. versei alapján a következő kérdéseket boncolgatta: Mire kötelez bennünket az 1790—91-iki nagybecsü ajándék? — Kötelez a) az Isten iránti hála b) a

prot. egyház megmentői iránti kegyeletre c) az egyház javát, felvirágzását munkáló tevékenységre.

Ugyancsak 1891-ben dec. 6-án nyílt meg Budapesten a várva várt zsinat, amelyről Zelenka Pál püspök az augusztus hó 21-én Poprádon megtartott kerületi gyűlésen a következőket mondotta: »Közegházunk hosszú 45 éves törekvése után elhatározta az elmúlt évben a zsinattartást, még pedig a száz év előtt történetekhez híven egyidőben, f. évi december hó 5-én ép egy helyen Budapesten a ref. testvéregyházzal. — Mit akarunk a református egyházal együtt? Azt, hogy elődeinkhez, a két egyház multjához híven, az egy cél tudatával, egymástól való függetlenségünknek továbbra is megóvása mellett, ismerjük el a közös érdeket és közös ügyeket, s azokra nézve üzenetváltás útján igyekezzünk egyező törvényeket alkotni.« — Magát a zsinatot báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő nyitotta meg, aki beszédében a következő széles látókörrel tanuskodó szavakat mondotta, amelynek ma is helytállóak: »Bármennyire haladt az emberiség, a hegyi beszéd igazságainál, a még az ellenséggel szemben is gyakorlandó felebaráti szeretet parancsánál magasztosabb igazságoknak tudatára nem jutott. És úgy látszik, hogy a korunkban kifejlődött ellentétek által zaklatott ember keresni kezdi ismét a vigasztalásnak, megnyugvásnak forrását. Másként kezdenek ismét itélni napjainkban a vallásosság jelentőségéről. A mult századbeli felvilágosodott bölcselkedés egyik iránya önkényes csinálmányt látott benne, ma az emberi természetben rejlőnek ismerik el. — A keletkező új szekták is erről tesznek tanuságot, de tanuskodik erről az a kiváló figyelem, melyben napjainkban az egyházpolitikai kérdések részesülnek, tanuskodik erről a róm kath. egyháznak erélyes állásfoglalása, fokozódó tevékenysége, bizonyos mértékben, bizonyos körökben emelkedni látszó nimbusza.« A zsinat rövidebb-hosszabb megszokásokkal három évig működött (1891—1894). Az itt hozott törvények szellemét Zelenka Pál püspök így jellemezte:»1. Az egyház alulról felfelé kormányoztatik. 2. Az egyház alulról tartatik fenn (köteles adózás) 3. Az egyház maga itél tisztviselői felett 4. Az egy-

ház maga hozza törvényeit. Két új elv: 1. Az egyház felülről lefelé ellenőriztetik és 2. Az egyház minden része testrészt lévén: egyetemes erővel tartatik fenn.« Ezekből az alapelvekből mintegy magától folyik mind az az újabb határozat, amely egyházközségünket is érintette s amelyek az 1894-ik évkönyv végén fel is vannak tüntetve. A 234. § kimondja a kötelező adó fizetést: Minden nagykorú, keresetképes, vagy vagyonnal bíró egyén, tartozik azon egyházközség szükségleteinek fedezéséhez járulni, melynek területén lakik, illetőleg egyenes államadóval van megróva. Mindazonáltal egyházunk a kötelező adózási rendszert csak 1933-ban vezette be. — A 31-ik § kimondja: »Egyházközségeknek nyelvek szerint való elnevezése meg nem engedtetik.« Ez a törvényelőírás gyülekezetünkön kívül másokat is érintett, különösen azonban a VI. sz. k. v. esperesség gyülekezeteit, melyek majd kivétel nélkül mind nemzetiségi elnevezést viseltek. A végleges döntést hosszas tanácskozás és tárgyalás után 1896. aug. 5-én a Kis-Szebenben tartott esperességi közgyűlés döntötte el, mely szerint gyülekezetünk a kassai ág. hitv. evangélikus I. egyház hivatalos elnevezést nyerte. S ez meg is maradt egészen az 1921-ben megtartott Trencsényi zsinatig, mely ez elnevezést visszaváltoztatta az eredetire: a košicei ág. hitv. ev. magyar-német egyházközség. Ma is ez az elnevezésünk.

Szintén a zsinati törvények (27. §) az egyházkerület területén levő politikai községeknek egyházközségekbe, s az egyházközségeknek egyházmegyékbe való beosztása iránti intézkedést az egyházkerület jogkörébe utalta. Az egyházkerület bizottságot küldött ki, hogy a kerületbeli egyházak és egyházmegyék új és arányos beosztása iránt javaslatot készítsen. Ennek a Tátrafüreden 1893. szept. 21-22-én hozott határozatnak folyamánaképen a VI. sz. kir. városi esp. 1894. ápr. 27-én Eperjesen tartott rendkívüli közgyűlésén foglalkozott a tiszakerületi nagybizottság indítványával, hogy a VI. sz. k. v. esp. felosztassák és VI. sz. kir. város a szomszédos egyházmegyékben találjon felvételt és ezt el is fogadta. A tervezet alapján Kassa a hegyaljai esperességhez került volna. Azonban ennek még hosszú érveléseken, tárgyalásokon és vitákon kellett

keresztül esnie, míg megvalósult. — Lássuk azonban először a politikai községeknek bennünket érdeklő beosztását. Már az 1885-iki évkönyv említi, hogy a lelkész a sátoros ünnepek harmadik napján Csécsen végzett istentiszteletet. A zsinati törvény kimondja a 25. §-ban, hogy anyaegyházak azok, amelyek kebelükben önálló lelkészi hivatalt állandóan fenntartani képesek. Leányegyházak, amelyek anyaegyházhoz vannak csatolva, iskolájuk és tanítójuk van. Fiókegyházak és szórványok azok, melyek sem lelkészt, sem tanítót nem tartanak. Az 1894. április 27-iki esp. gyűlés most már Csécsent a stoósi anyaegyházhoz csatolta, evvel szemben azonban megállapította egyházunk szórványait. Ezek: Bárcza, Bernátfalva, Buzinka, Csontosfalva, Enyicke, Gecse, Nagy Ida, Kassa-Újfalu, Kavecsán, Koksó-Baksa, Koksó-Mindszent, Lőrincke, Mislóka, Pólyi, Sacza, Szakály, Széplak, Széplakapáti, Szilvásapáthi, Tihany, A. Tökés, Zdoba, Zsebes. Az esperességi közgyűlés eme határozatát a tiszai egyházkerületnek városunkban szept. 20-21-én megtartott közgyűlése helybenhagyta. Ezek szerint a fentebb közölt felosztás — mivel döntéssel a zsinat a kerületet bízta meg — jogerőre emelkedett. — Van évkönyveinkben még egy ide vonatkozó egyházközségi döntés 1909 ápr. 25-ről, mely püspöki felhívás és direktíva szerint kimondja, hogy úgy itt a központban, mint a vidéken a szórványosan levő ág. hitv. evangélikus magyar és német ajkú híveket a kassai ág. hitv. ev. I. egyház jogköréhez tartozóknak nyilvánítja s hogy a vidéki hívek az egyházhoz való csatlakozásra felhivatnak. Ezt a határozatot mint hosszas elvi küzdelem végakkordját könyvelhetjük el. Ugyanis a másik helybeli evangélikus gyülekezet, amelynek azelőtt magyar-szlovák volt a jelzője, a Kassa város és vidéki ág. hitv. ev. elnevezésre tartott igényt, magának követelvén minden vidéki evangélikust. Így az 1909-ik évi közgyűlési határozat igazságosan hozta azt a döntést, hogy a magyar-német vidéki hívek tartozzanak egyházunkhoz, a szlovákok pedig a mindinkább szlovák jellegű másik egyházhoz. — Hosszas huza-vona kísérte azt a másik ügyet is, amely a két egyház tanácsát, közgyűlését, az esperességet, sőt a kerületet is foglalkoztatta.

Ez a két egyház, egyesítését, vagy a két egyház egymáshoz való viszonyának rendezését óhajtotta közmegelegedésre megoldani. Bővebben itt a kérdésekkel, évtizedekre visszamenő tárgyalásokkal és határozatokkal nem foglalkozhatom. Az egyesítés nem jött létre és a két egyház külön szervezkedett, külön építette ki mukakörét. Mohr Béla segédlelkész 1901-ben a júl. 21-iki tanács határozata alapján ev. vallástanárrá lett, aki a hitoktatást az összes iskolákban maga végezte. Azonban Mohr Béla vallástanárnak lelkésszé való választása után, 1905-ben, amikor az egész lelkészi agenda reáharult és új vallástanár alkalmazása nem volt lehetséges, három év múlva 1908. aug. 6-án a kérdés úgy nyert megoldást, hogy a hittanórák egy részét az egyháztanács átengedte Homola István lelkésznek, aki így hatáskörhöz jutott. És a két egyház egymás mellett tovább fejlődhetett. A jelenlegi helyzet mind a két kérdésben gyökeres megoldást hozott. Az államfordulat óta a második egyház tisztán szlovák lett. A vidéki szlovák hívek hozzá tartoznak és a helybeli szlovák iskolák növendékeinek hitoktatását csak a szlovák egyház lelkésze végzi. — Azonban térjünk most már vissza a VI. sz. k. v. esperesség ügyeihez. Az esperességi közgyűlés 1894. április 27-én Eperjesen foglalkozott a kerületi nagybizottság ajánlatával, hogy az esperesség olvadjon bele a szomszédos egyházmegyékbe. A közgyűlés ezt el is fogadta és a gyülekezeteket be is osztotta a környező esperességekbe. Azonban ép 10 esztendőnek kellett elmúlnia míg a határozat elintézését nyert. A közbeeső évek felebezéseket, ellentétes egyházközségi, esperességi, sőt egyetemes határozatokat hoztak, míg 1903-ban a tiszai egyházkerület augusztusi 25-28. iglói közgyűlésén — mint illetékes fórum — hozzájárult az esperesség feloszlatásához. Az utolsó gyűlés 1904 dec. 13-án ment végbe városunkban Benczúr Géza felügyelő és Dianiska Andor főesperes elnöklete alatt. Így szünt meg ez a dicsőséges multú fraternitas is. Ma már csak idősebb egyháztagjaink tudnak arról, hogy valaha ez a hat életképes városi egyház: Kassa, Eperjes, Kiszeben, Bártfa, Lócse és Késmárk együvé tartozott.

A felosztatott esperesség nevét csupán a vagyonából az eperjesi kollégiumi teológiának tett alapítványa őrzi: »A VI. sz. k. városi egyházmegye ösztöndíjalapítványa.« — Ettől az időtől kezdve egyházunk a hegyaljai esperességhez tartozott egészen az államfordulatig.

*

Most pedig térjünk vissza krónikánkhoz és nézzük a félbeszakított évek történetét.

1892. aug. 28. iskolánk kiváló tanerője Möszl Gusztáv mondott búcsút, aki 24 éven át teljesített nagyértékű szolgálatot az egyháznak, távozása az áll. felsőbb leányiskolához csak előnyére vált, így jó szívvel történt a búcsú, annál is inkább, mert továbbra is városunkban maradt. Helyébe a kiírt pályázat alapján dec. 26-án Augusztinyi Elek, szepesváraljai tanítót, választotta meg a közgyűlés. Ez az év három oszlopos egyházi tisztviselőt szólított el az élők sorából. Dunkel Vilmost, aki jeliszavát: az ember annyit ér, amennyit végez, igyekezett munkás életével és áldozatra kész egyháztanácsosi ténykedésével bizonyítani. — Schirger Tivadart, egyh. tanácsost, aki soha tétlenül nem vesztegelt, hanem »szüntelenül építé a közjónak templomát« és Brósz Jónátot, aki 30 esztendőn keresztül volt egyházközségünk felügyelője. Róla már az iskolaépítésnél halottunk, azonban hadd kísérvük végig ezen a helyen is életét, hogy amint Csiskó János lelkész gyászbeszédében mondotta: »Ime elpihent vezérünk, ki nem kerested a tiszteletet, neved tisztelve és ismerve van, önzetlenül fáradtál, mi most koporsódra letesszük elévülhetetlen érdemeidnek hervadhatatlan koszorúját, ki megtiltottad, hogy ünnepeljünk, mi ünnepelés helyet most nevedet kitörülhetetlenül bevéssük szívünk és emlékeztünk táblájára.« Emlékezzünk tehát mi is, Brósz Jónát Felkán született 1823-ban, szülővárosában, Késmárkon tanult, majd az eperjesi jogakadémiára került. A szabadságharc utáni kegyvesztettségében Beregszászra internálták, ahonnan csak 1858-ban jöhetett Kassára, hogy itt véglegesen letelepedjék és ügyvédi gyakorlatot fejthessen ki. Az egyházközség 1861-ben már felügyelőjéül választotta és az is maradt egészen haláláig,

tiszteletbeli minőségben. Temetése 1893. jan. 3-án a résztvevők nagy tömege mellett zajlott le. Áldott az igazak emlékezete! Helyét most már az 1889. május 26-án megválasztott és azóta működő Benczúr Géza első felügyelő vette át, aki akárcsak elődje szívvel lélekkel az egyház embere volt. — Az 1892 aug. 8-án tartott közgyűlés újabb erőt biztosított egyházunknak Draskóczy Lajos, hódmezővásárhelyi segédlelkésznek, gyülekezetünkbe való megválasztása útján, akivel együtt a lelkész vállalva folytathatta az egyházhívek lelki ellátásának felelőséggel teljes hivatását.

1893. febr. 5-én a közgyűlés elhatározta, hogy a téli hónapokban az istentiszteletet az iskola nagytermében fogják megtartani. Febr. 19-én Solczanik Henriette kisasszonyt munkatanítónőnek választották meg. — Kresz János dec. 31-én lemondott tanítói állásáról és nyugdíjba vonult, 25 évi jeles munka után. Helyébe az 1894. jan. 7-iki közgyűlés Kertscher Gusztáv késmárki tanítót választotta meg. — A febr. 19-én tartott tanácsülés elhatározta, hogy Brósz Jónát kiérdemült egyházfelügyelő emlékére az iskola épület előcsarnokában emléktáblát állít. 1895. szept. 1-én a közgyűlés elhatározta, hogy az emléktáblát a következő felirattal fogja ellátni: »Emlékül Brósz Jónát egyházfelügyelőnek, ki felügyelősége 25-ik évfordulója alkalmából, ébresztő szózatával és adományával az új iskola eszméjének lételt, s Dunkl Vilmos egyháztanácsosnak, ki híveink nemes áldozatkészségével és saját buzgóságával az eszmének testet adott.« Pontosan öt esztendő telt el, amíg a határozatot végrehajtották. 1900-ban a tanév megnyitásának napján Kertscher Gusztáv, ez idő szerinti igazgató, leplezte le méltató szavakkal az emléktáblát. Többek között ezeket mondta: »Ez az emléktábla sokakhoz fog beszélni. Beszélni fog hozzánk férfiakhoz és egyháztagokhoz, kik iskolaépületünkben egyházi gyűléseinket tartjuk s akik ezen emléktábla mellett sokszor el fogunk haladni, de beszélni fog azon apákhoz és anyákhoz is, kik gyermekeiket majd ide fogják hozni az iskolába. Akkor majd azok, akik ide fognak jönni, ha egy pillantást fognak vetni erre az emléktáblára, ki tudja, nem fog-e ezen pillantás

nekik egyet-mást elmondani?... Legyen ez az emléktábla áldásthozó a mi gyülekezetünkben és őrizzük meg azt kegyelettel!« Az iskola ebben az esztendőben is szépen működött és feladatának eleget tett mind a 12 osztályával. Az iskolának 197 tanulója közül ág. hitv. ev. 119 volt.

*

1894. dec. 9-én Gusztáv Adolf születésének 300-ik évfordulója alkalmából ünnepi istentisztelet volt, melyen a lelkész Sámuel II. 3, 38 alapján szólt. — Ugyanez év szept. 20-21-ik napján a tiszai egyházkerület városunkban tartotta rendes évi közgyűlését, melyen Zelenka Pál püspök a legidőszerűbb kérdésekkel foglalkozott. Ezek között első helyen állanak azok az egyházpolitikai reformjavaslatok, melyek a felekezetek között fennálló vitás ellentétek kiküszöbölését célozzák az anyakönyvek és házasságkötés államosítása folytán. Ezekben döntést csak a következő esztendő hozott. Az egyházpolitikai törvények 1895. okt. 1-vel léptek életbe. Ezekre nézve az aug. 20-22-én Debrecenben megtartott kerületi közgyűlés a következő utasításokat hozta: 1. A lelkészek zárják le szept. 30-ig a kereszteltek, eskettek és eltemetettek anyakönyveit s adják ki azoknak ez évi 9 haváról hiteles kivonatát a vármegyei levéltárba f. évi okt. hó közepéig. 2. Vezessék tovább az anyakönyveket nem kisebb felelősségérzettel mint ezelőtt, amikor a hiteles kivonatokat csak a lelkészi hivatal adhatta meg. 3. Az 1895. szept. 30-ig vezetett anyakönyvi bejegyzéseket ezentúl is adják ki közokirathitelességű anyakönyvek gyanánt. 4. Tartsák meg az egyházi esketésnél a törvény intézkedéseit. Hogy ezek a törvények mily nagyban éreztették hatásukat egyházközségünkben is, azt mi sem mutatja jobban, minthogy Csiskó János lelkész külön beszédet mondott Máté 22, 21 alapján a templomban, ahol a következőket juttatja kifejezésre: »Nur noch wenige Tage trennen uns vom 1. Oktober, jenem Tage, an welchem die neuen Gesetze bezüglich der bürgerlichen Trauung, der bürgerlichen Matrikelführung und der Religion der Kinder ins Leben treten werden. Wie zu allen Zeiten grosser politischer und religiöser Reformen, so hat auch in unserer Zeit, in Folge der neuen Ordnung der Dinge,

die kommen soll, eine hohe Erregung der Gemüter sich bemächtigt.« Az alapigére most már a következő kérdések választát építi fel: 1. Wird die neue Ordnung Der Dinge dem Wesen der Ehe Abbruch tun? 2. Ist der Staat berechtigt das Eherecht zu ordnen? und 3. Wird die Weihe der Ehe in Folge dessen vernachlässigt werden? Válasza az 1. és 3. kérdésre tagadó. — Az egyházpolitikai törvények mondhatni teljes egészükben életben vannak még ma is. Az államfordulat a házasságkötésnél azt a változást hozta, hogy az eredeti kizárólagos polgári házasságkötés ma fakultatíve egyházi úton is történhetik. Ugyanez év nov. 15-én Schwartz szuperintendens, a leipzig Misszió egylet igazgatója iskolánk emeleti nagytermében előadást tartott a keresztyén misszió művéről a nem keresztyén népek között. — Érdekes az összehasonlítás a mai egyházi étellel. Negyven esztendő előtt eseményszámba ment egy belmissziói előadás, amely mostani fejlett belmissziói életünkben minden héten többször is különféle alakban hirdet és buzdít.

*

1896. A millenniumi emlékünnepek jegyében indult. Febr. 23-án az országos kiállításra átengedi az egyház történelmi becsü kelyhét. — Május 3-án az egyház is megtartotta lelkészei közreműködésével és Benczúr Géza felügyelő vezetésével az ünnepélyt. — Május 25-én az eperjesi egyházközség Draskóczy Lajos s. lelkészt lelkészévé választotta, kit lelkes és sikeres működéséért az egyházközség jegyzőkönyvi köszönetben részesített. Az így megüresedett helyre, három pályázó közül, Mohr Bélát választotta meg a közgyűlés hitoktató segédlelkésznek.

1897. febr. 21. Melanchton Fülöp születésének 400 éves emlékünnepe a lelkész erre a kérdésre felelt meg szépen felépített beszédében: Ki volt Fülöp Melanchton? — Jún. 20-án, tartott közgyűlés elhatározta Beller Károly, Topscher Győző és Legányi Károly egyháztagokból álló bizottsága útján a temető körfalának és a Szirmay-féle sírboltnak kijavítását. Ami a nyár folyamán meg is történt.

Az 1900. esztendő az új századot hozta magával és előreküldte a jövő nagy változásainak sejtését is. Külsőleg az új század

első jele a valutaváltozás volt. A forintszámításról áttértek a korona értékelésre. Az egyház tőkevagyonra 1899-ben 55.116.24, az iskoláé 75.074.20 frt.; 1900-ban egyház: 112.757.59, iskola: 151.948.06 K. — Az esztendő szép vallásos esttel kezdődött jan. 13-án. Az eperjesi teológia tanárai és növendékei jöttek át. Dr. Szlávik Mátyás köszönőszavai után a teológusok énekkara működött közre, majd Mayer Endre teol. tanár olvassott fel »Mire van szükségünk?« címmel. Skrovina Ottó, Porkoláb Gyula és Szkalos Emil szavalatokkal működtek közre. A vendégek között volt Csengey Gusztáv teol. tanár költő is. — Jan. 21-én határozatba ment, hogy az eddig felváltva végzett szilveszteri és újévi istentiszteletek csak magyar nyelven lesznek megtartva. — A helybeli ref. egyház temploma renoválási ideje alatt júniustól augusztusig istentiszteleteit a mi templomunkban tartotta meg. — Dec. 24-én hunyt el Bogsch Albert iskolánk érdemdús tanítója működésének 32-ik évében. Legyen áldott e helyen is a lelkes tanférfiúnak és hű egyháztagnak emlékezete!

1901-ik évkönyv Steiger Ferenc tollából megemlékezést közöl az elhunyt Bogsch Albertről. Ebben a tanulmányban kialakul előttünk egy nagy szorgalmú és odaadó embernek a képe, aki teljes tudását latba vetette, hogy mint a polgári iskola tanára iskoláját minél magasabb színvonalra emelje. Tudását az eperjesi hittudományi szigorlat elvégzése után Jénában tökéletesítette. E nagynevű férfiú helyébe, a jún. 30-án tartott közgyűlés négy jelölt közül Bock Ödön, orosházi áll. polg. isk. tanárt választotta meg. — A júl. 21-iki tanácsülés szervezte meg a vallástanári állomást, melynek első és utolsó képviselője Mohr Béla segédlelkész lett. — Ez év júl. 25-én Kisszebenben VI. sz. k. v. esp. közgyűlés elnöki megnyitója jellemző a kor gondolkodására. Esperességi felügyelő ekkor Benczúr Géza, egyházközségünk felügyelője volt. Megnyitó beszédéből a következő részt idézem: »Övja meg Isten egyházunkat az indolencia marasmusától, valamint a sötét reakció nyomorúságaitól, mert a protestantizmus csak a szabad kutatás, az előrehaladás, az igazi szabadelvűség jegyében és irányában haladhat előre

és működhetik áldásthozóan.« A kiváló képzettségű egyházi vezérferfiú szavai kifejezésre juttatják a kor eszmevilágát. Viszont jelenünk képe lebeghetett báró Prónay Dezső, egyetemes felügyelő előtt, aki ugyanez év nov. 13-án megnyitó szavaiban előre látta a harmincéves jövő fejlődésének irányát: »Minden ezekből következik, hogy a vallásos érzés megélenkülésének oka: az erkölcsi megújulás után való vágy és törekvés; és azé az egyháze a jövő, amely mint társadalmi szervezet, az emberiség erkölcsi megújulására irányuló törekvésekben a leghatásosabbnak fognak bizonyulni.«

1902. június 15-én a közgyűlés Rohringer Sándor egyháztag indítványára a következőképen rendezte az istentiszteletek nyelvét: 1. Minden hónap első vasárnapján a délelőtti istentisztelet német nyelven tartassék, a hónap többi vasárnapján az istentisztelet mindig magyar legyen. 2. A főünnepek első napján, a reformáció, nagypéntek, szilveszter és újév mindig magyar, a főünnepek második napja, nagycsütörtök és a reformáció második vasárnapja német nyelvű legyen. 3. A délutáni istentisztelet a hónap első és utolsó vasárnapján magyar, a többin német legyen. 4. Az úrvacsora az istentisztelet nyelvén szolgáltassék ki.

1901. szeptember 16-án oltárhoz vezette Mohr Béla vallástanár Szamovolszky Ida kisasszonyt. — 1902. augusztus 26-án Smid István rozsnyói másodlelkész Csiskó Etelka kisasszonyt. — Ezen örömmünnepek derűjét a szomorúság is felváltotta az év folyamán. Május 21-én elhunyt Dr. Blázy Kálmán, az egyház érdemdús ügyésze. — Jún. 9-én Fleischer Gusztáv, az egyház egyik nagy jótévője. — Augusztus 3-án pedig az egyház agilis másodfelügyelője Szakmáry Károly. 1903. április 20-án elhunyt Jakab Péter egyháztanácsos, az iskola építője. — Júl. 10-én pedig Spielmann Károly, aki, mint egyházi első gondnok hosszú évekig buzgólkodott az egyház felvirágoztatásán és intézményei megizmosodásán. — Az áldásosan működő »Britt és külföldi biblia-társaság« keletkezésének századik évfordulóját 1904. márc. 6-án ünnepi istentisztelet keretében ünnepelte meg egyházunk.

*

1904. aug. 28-ika nagy évszázados ünnepnek készült. A templomalapkövetésének 100-ik évfordulóján. A kegyelet az elődök iránt, akik a nagy művet megalkották és a templom iránt, mely enyhülést, vigasztalást, bátorítást jelent, arra ösztönözte az egyház vezetőségét, hogy az alapkövetésének emléknapját ünnepi külsőségek mellett üljék meg. Ebből az alkalomból az 1881-ben létesült orgonaalap is felhasználást nyer, amennyiben a régi elavult és korhadt orgona helyébe újat szerez be az egyházközség. Az orgonaalap 7.054 K-t tett ki ekkor. Ugyancsak szükségessé vált a templomnak kívül-belül való javítása, melyre közel 5.000 K. gyűlt egybe önkéntes felajánlásokból. A templomfelújítás költségei és az új orgona, melyet a jägerndorfi Rieger-cég szállított, több mint 16.000 K-ra szökött. Ezt a magas összeget az ünneplő gyülekezet lelkesedése elő tudta teremteni. Az aug. 28-iki, templom szentelési napra tervbevetett ünnepélyekre való készülődés és a templom javítási munkái már javában folytak. Csak pár nap választotta el az adakozó gyülekezetet az öröm és hála ünnepétől, amikor elterjedt a szomorú hír a városban, hogy az egyház szeretett lelkipásztora, Csiskó János meghalt. Az Úr aug. 15-én szólította el az élők sorából. Ez az esemény halomra döntött minden tervezést és az ünnepnap, melyre az elhunyt lelkipásztor oly örömmel készült, eltolódott. Még halála előtt közvetlenül az ünneplésben élt és a nagy napra egyházi beszédét is elkészítette. Amint az évkönyv közli I. Kor. 3, 11 és Mát. 16, 18. kettős szöveg alapján a következőket dolgozta ki: A templom a vallás-erkölcsi életnek tükré. 1. Mi a kettőnek alapja. 2. Mi a kettőnek a falazata és épülete. 3. Mi a kettőnek a díszé és ékesége? Ezek a gondolatok már csak az évkönyvben vannak megörökítve. Elmondani beszédét nem tudta, mert a halál lezárta ajkait örökre. — Csiskó János dobsinai bányász családból származott, Dobsinán és Eperjesen tanult. A teológiát Eperjesen és Jénában végezte, 1865-ben kassai s. lelkész. 1868-ban a gyülekezet lelkésze lett. 39 éven át működött áldásosan. Egyházán nagy szeretettel csüngött és azt pénzügyi tekintetben

igyekezett felvirágoztatni. Meghonosította az örökös egyháztagok Aranykönyvét és az Egyház Emléktábláját, melyet kiegészítve e történelmi visszapillantás végén adunk. 1881-ben megindította az Évkönyvet is. Két tankönyvet is írt: Keresztyén vallástan a középiskolások számára és Egyháztörténeti korrajzok, melyet Bogsch Alberttel közösen írt Weber német tankönyve alapján. Temetése nagyszámú és előkelő közönség jelenlétében folyt le augusztus 17-én. A temetést Dianiska András főesperes, Liptai Lajos eperjesi lelkész és Mohr Béla vallástanár végezték. Mohr Béla az elhunyt hivatalnoktársa megható gyászbeszédet mondott, melyben mesteri módon méltatta az Urához megtért hű szolgának munkásságát és érdemeit. A beszéd I. Móz. 50. l. V. Móz. 34, 8. és I. Sám. 25. l. hármasként épült fel. Többek között ezeket mondotta: »Mi kassai ág. hitv. ev. I. egyház, mi Mózesünket siratjuk benne. Egy hiján 40 esztendeig volt az egyháznak vezetője és őrizője, pásztor. Egy hiján 40 esztendeig vezette népét az élet pusztájában — az örökélet ígéretének földje felé. Ő táplálta a lelkeket az örök életnek kenyerével és odavezette a szomszédokat az örökélet ki nem apadó kútforrásához — az ő szeretett népéért — mint Mózes — midőn az ellenség veszélyeztette: ő dorgálta a csüggedőket, felrázta a tétleneket, munkára hívta föl azokat, kik távol maradtak . . . Ő, ki Mózesként élt — meg is halt, mint Mózes. Látta még, hogy kezdeményezésére új dísz kap itten az Ūrnak Siona, hitte, hogy ő szólhat majd a százados ünnepélyen — a megújult hajlékban látta mind jobban-jobban közeledni reménye időpontját, — de Mózes is csak láthatta az ígéret földjét, de oda már nem léphetett; látta, hogy az Ūr ígéreteinek, áldásainak székhelye mint alakul újjá — de abba már nem léphetett — Istenünk szólítá el Mózes — Istenünk szólítá el őt is.« Így tehát az ünnepelés helyett arról kellett a pásztor nélkül maradt gyülekezetnek gondoskodnia, hogy a megüresedett helyet betöltse. Az okt. 2-iki tanácsülés tudomásul vette, hogy adminisztrátorául a főesperes ifj. Draskóczy Lajos eperjesi lelkészt, volt kassai s. lelkészt rendelte ki.

Miután a lelki kérdés így egyelőre elrendeződött, újra felvehették a templom alapkövetései ünnepének elejtett fonálát.

Az ünnepély idejét október 16-ára szabták meg. A templomjavítási munkálatok közben a lámpáson álló nagy gomb is lekerült a templom tetejéről és az abban elrejtett réztok értékes egyházi okiratokat hozott napfényre. Benne volt a templomra vonatkozó 1814-ből származó hármassokmány, azonkívül az 1887-ből származó »Pro memoria« nevű emlékirat. Ez utóbbi a harangokra vonatkozó feljegyzéseket tartalmazta. 1887-ben május 22-én volt — tudjuk meg ebből — a világháborúig hívogató két harang avatása. A nagyobbikat »Dezsó«-t Spirke Sesztina Amália úrnő adományozta egyetlen felejtethetlen fiára való megemlékezésül. 1887. máj. 22-én szólalt meg először és azóta mindmáig hívja a híveket az Isten házába. Minden év márc. 7-én felcsendül ez a harang déli 12 órakor, hogy hirdesse egyetlen fiáért bánkodó édesanyjának — aki már szintén porrá lett — fáj meg nem szünő szeretetét. Ezen a helyen emlitem meg azt is, hogy ezenkívül még egy egyházi emlékesemény ismétlődik évről-évre május 24-én. Ekkor ugyanis a Forrás-uccai evangélikus temetőben a lelkész Pohle Johanna — egyházunk jötevője — síremlékénél mond imát. — A másik harangot az egyház szerezte be és Sesztina Amália nevét megörökítendő, Amália névre keresztelte. Ezt a harangokat rekviráló-bizottság 1916. aug. 28-án magával vitte és a csatamezőre küldte, hogy békés hívogató kongása gyilkos bömböléssé változzék át. Így templomunkban 16 esztendőn keresztül csak egy harang maradt, a »Dezsó«. Amint ezt az 1932-ben közölt értékes történelmi visszapillantásból tudjuk meg, mely Greguss Gyula lelkész tollából származik és amelyet ő ugyanez év ünnepélyén fel is olvasott.

Ebbe a ténybe t. i. hogy csak egy harangja maradt az egyházközségnek, a vezetőség nem tudott belenyugodni és már az 1930-as jegyzőkönyvben a következő felhívást találjuk: »A háború alatt elrekvirált harang pótlására, a jelen nehéz gazdasági viszonyok mellett pénzbeli gyűjtésre nem gondolhatunk, de a szükséges pénzt előteremthetjük, ha mindenki otthon a régi vasat, ólmot, ónt, horganyt, vörös- és sárgarézst stb. fémet összeszedi és az alantínál leadja: Peschkó László, főgondnok.« Ennek a felhívásnak és kérelemnek meg is volt az eredménye, mert a hívek áldozatkészsége folytán, két évvel később 1932. aug. 21-én a templomszentelés 116-ik emléknapiján, az ágostai

hitvallás 400-ik évfordulójára már az Amália harang helyébe beszerezett új harang avatása végbe ment. Az ünnepi istentisztelet magyaryelvű szónoka Margócsy Aladár abaújzempléni főesperes, németnyelvű pedig Mandl György stószai lelkész volt, akik mélyen szántó és magas szárnyalású emlékbeszédeket mondtak. Az ünnepi istentisztelet ünnepi hangulatát emelte Peschkó Zoltán orgonaművésznek, főgondnokunk jeles tehetségű fiának, mesteri játéka, valamint egyházunk vegyes énekkarának sikeres szereplése. Az Evangélikus Diakonijsza Nőegylet lelkes hölgyei, élükön id. Oelschläger Lajosné elnöknel mind a templomot, mind az új harangot festői ünnepi díszbe öltöztette, melyet a nőegylet fehérruhás leányifjúsága vett körül. Ekkor mondotta el főtisztelendő Čobrda Vladimír dr. püspök úr szíveket mélyen megható harangavató beszédét, melyből a következő részleteket közöljük: »A mű dícséri mesterét. Elmondhatjuk ezt mindenekelőtt a harangról! Az őserdők rengetegében, mélyen a föld alatt, nyugszik az érc. Valamikor réges-régen izzó láva volt. Időmultán lassan kihült, megkeményedett s ott pihen a föld ölében és vár. A bányászok megtalálják és kiássák, a kalapács feltöri, a víz megmossa, tűz megtisztítja; jön a mester kezébe veszi az anyagot, beleadja egész művészetét, formát, alakot ad neki és az alaktalan anyagból mesterművet formál, amely már külső alakjával is bámulatra kényszerít, csodálatot kelt. De ez még nem harang! Még hiányzik belőle valami, épen az, ami a mesterművet haranggá teszi: a szív. Csak ha szívet ad neki, ez az egész élettelen tárgy, mintha feléledne, életre kelne, mintha érezni kezdene, hangot kap, megszólal, beszél... s ez már harang! Az ember, az Isten képére teremtve, mily gyakran megfertőzi magában az élő Isten képét! Uralkodnia kellene s mégis saját bűnös vágyainak, ösztöneinek rabszolgája. A Szentlélek temploma kellene, hogy legyen s rablók barlangjává teszi tulajdon szívet. Csak kevéssel kisebbnek kellene lennie az angyaloknál s nem egyszer valóságos ördög. Egész életével Istennek dicsőségét kellene hirdetnie s inkább szegényére van és gyalázatára. Miért van az Kedves Testvéreim? Csak azért, mert nincsen — szíve!«

Ez volna a harangok rövid története, most pedig térjünk vissza a réztokba helyezett iratokhoz. Az ismertetett iratokhoz

most már 1904-ben a javítási munkálatok befejeztével még egy »Emlékezésül« feliratú okmányt csatolt az egyházközség akkori vezetősége, mely elmondja, augusztus 28-án lesz az alapkövetételének emlékünnepe és hogy ebből az alkalomból 16.000 koronáért új orgonát szereztek be és a templomot is kívülből megjavították.

Azonban lássuk most már az 1904. okt. 16-iki emlékünnepet. Előttünk a hívókkal megtelt megjavított templom, az új orgona sípjain és a hívók ajkain felzúg a diadal ének »Erős vár a mi Istenünk!« Az oltári szolgálatot Draskóczy Lajos adminisztrátor, Mohr Béla vallástanár, Liptai Lajos eperjesi lelkész végzik. A Smíd István rozsnyói lelkésztől szerzett ének elhangzása után Mohr Béla vallástanár Jakab Pál Árpádot megkereszteli. Az ünnepi szónok ifj. Draskóczy Lajos volt. III. Mózes 19. 30. alapján az Úr szavát hirdette: 1. Az én szombataimat megtartsátok. 2. Az én szent sátoromat becsületben tartsátok, majd avval a felhívással fejezte be, hogy az Úr sátorát áldó imádsággal folytatólag avassák fel. Ékesre csiszolt szavakkal a következőket mondotta: »Nos testvéreim, ha meg akartok állni ti is a fundamentumon, mely egyszer vettetett, ha meg akartjátok tartani az Úrnak szombatjait, gyulladjatok szerelemre az Isten igéje, a drága kincs iránt, amely nélkül kongó üresség, értéktelen hívságos, cifraság, pusztá kőhalmaz a legragyogóbb belsejű templom is! Gyulladjatok buzgó szerelemre e drága kincs iránt, mely kívánatosabb az aranyból, édesebb a méznel, mely lábaink szövétneke, ösvényünk világa!« Ezután Draskóczy Lajos egybeadta Fenyvessy Irén úrhölgyet Gömör János eperjesi ev. Kollégium főgimnáziumának igazgatójával, egyházközségünk jelenlegi felügyelőjével. A befejező úrvacsorát Liptai Lajos szolgáltatta ki.

*

Mindez azonban nem akadályozta meg a lelkészválasztó munkálatok folytatását. Az okt. 30-iki tanácsülés tudomásul veszi az esperes közlését, amennyiben pályázatot írt ki nov. 22-iki határidővel. A dec. 18-iki jelölő közgyűlés tárgyalja a beérkezett 9 pályázatot. A közgyűlés a pályázók közül csak Mohr Béla helybeli vallástanárt jelöli, mire az elnöklő egyházmegyei elnökség a maga részéről még jelöli Domján Elek fan-

csali lelkészt is. Ezt a kérdést végkép tisztázta az 1905. febr. 5-én tartott lelkészválasztó közgyűlés, amikor is az egyház közfelkiáltással Mohr Bélát választotta meg rendes lelkészének. A megválasztott lelkész meghatott szavakban mondott köszönetet. Miként hajdan Salamon: nem hatalmat és gazdagságot, hanem bölcs és igaz szívet kért Istenétől, úgy ő is arra kéri a Mindenhatót, hogy áldja meg őt bölcseséggel, kitartással, élő, égő lelkesedéssel e fenséges és felelősségteljes állásának betöltésében. — Április 16-án ment végbe az új lelkésznek beiktatása. Ha visszaemlékezünk e kis tanulmány pár oldallal előbb említett eseményére a VI. sz. kir. városi esp. felosztására vonatkozólag, akkor nem csodálkozunk, hogy míg a jelölőgyűlést Dianiska András főesperes vezette, az iktatást már a hegyaljai főesperes végezte. Az oltári szolgálatot Turóczy Pál főesperes és az avatandó lelkész látták el. Férfi énekkar után a főesperes magasan szárnyaló beszédében iktatta be Mohr Bélát hivatalába és jelvényeit: a templomkulcsokat, a szentírást, az úrvacsorai kelyhet, az ostyatartót, a keresztelő edényeket, a lelkészi hivatal pecsétjeit kezeibe adta. Amire a lelkész elmondotta székfoglaló beszédét. Malák. 3, 1. alapján kifejtette, hogy a lelkésznek kettős feladata van: 1. Legyen követe az Úrnak. 2. Legyen pásztora a gyülekezetnek. — A szept. 3-iki közgyűlés hálás köszönetet szavazott ifj. Draskóczy Lajos adminisztrátornak, eperjesi lelkésznek, hogy a közbeeső időben oly híven látta el feladatát és hála jeléül csinos emléktárgyat: ezüst írókészletet aranytollal juttatott el kezeihez. — Ugyanez év (1905.) jún. 5-én szólította magához az Úr Várkoly Dániel buzgó egyháztanácsost, köztiszteletben álló egyháztagunkat. — A szilveszteri istentiszteletet művészi zeneszámokkal emelték özv. Feley Gyuláné-Laszgallner Róza és Várkoly Irén úrnőgyek.

1906. márc. 4-én a közgyűlés elhatározta, hogy Csiskó János lelkész olajfestésű képét az iskola tanácstermében fogja elhelyezni. — S ettől az évtől fokozatosan érezhető az az új szellem, amely az egyházközség életét a templomi istentiszteleteken kívül belmissziói u. n. vallásos estekkel gazdagítja. Márc. 29-én Steiger Ferenc, Maurer Irma, Szamovolszky Vilma, Loósz Vilma és Jolán, Merényi Lajos közreműködésével Mohr Béla lelkész vallásos estet rendezett, melyen a zsúfolásig megtelt iskolai nagyteremben a Luther-társaságról tartott felolvasást.

— Máj. 20-án a bécsi béke 300. évfordulóján özv. Feley Gyuláné és Steiger Irma zenei számával gazdagított ünnepi istentisztelet volt, melyen a lelkész a Bécsben 1606-ban kötött béke történelmi hátterét ismertette. — Dec. 14-én pedig Thököly Imre emlékezetére gyűlt egybe a vallásos estek közönsége. — Ez év febr. 6-án húnyt el Roxer Vilmos buzgó egyháztanácsos és május 6-án az egyház egyik nagy jótévője özv. Kacziányi Gusztávné szül. Graf Amália.

Egészen 1907-ig szokásban volt az egyházban három gyűjtés az év folyamán a »jakabi«, »bőjti« és az évkönyv szét-hordása alkalmából az évkönyvre adott kegyes adományok. Ezek 1900. előtt rendszerint külön-külön 80—80 frt-ot jövedelmeztek. A koronával való számítás bevezetése után pedig 160—170 Kor-át jelentettek az egyháznak. Ezeket a gyűjtéseket szüntette meg a febr. 3-iki közgyűlés. — Febr. 8-án vallásos est volt, melyen a lelkész »Eszményképek a női diakonia köréből« címmel olvasott föl. Közreműködtek: Feleyné Lasz gallner Róza, Benczúr Gizi, Breuer Évike, Raisz Alice, Koncz Erzsébet, Mayer Sándor. — A márc. 25-iki közgyűlés közfelkiáltással Möszi Gusztáv volt tanárunkat iskolai felügyelővé választotta. — Aug. 15-én néhai Csiskó János lelkész sírjára egyházközségünkötől emelt sírkövének felavatási ünnepe volt. A megható ünnepségen az özvegy, a gyermekek és sokak jelenlétében Mohr Béla lelkész szólt az egybegyűltekhez. Ezen a sírkövön ez a felirat áll: »Nagy volt a hitben, szeretetben s égi reményben. Áldott hívei közt, hú s igaz Isten előtt.« Intő jel a multra és a jövőre is. Mutatja a fáradhatatlan munka áldását s a jelzett úton való további haladásra buzdít. — Dec. 29-én az összes nem róm. kat. egyház felszólítására csatlakozik egyházközségünk a városhoz intézendő felfolyamodáshoz az élvezett városi segély felemelése iránt.

*

Az 1908-ik évre szóló évkönyv megint gyászkeretben jelent meg. Jan. 20-án elhúnyt Maurer Rezső egyháztanácsos, gyámintézeti gondnok. — Jan. 23-án Freyburg Károly egyháztanácsos. — Jún. 4-én Deil Jenő egyháztanácsos. — Aug. 22-én a buzgó és kötelességtudó Fiedler Károly egyháztanácsos. — Okt. 16-án Koczányi Béla iskolánk jótévője. — Nov. 16-án Maurer Gyula egyháztanácsos. Adja meg nekik az Úr, hú harcosainak,

az örök élet áldásait, az üdvösség mennyei koronáját! — Ez év aug. 8-án húnyt el az ötven év második felügyelője Benczúr Géza is. A közgyűlés aug. 9-én foglalkozott halálával és megemlékezve nagy érdemeiről, kegyeletének és hálájának adóját az aug. 10-iki temetéssel kapcsolatban következő intézkedéseivel róttá le: 1. Egyházunk külön gyászjelentést bocsátott ki, 2. a koporsóra díszes koszorút helyezett, 3. a gyászszertartás a templomban ment végbe, 4. küldöttség tisztelgett a gyászoló családnál, 5. a temetésnél a presbitérium testületileg vett részt, 6. a fekete zászlók egy hétig hirdették az egyház súlyos veszteségét nagy felügyelőjének halála alkalmából Az évkönyv Steiger Ferenc polg. isk. igazgató tollából nekrológot közöl az elhunyt felügyelőről. E szerint 1843-ban született jan. 13-án Nyiregyházán, középiskolai tanulmányait Kassán és Eperjesen, a jogot pedig Eperjesen, Kassán, majd Budapesten végezte el. 1865-ben bírói vizsgát tett, majd az ügyvédi pályára lépett. 1870-ben Laszgallner Gizellát nőül vette, akinek oldalán a legboldogabb családi életet élte, felesége és gyermekei szerető körében. Később Kassa sz. kir. város tiszti főügyészének választották meg. Ebben a tisztségben számos éven át működött: az Iskolaszéknél, Takarékpénztárnál és a Zeneiskola körül élénk tevékenységet fejtett ki. Az osztrák-magyar banknak és a katonai kincstárnak is jogtanácsosa volt. Szíve vonzalma csakhamar az egyház szolgálatába állította. Először jegyző, majd másodfelügyelő és 1889. máj. 26-án a gyülekezet felügyelője lett és ebben a tisztségben egészen haláláig hűségesen meg is maradt. 1898-ban a VI. sz. k. v. esperesség felügyelője lett és meg is maradt egész 1905-ig, annak feozlatásáig. Megható az utolsó esperességi gyűlés megnyitó beszéde, amelyben a következőket mondja a többek között: »A VI. sz. k. v. esperesség most, midőn feloszlik, mulásában is az evangéliumi szeretet törvényét dicsőíti meg: magát emészti fel, hogy minden drága kincsét, amije volt, odaadja másoknak, a gyöngébbeknek, hogy legyünk egy test, egy szív és lélek s a régi hűség támadjon fel új keretekben s szolgáljon magasabb egyházi érdekeket!« Az elhunyt felügyelő édes testvére a nagy festőművésznek, Benczúr Gyulának. Jellemzi őt a szép szeretete és a kötelességteljesítés. Egyházát építette, az Úr szőlőjét munkálta igazi rajongó lelkesedéssel, fényes tehetségeivel, önzetlenséggel, áldozatkész-

séggel. Temetése a templomban ment végbe, ahol a gyászbeszédet Mohr Béla lelkész, a búcsúbeszédet Thuróczy Pál főesperes mondották. A kálvária előtt dr. Kriebel Edgár városi jegyző búcsúztatta a nagy halottat. Az igazak emlékezete nem hal meg soha!

Az 1909. jan. 24-iki közgyűlés méltó utódot talált a felügyelői tisztségre, amikor Brósz László dr-t, néhai Brósz Jónát fiát választotta meg egyhangulag közfelkiáltással. Brósz L. dr. a megválasztásban az osztatlan bizalom és szeretet megnyilvánulását látja, a felajánlott tisztséget elfogadja és kettős feladatot tűz maga elé célul: 1. iskolánk ügyének és 2. a két helybeli egyház egymáshoz való viszonyának rendezését, amelyről mi már szoltunk és amelyre már nem is fogunk kitérni. — Az első feladat megvalósításában jelentős segítőre talált a dr. Maléter István isk. felügyelő visszalépése folytán megválasztott új isk. felügyelőben, dr. Eötvényi Nagy Olivér kir. jogakadémiai tanárban. — S hadd szóljunk itt röviden az iskoláról. Amennyire az évkönyvekben elszórtan talált feljegyzések engedték a következő képet nyernünk. Az iskolában az ötven év alatt Bogsch Albert, Kresz János, Möszl Gusztáv, Steiger Ferenc, Eschwig Teréz, Simkó Mária, özv. Szarvassy Mária, Augusztinyi Elek, Kertscher Gusztáv, Solczanek Henriette, Bock Ödön, Rachl Mihály, Sárosi Vendel, Maszny Gizella, Klenner Berta, Lux Jolán, Rössler Vera, Petry Margit, Kolacskovszky Elza, Kunayné Oszvald Sarolta és Moldován Anna működtek. Az évkönyvek csak igen gyéren szolgáltatnak adatokat az iskola történetéhez, talán azért is, mert az új században külön iskolai értesítő jelent meg. Így az iskola részletes története külön tanulmány tárgya. Egyházi szempontból gyönyörűen végezte feladatát. Az elemi tagozatok megszüntetéséig, 1910-ig, a tanulók évi létszáma meghaladta a 220-at és ezek közül evangélikus majdnem 150 volt. Az új iskolaépület négy osztálya úgy oszlott meg, hogy az egyik tanterem a négy fiú, a másik a négy leányelemi tanfolyam befogadására szolgált. A másik két osztály pedig a polgári iskola I—II. és III—IV. tanfolyamainak oktatási helye volt. A felszerelés évről-évre jobb lett, könyvtár, szertár gazdagodott. Az iskola színvonala magas volt és folytonosan fejlődött. S így érkezett el az 1909-ik esztendő. Alighogy elfoglalták Brósz László dr. és Eötvényi Nagy Olivér

állásukat, a május 2-iki tanácsülésnek komolyan kellett foglalkoznia az 1908. évi 46. tc. előírásával, mely az elemi iskolai oktatást ingyenessé tette. Ezen törvény folytán anyagilag lehetetlenné vált mindkét iskola további fenntartása. A tanácsülés különböző okoktól indítatva arra a véleményre helyezkedett, hogy ámbár mintha szívük egy részét szakítanák ki, az elemi iskolát meg kell szüntetniök és inkább a polgári iskolát fejlesztik a két osztályosból négy osztályossá. Ezen polgári iskola számára állami segílyt kérnek, melyet évi 4166.— kor. összegben meg is kaptak. Hosszas tárgyalás után a közgyűlés kimondta, hogy az elemi iskolai ingyenes oktatási törvénynek az 1910—11. isk. évben jogerőre való emelkedésének évében az elemi iskolát megszünteti, fenntartván magának azt a jogot, hogy a jövőben, az anyagi viszonyok javulásával azt újból felállíthassa. A tantestület tagjai közül ekkor polgári iskolai képesítése csak Steiger Ferencnek és Bock Ödönnek volt. Így Augusztinyi Elek, Kertscher Gusztáv és Solczanik Henriette miniszteri engedéllyel vettek részt a polgári iskola oktatásban, természetesen minden akadály nélkül, nagy készséggel. Az így megalakult államsegélyes polgári iskola szintén szép fejlődésnek indult, annál is inkább, mert elvégzése a felsőbb leányiskola V. osztályára, tanítónő és kisededovónőképző intézet, női kereskedelmi tanfolyam, női kézimunka tanfolyam látogatására, valamint a posta és távirdánál való alkalmazásra jogosított fel.

Az 1913—14. tanévben pl. 205 növendéke volt az intézetnek. Sajnos azonban ez az egyébként virágzó iskola egyházi hivatásának már nem tudott eleget tenni. A 200 növendék közül mindössze 47 volt evangélikus. Éppen az hiányzott tehát, amiért áldozatok árán is ezt az iskolát fenntartottuk, a legfontosabb: a gyermek. Ennek a sajátságos körülménynek okát abban kell részben keresnünk, hogy városunkban igen jeles és népszerű leányiskolák keletkeztek, így említésük meg itt a felsőbb leányiskolát, amelyből később a leánygimnázium alakult. A fiúgimnáziumokban is szokásba jött a koedukációs nevelés, sőt az államfordulat után leányok rendes tanulónak is beiratkozhattak e fiúgimnáziumokba. Így aztán a mi polgári leányiskolánkban 1931—32 tanévben már csak 4 ev. tanuló járt. Miután pedig az iskola fönntartása hova tovább nagy nehézségbe ütközött és az egyház a maga jövedelmi forrásaiból

nem volt képes az évi 8-10.000.-kő-ra rűgő deficitet fedezni, mindinkább előterbe nyomult az a gondolat, hogy a polgári iskola ügyét dűlőre kell vinni. Az utolsó években a hölgyeink által rendezett karácsonyi vásár jövedelméből sikerűlt ugyan ezt az évről-évre megismétlődő deficitet eltűntetni, de ezt megoldásnak az egyház nem fogadhatta el. Ilymődon az egyházi közgyűlés 1932-ben bizottságot küldött ki az iskolaűgy rendezésére. Ennek a bizottságnak elnöke Gőmőry János, és előadója Oelschläger István egy a bizottságtól elfogadott elabórátumban fejtették ki, mi módon lehetne az egyház javára az iskolát továbbra is fenntartani. Ezek szerint az egyház megkísérelte régi elemi iskolájának a visszaállítást, és pedig olyképen, hogy megkereste a szűlőket, adják gyermekeiket a megnyitandó elemi iskolába. Ez a kísérelt azonban eredményre nem vezetett, mert nem voltunk képesek a törvény követelményeinek megfelelő lélekszámot kimutatni és az állam segítségét biztosítani. Viszont a közoktatásűgyi minisztérium referátusa már az 1932/33-ik évben sem volt hajlandó a polgári iskola tanerőinek állami fizetés kiegészítését kiutalni. Ilymődon az 1890-ben oly nagy lelkesedéssel újjászervezett polgári iskolánk elsősorban az anyagiak miatt végképen megszűnt. A tanerők közül Petry Margit tanárnő Zselizen, Maszny Gizella Királyhelmeceen az államnál talált elhelyezkedést. Kolacskovszky Elza és Moldován Anna nyugalomba vonultak. Csak Kunayné Oszvald Sarolta segédtanítónő maradt minden fizetés és segítség nélkül.

Polgári iskolánk megszűnése és régi elemi iskolánk újra visszaállításának sikertelensége annyiban mégis megnyugvást kelthetett egyháztűgjaikban, mert mindenki tisztában volt azzal, hogy leánypolgári iskolánk egyházi érdekeket már nem szolgált s viszont az iskola fenntartására eddig fordított anyagi hozzájárulásunkat fokozottabb mértékben fordíthatjuk ma már belmissziói céljainkra. Az elemi iskola gondolatáról még nem mondtunk le végképen. E sorok írója is 1935. aug. 25-én a templomszentelés 119-ik emléknapiján a Forrás-uccai temetőben tartott ünnepi istentiszteleten az ovoda mellett — mely napközi otthon alakjában már egy esztendeje működik — ev. elemi felállítását sürgette.

Nagy századok örömeinek megünneplését halványította el a világháború. Már 1908-ban hozza az évkönyv, hogy két örvendetes esemény küszöbén áll az egyház. Helyiérdekű az egyik — világraszóló a másik. 1916. augusztus második felében lesz templomunk felszentelésének 100. évfordulója; a rákövetkező esztendőben 1917. okt. 31-én az egész protestáns világ a reformáció 4 százados ünneplésére készül. És ebben a háborútól még messze eső évben oly derűsnek, oly örömmel telítettnek tünt fel ez a két esztendő 1916/17. Ki sejtette volna, hogy mire az idő megéri az ünneplésre, az emberi gonoszság és vad harciaszomj állati ordítássá fogja változtatni az egyházi ünnepre készülöket és oltári terítők hímzése helyett kötést fognak szaggatni a hölgyek a vérző katona-sebekre? — dr. Láng Lajos az egyet. gyámintézet elnöke 1908-ban a következőket mondja 1917-ről: »A reformáció első százados emléknapja Bethlen Gábor nagy protestáns fejedelem korára esik, ki protestáns hitünknek teljes érvényt, fényt és dicsőséget szerzett, ki győztes hadaival Pozsonyig felhatolt. A második százados évforduló idején a protestantizmus a földig le volt igazva. Jobbjaink börtönbe, gályarabságra hurcolva. A harmadik százados évforduló II. József nagy szelleme által új életre keltett protestáns egyház örömnépe volt. Most a negyedik százados évfordulóhoz közeledtünk. — Legyen ez a nap a protestáns világ egyetemes nagy ünnepe.« — »Legyünk azon« — írja az 1908-as évkönyvben Mohr Béla lelkész — »hogy egyházszereketünk buzgó forrásából fakadt megmaradó nemes alkotással tegyük emlékezetessé még a késő utódok számára is ezt a napot. Teremtsük meg »Templomunk százados felszentelési és a reformáció négyszázados emléklapját.« — Erre az első adományt a lelkész maga adta 4.— K-t újévi üdvözlők megváltása címén. Az emlékalap szép fejlődésnek is indult 1910-ben 200.— k. fölé emelkedett és 1916-ban pedig már 1837.60 K.-t tett ki. Mivel a jubileumi alapon a rendelkezés a közgyűlést illette meg, ez is a hadikölcsön egyszeri útját tette meg. Vissza nem került.

Ugyancsak a százados jubileumokkal kapcsolatban határozta el a lelkész, hogy az egyház százéves történetét összeállítja, amit az 1909-ben közölt felhívásából olvasunk ki. Ebben

felhívja az egyház tagjait, hogy a régi, az egyház multjára vonatkozó családi iratokat bocsássák rendelkezésére, a történet összeállításának céljából. Azonban ez a törekvés rövid ismeretessé zsugorodott az 1916-os évkönyvben, mely a nyomda megdrágulása miatt alig pár oldal terjedelemben jelenhetett meg. Ebből az ismertetésből veszem a következő adatokat: »A száz esztendő alatt 2961-en nyerték el a keresztség szentességét, 1133 pár esküdött egymásnak hűséget, 3142-en hunytak el és közel 40.000-en járultak az Úr szent vacsorájához. A száz esztendő alatt 12 lelkész, 20 felügyelő és 45 gondnok vezette az egyház ügyeit. Ennek a száz évnek kezdetén állott még egyházunk gimnáziuma is, de már csak hanyatló állapotban. Mindössze egy rendes és 2 kiegészítő tanára volt. Megszűnt elemi iskolánkban, melyet fájdalommal nélkülözünk, 10 tanító működött és az 1855-ben létesített felsőbb elemiben, mely azután polgári iskolává alakult át, mostanig 11 tanerő működött. — Száz év előtt csak türelmi parancsokban gyökerezett vallásszabadságunk, azóta pedig törvények biztosítják egyházunk és iskoláink fejlődését. — Egy század előtt még külön volt a német és külön a magyar egyház — külön lelkésszel felügyelővel és gondnokkal, míg 1861-ben egy egyházzá egyesült. Az elmúlt században áldásnak, hitbeli erősödésnek, imák meghallgatásának, Isten bűnbocsátó kegyelmének volt a színhelye — legyen azzá a jövőben is mindvégig. Szolgáljon, amíg csak falai állanak, Isten dicsőségének és az emberi lelkek üdvösségének« — fejezi be Mohr Béla az ismertetést.

A templomszentelési emlékűnnep mégis megfelelő keretek között ment végbe. Ámbár a háború javában folyt, arról a kegyelemről, mely a reformációban megtisztult egyházból áramlik háborúban és békében egyaránt egyházhíveinkre, nem felejtkezett meg az egyetemes egyház. És a mi gyülekezetünk is hálás szívvel gondolt a száz évvel ezelőtt működő templomépítő ősökre. 1916-ban mind az egyházmegye, mind a kerület városunkban tanácskozott, hogy a templomszentelési nagy esztendő fényét emeljék. Az eszperességi gyűlést július 26-án tartották meg. A kerületi gyűlés pedig augusztus 21-23 napjaira esett. Ezt megelőzőleg volt aug. 20-án a templomszentelési emlékűnnep. A város, a megye, a többi felekezet küldöttségei és a hívek nagyszámú jelenlétében folyt le az istentisztelet. Az oltár előtti imákat Turóczy Pál

főesperes és Mohr Béla lelkész mondották. Az ünnepi beszédet Geduly Henrik tiszakerületi püspök tartotta I. Kir. könyve VI. 11-14. alapján, amelyben Salamon templomépítő művének befejezéséről van szó. Magas szárnyalású beszédében kifejtette, hogy mi a százéves templom beszéde a jelen nemzedékhez? 1. Ebben is van tanulság a múlt felől, 2. És erős intelem a jövőre. Az istentisztelet emelésére szolgált Maurer Irma művészi szép éneke. Ebbe a szép és felemelő ünnepségbe beleszólt azonban a könnyörtelen hadviselés. A kerületi gyűlés második napján megjelent (aug. 22.) a harangokat rekviráló bizottság, mely pár nap mulva hadba vitte az 1887-ből származó Amália nevű harangot.

*

Azonban térjünk most megint csak vissza krónikánkhoz. 1909-ben vagyunk. Okt. 10-én a közgyűlésen Brósz László dr. tett jelentést az egyházunk kebelében aug. 25-26-án lezajlott Luther-társaság és országos ev. Gyámintézet közgyűléséről. Az ország minden részéből érkeztek az ev. egyház küldöttei, hogy ezen a nagyszabású közgyűlésen résztvegyenek. 25-én délben érkezett meg a küldöttségileg várt két püspök: Gyurácz Ferenc, és Zelenka Pál. A Schalkházban elköltött közös ebéd után $\frac{1}{2}$ 5-kor vette kezdetét a Luther-társaság igazgatói választmányának ülése, melyen dr. Zsilinszky Mihály elnök ismertette a Luther-társaság feladatát: miképen kell az evangéliumi szellemet a sajtó útján a szívekbe plántálni. Gyurácz Ferenc püspök és Majba Vilmos felszólalása után $\frac{1}{2}$ 7-kor a Malom-uccai templomban volt magas színvonalú ünnepség. Bancsó Antal teol. igazgató a munka jelentőségét a szociális mozgalomban fejtegette. Feley Gyuláné énekszámja után Raab Károly és Lőw Fülöp a dunáninneneni és dunántuli kerületi gyámintézetekről referált. Augusztinyi Elek vezetésével vegyeskar énekelt, miután Eöttevényi Nagy Alivér egyházjogi előadást tartott. — Másnap Paulik János nyiregyházi lelkész reggeli istentiszteletet végzett, melyen Bock Ödön vegyes férfikara is közreműködött. Az egyetemes gyámintézeti közgyűlést Láng Lajos elnök nyitotta meg. Azt fejtegette, hogy boldogítóbb adni, mint elfogadni. Ezt a beszédet három nyelven kinyomatni és a gyülekezetek rendelkezésére bocsátani határozta. Különbféle hozzászólások és adományok után délben ünnepi díszebéd volt a

Schalkház nagytermében. A gyűlés kimondta, hogy gyámin-tézeti gyűjtőperselyekről fog gondoskodni. Köszönettel vette a vendéglátó kassai I. egyház 1000.— K.-s bankettmegváltó adományát, melyet mindjárt két egyházközség felsegítésére lehet fordítani. Nőegyletek létesítését is elhatározták. — Miután Brósz László dr. jelentését befejezte, Mohr Béla lelkész emelkedett szólásra és visszapillantva a templomunk falai közt lejátszódott fényes ünnepekre — önkénytelen is a jeruzsálemi Bethesda tavára gondol, melynek vize angyali érintésre felpezsdült s csodás gyógyhatással volt betegekre és erőtleneke egyaránt. Az egyház kebelében lefolyt ünnep alatt is, mintha angyali kéz érintené az emberi lelket s megnyílnak az igazi protestáns áldozatkészség forrásai, felpezsdül a hitbuzgó, önzetlen adakozás. — 1909. jún. 16-án húnyt el Stark János buzgó presbiter és önzetlen iskolai gondnok. — Ugyanez az évkönyv közli egyházunk két jótévőjének életrajzát Steiger Ferenc tollából: Schneider János könyvelő, aki agglégény lévén, egész vagyonát az egyházra hagyta; élt: 1842—1892; a másik Bielek Aladár szepességi származású kereskedő; élt: 1841—1894. Ő alapította a mai Adriányi és Markó vas-üzletet. Végrendeletileg 14.000.— frt.-ot hagyott az egyháznak. — 1910. dec. 3-án húnyt el a tiszai egyházkerület nagyérdemű püspöke Zelenka Pál, aki városunkban is többször megfordult. Utóda Geduly Henrik nyiregyházi lelkész lett, akit 1911. május 16-án iktattak be hivatalába. — 1910. márc. 12-én protestáns est volt, amelyre a sárospataki kollégium főiskolai hallgatósága jött el Radácsi György teol. tanár vezetésével vendégszerepelni. A nagy felemelő ünnepséget a ref. egyházzal közösen rendeztük. — Ugyanez év nov. 20-iki tanácsülésén találkoztunk először szeretett jelenlegi lelkészünk, Greguss Gyula, nevével évkönyvünkben, aki mint táborigyülekezet lelkész az elemi iskolai hitoktatásra kapott megbízatást. — Ebben az évben húnyt el aug. 8-án id. Hallykó Mihály egyházunk lelkes presbitere. Aug. 30-án pedig Megay Adolf boldog házasságának 50-ik évfordulóján. A két aggastyán egyháztanácsos emlékezte áldott! — Ugyanez év aug. 4—5-ig ülésezett a hegyaljai esperesség városunkban.

1911. aug. 26-27-én a tiszai kerület közgyűlését városunkban egyházunk vendéglátásában tartotta. Geduly Henrik még

aug. 25-én érkezett meg. Az állomáson küldöttség fogadta, Mohr Béla lelkész Izráel népének vezérei és ev. egyházunk vezérférfiai közt hasonlatot vonva, üdvözölte az érkezetteket. Innen egyenesen a templomba vonult a menet, ahol a püspök úr rövid istentiszteletet végzett Maurer Irma énekművésznő közreműködésével. A következő két napon zajlott le a közgyűlés. Közben az idő hivatalos látogatásokkal és küldöttségek fogadásával telt el. A gyűlés eredményes munka elvégzésének tudatában 27-én ért véget. — Ez év febr. 26-án Kinszky Károly szept. 2-án Topscher Győző egyháztanácsosokat szólította magához az Úr. Isten áldása nyugodjék rajtuk!

1912. febr. 3-án Spielmann Ervin gondnok indítványára a tanácsülés elhatározza a multból származó telekkönyvi, ma már meg nem felelő bejegyzéseknek a hivatalos Kassai ág. hitv. ev. I. anyaegyház névre való kijavíttatását. — Dec. 12-én a tanácsülés 1913. jan. 1-vel Münnich Tamást egyházfinak szerződteti. — Két jeles pedagógusunk halála esik erre az esztendőre. Möszl Gusztáv június 7-én és Kresz János december 8-án hunyt el. — Möszl Gusztáv 1840-ben született Kőszegen; tanulmányait szülőhelyén és Felsőlövön végezte. Működni ugyanitt kezdett, majd anyja kérésére átment Somorjára és onnan Iglóra. 1868-ban iskolánkhoz került és egész 1902-ig kiváló munkát végzett. Ezután még két évig a helybeli állami leányiskolánál működött. 1904-ben nyugdíjba vonult. Ezután sem pihent, hanem irodalmilag is dolgozott és iskolánk felügyelője is volt több éven át. — Kresz János Tállyán született 1843-ban. Szülőhelyén, Miskolcon, Eperjesen, Nyiregyházán végzett. Gölnicbányán kezdett működni, ahonnan 1868-ban került egyházunkhoz és nyugdíjaztatásáig 1904-ig áldásosan működött. Nagy irodalmi tevékenységet fejtett ki. — Ebben az évben kezd el működését az Evangélikus Nőegylet. Ezzel kapcsolatban emlékezzünk meg nőink áldott egyházi munkásságáról.

Híven tükrözi vissza a jubiláló évkönyv egyházunk elmúlt ötvenöt esztendejének nőegyleti törekvéseit. Mintha tényleges bizonyítékká válnék az a lélektani tény, hogy a gyöngédlelkű hölgyek közelebb állnak az igaz emberi érzésekhez. A más fájdalom és sínylődése mellett nem tudnak minden megindulás nélkül elhaladni és önkénytelen termik a szeretetnek nemes

gyümölcsét. — Szinte ösztönösen érzik meg, mikor van reájuk szüksége az egyháznak. Nem fontolgatnak sokáig, nem latolgatják az eshetőségeket, hanem valami szinte gyermeki bizalommal lépnek a cselekvés színterére és anyagi segítséget nyújtanak, ahol azt a szükség magával hozza, vagypedig sebeket kötöznek, fájdalmat enyhítenek és vigasztalnak. A mult 50 esztendőben először akkor találkozunk nevükkel, amikor Brósz Jónát kezdeményezésére iskolaépítési alap jött létre 1886-ban, melyet a hölgyek is tetemesen növeltek, amikor márc. 27-én a Schalkházban sorsjátékkal egybekötött hangversenyt rendeztek, amelynek tiszta jövedelmét, több mint 1000.— frt.-ot erre a célra fordítottak. Minden evangélikus hölgy kivette a részét a rendezés és előkészítés munkájából Kéler Schmidt Berta és Hermann Aurélia úrnők vezetése alatt. — Az 1890-ik esztendő újabb szép női teljesítményről számol be. Szepember 5-én női karének emelte az új iskola felavatásának ünnepélyét. Ugyanebben az évben Loósz Józsefné vezetésével a hölgyek Csiskó János lelkész Margit nevű leányának Wallentinyi Samuval történt egybekelése alkalmából, két darab két ágú ezüst gyertyatartót ajándékoztak.

Hosszabb szünet után 1913-ban szervezett nőegylet alakult, mely a háborús éveken át fejtett ki áldásos tevékenységet. Az egyesületet Brósz László felügyelő, Mohr Béla lelkész, Spielmann Ervin gondnok és Steiger Ferenc polg. isk. igazgató kezdeményezésének lehet köszönni. 1912 október 10-én tartotta meg első választmányi ülését, mely a tisztikart megválasztotta. és pedig: Báró Amelin Guidónét és Dr. Brósz Lászlónét elnöknek, Mohr Bélánét ügyv. elnöknek Gerlóczy Bélánét titkárnak, Lasz gallner Albertnét pénztárosnak. Az egylet akkor 150 tagot számlált. Mindjárt az első esztendőben karácsonyi segélyben tudta részesíteni a szegényeket apró női kézimunkák, hímzett terítők árusításából. — Azonkívül Mohr Béláné, ügybuzgó elnökének, kezdeményezésére február 16-án zeneestélyt rendezett a nőegylet, amely az ügyvezető elnöknek, valamint Báró Amelin Guidóné társelnöknek páratlan odaadó tevékenysége, valamint a hölgyek fáradságot nem kimélő munkássága folytán igen szép sikerrel zárult. A műsoron két élőkép is szerepelt: Mózes megtalálása és egy festői virágcsoport. Műsoron szerepelt a ma is oly kedvelt énekművésznők: Maurer Irma. A nőegylet saját keretén belül felolvasásokat is tartott. Az

első ilyenemű felolvasást Mohr Béláné, a kör agilis elnöke tartotta a jótékonyaságról. Jézus szavából: »Jobb adni, mint elfogadni!« indult ki. A szépen kidolgozott felolvasásból a következő részt szakítjuk ki, mint a kör célját ismertető szavakat: »Ismétlem, egyelőre csupán szegényeinket fogjuk istápolni szerény tehetségeink szerint, de később, Isten segédelmével, az ő jóvoltából, ha valóra válthatjuk ama tervünket is, hogy lesznek diakonisszáink, az ő gyöngéd, önfeláldozó, fáradtságot nem ismerő ápolásukkal, a betegek szenvedésein is enyhíthetünk. — Addig azonban, míg diakonisszák — a szó legszorosabb értelmében véve — állhatnak rendelkezésünkre, legyünk mi magunk azok!«

A nőegylet következő esztendeje is megmaradt az emelkedő irányzatban. A tagok száma túlhaladja a 200-at. — December 17-én karácsonyi kézimunka kiállítását rendeztek nagy sikerrel, melyből a szegényeket két ízben is szép anyagi támogatásban részesítették. Az 1913-as nagy jótékonyasági estét január 5-én tartották meg. A zsúfolásig megtelt Schalkház nagytermében. Dr. Eöttevényi Nagy Olivér tartott értékes előadást, melyet Kozák Ida, Ferdinándy Ilonka, Elischer Böske, Sziklay Ferenc és Ungváry László műsor számai követtek. A nőegyleti felolvasások is megmaradtak. Áprilisban Gerlóczy Béláné: »A nők egyleti tevékenységéről« tartott felolvasást kedvesen, a szívekhez férközve buzdította a nőket lelkesedésre a kör ügyei iránt. A nőegylet buzgó titkárnője — aki az évkönyvi nőegyleti beszámolóknak is ügyestollú szerzője — szólt a hölgyekhez. Szeptember hóban árvízkárosultak részére estély volt, amelynek szép bevételét teljes egészében az árvízkárosultak kaptak meg. Decemberben pedig Steiger Ferenc ny. igazgató, Kegyes Gellért tanárról olvasott fel meleg szeretettel teljes hangon. — És így érkezett el az 1914-ik esztendő. Künn tombol a vérzivatar, lángoló falvak, elpusztított vidékek. És maga a város is rádöbben a valóságra amikor vérbe fagyva, holtan, vagy mély sebbel térnek meg a város férfiai. »Nőegyletünk ez évi beszámolója igen rövid« írja Gerlóczy Béláné és mi még azt is hozzáfűzzük, hogy az utolsó is. A nőegylet meglevő több mint 7.000.— k-ás vagyonából segít és istápol ugyan, de munkássága elvész a vlágháború útvesztőin. — Szép volt. Talán soha fel sem épül!?

*

1913. febr. 21-én a tanács ülésén lemondott Spielmann Ervin I. egyh. gondnok. A presbitérium köszönetét fejezte ki önzetlen fáradozásaiért és helyébe pénzkezelő gondnoknak Augusztynyi Eleket, gazdasági gondnoknak Binder Ernőt választotta meg. — a templomtető javítása is ebben az évben vált esedékessé. A tető javítási, csatorna készítési és mázolási munkálatok 2653.— kor-t tettek ki. A munkát közmegelegedésre Ferenczi Sámuel egyháztag végezte. — Ugyanez évben vonult nyugalomba Steiger Ferenc tanár, aki 33 éven át vezette hozzáértéssel és szeretettel a polgári leányiskolát. Énekvezéri minőségében továbbra is megmaradt. — Aug. 3-án a közgyűlés Steiger Ferenc tanár helyére Klenner Berta okl. tanárnőt választotta meg. — Geduly Henrik püspök leíráttal fordult egyházközségünkhöz vallásos esték és ádventi, valamint böjti istentiszteletek bevezetése ügyében. A dec. 4-iki közgyűlés megállapítva, hogy a vallásos esték már évek óta amúgy is folyamatban vannak, hozzájárult a böjti és ádventi esti istentiszteletek megtartásához. — Ez év márc. 12-én halt meg Kieselbach Károly buzgó egyháztanácsosunk 84 éves korában.

1914. »Tűzfolyam hömpölyög mindenszerte« — írja Mohr Béla lelkész az évkönyvben — »hogyan feleméssze az emberi alkotás remekeit, elpusztítsa a természet szépségeit. Vértől hullámszerűen, amelyekben minden csepp bátor, lelkes szívből ömlött a földre. Ágyuk mennydörgése messzehangzón terjed el a síkon, hogy messzi tájon már csak elhaló hárangszóképen, panaszosan megsirassa saját áldozatait. Mózarak dörgő szózata megsokszorozva száll vissza sziklák faláról, hogy még rettenetesebb legyen a rémítő hangzavar, amelyben elvész suttogó imája a sebesülteknek hörgése a haladónak, diadalmi csatakiáltása a győzőnek. Oly félelmetes e megrázkódtató hangok zaja, mintha küklopszok keltek volna földet rengető küzdelemre, mintha a sátán és az Úr angyala harcra itt végső, nehéz tusáját.« — Tombol a népek gyűlölködésének a vihara, de a szívek mégis tele vannak reménykedéssel és tervezgetéssel. Az Evangélikus Nőegylet kifejti teljes erejét, hogy a hátramaradottak családjain segítsen. Mindent lekötve tart a háború és mégis az egyházi tanács arra gondol, hogy iskoláját kibővíti. Máj. 27-én a tanács a Vízi uccán telket szándékozik beszerezni, amelyen egy tervezett új iskolát felépíthet. A tanács-

ülés tagjai a telket megtekintették és a vételárat is előnyösnek tartották. — A lelkész indítványára a tanács lelkesedéssel teszi magáévá egy második ev. lelkészi állás megszervezésének a gondolatát és a II. helybeli ev. egyházzal karöltve az esperesség, kerület útján azt az egyetemes gyűlés elé terjeszteni határozza. — A közgyűlés örömmel készül jún. 7-én az Iglón megtartandó kerületi gyűlésre és a szepesváraljai zsinat 300 évfordulójára. Tele van minden tervezgetéssel, amikor kitör a háború. Az esperességi gyűlés aug. 28—29-én ugyan még egybegyűl, de a sorok már a hadbavonult lelkészek folytán megritkultak és Lukacsik Mihály ránkí lelkészben dec. 11-én megjön az első hadi áldozat.

A kerület már össze sem ült. Minden megakadt. Az egyházi munka helyett minden protestánst egybegyűjt a kassai és abauj-tornavármegyei Protestáns patronázsegyesület. Ez az egyesület 1911. május 31-én tartotta alakuló gyűlését a vármegyeházának nagytermében, melynek részletes feladatait azonnal a gyűlés állapította meg: a) a zűlésnek indult 12 éven aluli gyermekek és 12—20 éves fiatalok erkölcsi megmentése, b) a feltételeken elítélteken való felügyelet gyakorlása, c) az elítéltek közt a fogházmisszió gyakorlása, d) a kiszabadulók munkához juttatása, e) ezeken gyakorolt társadalmi felügyelet f) gyermeknevelőtelep létesítése. Az egyesület működését 1912. nyarán kezdette el Szalay László képviselő, Sziklay Ede főispán díszelnökök, dr. Brósz László, dr. Előttevényi Nagy Olivér jogakadémiai dékán, Metzner József földbirtokos, Mohr Béla ev. lelkész, Naményi Gyula árvaszéki elnök, dr. Puky Endre alispán, Révész Kálmán ref. esperes és Ruttkay János ítélőtáblai bíró elnökök vezetésével. Kevéssel ezután megalakult a női szakosztály is özv. Darvas Imréné, Révész Kálmánné, Szalay Lászlóné, Bárány Amelin Guidóné, Brósz Lászlóné, Mohr Béláné elnökök vezetésével. — Felmerült egy szeretetház létesítésének gondolata, mely züllött gyermekek elhelyezésére és nevelésére lett volna hivatva. A közgyűlés hozzájárulásával megindultak a kezdeményező lépések leány szeretetház létesítésére vonatkozólag. Erre a célra a Kassaujfalu felé vezető út melletti nagy kertben fekvő Scserbovszky nevű villa kibérlésére gondoltak, amelynek vezetője az egyesület költségére szakszerűen kiképzett özv. Scserbovszky Sándorné, szül. Korotnoki Adél lett volna. Ez a terv 1914 nyarára már végső kivi-

telét és az igazságügyi minisztérium engedélyét várta. A minisztérium azonban tekintettel az elemi erővel megindult az minden figyelmet lekötő világháborúra az engedélyt a hús protestáns lány számára tervezett szeretetház részére nem adta meg. — Az egyesület előtt ily módon bezárult ez az út. Más megoldást kellett találni. A háború borzalmi megváltoztatták a patronázs egyesület eredeti célját és a Vörös Kereszt egyletben segítőre találva, amely tekintettel a közeli galíciai frontra, sebesült katonák nagy számát részesítette segítségben, a tervezett szeretetház helyett 20-25 katona számára ugyanazon a helyen ugyancsak Scserbovszkyné vezetésével üdülőházat létesített. A patronázsegyesületnek ez volt az első határozott eredményű kezdeményezése, mely a Vöröskereszt Egylet I. számú katonai üdülőháza címen fejtette ki áldásos tevékenységét. — Városunk protestáns társadalmának második nagy alkotása volt a mai Masaryk-körúton levő Forgách házban létesített 60-70 ágyra berendezett katonai kórház, amely ugyancsak sok áldást jelentett a betegen hazatérő harcosoknak. Ez mint a Vörös Kereszt Egylet XIV. számú kiegészítő kórháza szerepelt.

A további munkáról az évkönyvek nem szolgálnak adattal. Csupán 1926-ban történik újra említés a Patronázs-egyesületről, amikor is feloztatása után megmaradt vagyonának egyházközségünk pénztárába fizetett felét, 800.— k-t. könyveli el az 1927-es évkönyv.

*

Amíg a csatamezőn ezer számra szedte a halál áldozatait, nem feledkezett meg a honnmaradtakról sem. 1914. febr. 21-én hűnyt el Dörner Sándor egyháztanácsosunk, 1916. júl. 26-án id. Beller Károly egyháztanácsos, egyházunknak húsz éven keresztül hűséges gondnoka és aug. 9-én Schirger Gusztáv, egyházunknak 24 éven keresztül buzgó tanácsosa. Legyen áldott emlékezetük!

Az utolsó háborús évkönyv 1917-ben jelent meg s az 1916-ik évről Mohr Béla lelkész ezt írja: »Még mindig a megpróbáltatásnak súlyos napjait éljük! Veszteség és fájdalom sokszorosodik, de azért csüggedés és reménytelen lemondás, nem üli meg a lelkeket. Elcsendesül majd a harci zaj, ágyuk dübörgő szózata s puskák ropogása s helyette megindul a békés, alkotó újra teremtő munka mindenfelé...« Evvel a reménnyel zárul le az évkönyvnek ezen szakasza. Azonban, amint Csiskó János lelkész a várva-várt százéves alapkövetélteli ünnepet nem

érhette meg, úgy Mohr Béla lelkésznek sem adatott meg, hogy a békés, újra teremtő munkából kivegye a részét. Azokban az években, amelyekről évkönyvek nem állnak rendelkezésünkre (1918—1924.), ragadta ki a halál hívei köréből, akikkel és akikért a jó időkből átvetült a megpróbáltatások korába. — És most elkezdődtek a még nagyobb sívárság és nyomor napjai. A háború befejezésének utolsó nélkülöző hetei, majd a kommunista megszállás kora, a statáriumok napjai, amikor 6 óra után az uccán lelövetés veszedelme nélkül nem lehetett tartózkodni. A kenyér- és húsjegyek szomorú ideje. Még sokan emlékszünk rá. Nem az én feladatom, hogy erről az időről — az évkönyv hiányában — kimerítően emlékezzem meg. — 1917-ben Turóczy Pál főesperes halála után a hegyaljai egyházmegye egyhangúlag gyülekezetiünk lelkészét választotta meg főespereséül. Azonban nem örülhetett sokáig ennek a megtiszteltetésnek, mert a nélkülözések, a küzdelmek évei aláásták egészségét és 1921-ben ágyának dőlt. Mind gyengébb lett, míg 1922. dec. 26-án kilehelte nemes lelkét. Temetése dec. 28-án a templomból ment végbe. A gyászszertartást Margócsy Aladár abaújzempléni főesperes Greguss Gyula és Mandel György lelkészek végezték. Mohr Béla született 1871. július 13-án Göllnitzben, ahol apja evangélikus tanító volt. Iskoláit szülőhelyén, Eperjesen és Párizsonyban végezte, tanulmányait Erlangenben 1895—1896. tökéletesítette. Egy éves Debreceni működése után Kassára került, ahol egész haláláig működött áldásosan. Kiváló tudásról tanuskodó egyházi beszédeit özvegye adta ki halála után könyvalakjában. — Az 1926. október 17-iki közgyűlés a »hála és kegyelet érzelmeitől indítatva, elhatározta, hogy hűség, buzgó és igazi lelkipásztori ihlettel és bölcseséggel 26 éven át működött, de az Úr akarata szerint idő előtt elköltözött lelkészének, néhai Ntú. Mohr Béla áldott emlékének kegyeletes megőrzése céljából, a Köztemetőben porladó hamvai felett méltó síremléket állíttat.« A sírkövön a következő kétfelirat áll: Jób 4, 3—4. »Ime sokakat tanítottál és a megfáradott kezeket megerősítetted. A nyomorúság alatt elesendőt a te beszédid felemelték és a reszkető térdeket megerősítetted« és I. Kor. 11, 23. a. »Mert én az Úrtól vettem, melyet néktek előtökbe adtam.« Az egyházközség a következő 1923-ik esztendőben ejtette meg a lelkészválasztást, melyen Greguss Gyula lelkész személyében alkalmas és rátermett lelki vezért talált,

akit hivatalába ünnepélyesen az abaújzempléni alesperes iktattott be.

Az évkönyvek szünetelésének intervallumába esik egyházunknak az abaújzempléni egyházmegyéhez való csatoltatása az államfordulat után. Egyházunk hivatalos neve — amint már említettük — a košicei ág. hitv. evangélikus magyar-német lett.

*

Mielőtt most már az 1925-ben újra megindított, új kötösbe öltözött évkönyv tárgyalásába fognék, megemlékezem még a csütörtök esti vallásos esetekről. A békés jólétben magabízó és öntelt ember a világháború borzalmaiban és megpróbáltatásaiban ismét Istenhez fordul, nála keres védelmet és menedéket. Ennek a változott szellemnek, az Istenben megnyugvást, békességet kereső léleknek szép megnyilatkozása az a sok-sok vallásos est, melyet Mohr Béla lelkész még a világháború folyama alatt kezdeményezett s melyet Greguss Gyula lelkész a huszas években felújított. Miként elődje, úgy ő is 1925. és 1926-ban az esteket egyedül végezte Petry Margit tanárnő és Maurer Irma énekművésznő közreműködésével. Az ádventi időben a Hegyi-beszédet elemezte, a bőjti hetekben a Jézus kínszenvedésének történetét magyarázta. — 1927-ben tovább folynak a vallásos estek, de most már a református egyházzal közösen. Felváltva Gönczy Gábor és Greguss Gyula lelkészek tartják a bibliamagyarásokat. A későbbi években még bekapcsolódtak az estek műsorába Petry Margit tanárnőn kívül Sedivy Pál ref. kántor, a leánykör tagjai. Majd a segédlelkészi állások betöltése után Mohr Szilárd ev. és Gál István ref. segédlelkészek Szavaltatok és énekkarok a leánykör részéről tették változatossá a műsort. Az utolsó három évben ismét különváltan mentek végbe a csütörtöki esti vallásos estek. Amikor a lelkésznek Baltazar János, Száraz Zoltán és Mohr Gedeon segédlelkészek voltak segítségére. A múlt 1935—36 téli évadban pedig a csütörtöki estek részleges fenntartásával a szerdai napokon a Lutherkör rendezésében tíz esten át előadássorozatot tartott Greguss Gyula lelkész, amelyen a mai élet szükségleteinek megfelelőleg és tekintettel a jelenkori társadalmi és egyéni bajokra, kinövésekre, hibákra és bűnökre a tizparancsolattal foglalkozott Luther »Kis-kátéjának« alapján.

A csütörtöki vallásos esteknél jellemzett új irányzat jut kifejezésre a lelkeszi évi jelentésekben is. Így az 1926-ik évkönyvben ezt olvassuk: »Amire szükségünk van az nem anyyira az anyagi erő, a világi hatalom, kincs és gazdagság, hanem elsősorban és főleg mély hit, őszinte, komoly vallásos élet. Mert ez az alapja minden igaz kultúrának, haladásnak, felvirágzásnak, egy jobb jövendőnek és boldogulásnak. Azért a családokat, államokat, nemzeteket nem kívülről, hanem belülről kell építeni. Ha a lélek, szellem egészséges, egészséges és erős lesz az állam, a társadalom, az egyház is. De ez csak ott van meg, ahol meg van az erkölcsi alap: a vallásos élet. Ez pedig hitem szerint — legalább a mi evangélikus egyházunkban — csak is egy helyről indulhat ki: az Úr oltárától.«

Az 1927-ik évkönyv pedig már a következő határozott irányú buzdítást adja: »A Krisztus egyházának kötelessége a testvériségnek ápolása, ifjúsági egyesületeknek létesítése a keresztyén erkölcsöknek gyakorlása és megvédése, a vasárnap és ünnepek megszentelésének szorgalmazása, az írott betűk és élő szó útján a keresztyén szellemnek terjesztése, elsősorban az egyháztagok között, hogy az Úr lelke áthassa, hevítse az egyháztól elhidegült tagok szívét is. Charitatív szempontból az egyháznak kötelessége a szegényeknek és betegeknek, az elhagyottak és egyedülállóknak, a veszélyeztetetteknek és elesetteknek testvéri megsegítése és általában a keresztyén szeretetnek minél fokozotabb gyakorlása. Ime milyen óriási magaslatra vitt fel minket az Úr lelke! Ide kell törekednünk, ha nem csupán névszerinti és szokás szerinti keresztyénséggel akarjuk az Urat szolgálni az Ő egyházában« — fejezi be buzdítását. S hogy mennyire az általános szükség jutott e szavakban kifejezésre, azt később az egymás után alakuló és izmosodó egyesületeknél fogjuk látni.

*

Előbb azonban kísérjük végig ezen években (1924—1936) egyházi életünk egy korábbi és önálló, gyülekezetünkbe kívülről beszármazó mozgalmát. Az 1924-ről szóló évkönyv így ír: »Az istentisztelet végeztével Szent Istváni Margit úrhölgy vezette a zsengebb tanuló ifjúsággal a vasárnapi iskolát, már ismert buzgalmával. Vasárnapi iskolánk 1924. december 21-én megható szép karácsonyi ünnepet rendezett polgári leányisko-

lánk IV. számú tantermében, mely alkalommal a vasárnapi iskola növendékei ének és szavalataikkal, valamint a karácsonyi üdvtörténetek elmondásával bemutatták nagy szorgalmukat, én pedig (Greguss Gyula lelkész) bevezető és befejező imával és a gyermekekhez intézett karácsonyi beszéddel igyekeztem ezt az ünnepélyt áldásossá tenni.« A már említett s nagy látogatottságnak örvendő csütörtöki vallásos estek mellett megjelent az első fontos belmissziói lépés, a kisgyermek gondozása. A serdültebb, 14 éven felüli ifjúsággal maga a lelkész foglalkozott az istentisztelet végeztével, ahol a templomi igehirdetés volt a megbeszélések alapja, a keretet pedig Petry Margit vezetésével egyházi énekek szolgáltatták. A vasárnapi iskola megindítója Szent Istváni Margit volt. Két esztendőt töltött Németországban ezt megelőzőleg, ahol missziói iskolát végzett, onnan lelkileg Kriszus megtartó kegyelmét megélve, keresztyén szeretettől áthatva tért vissza városunkba. Először a kisgyermekeket gyűjtötte maga köré, majd az evangélikus leányok körében hasonló szeretettől vezetett testvérekre talált, úgy hogy 1930-ban már négy csoportban foglalkoztak a felszaporodott vasárnapi iskolásokkal. A vezetők rajta kívül: Schirger Grete, Petry Margit, Duke Ilonka és Berta. Majd a Bethesda megalakulásától, 1933-ban Baltazár János segédlelkész vette át a vasárnapi iskolát. 1934-ben Greguss Gyula lelkész Száraz Zoltán segédlelkésszel felváltva, 1935-től a mai napig Gavora Hildegard diakonissza-nővér Mohr Gedeon segédlelkésszel karöltve vezetgeti nagy szeretettel a 14 éven aluli gyermekeket.

Amint említettük, Szent Istváni Margit rokongondolkodású testvérekre talált s ezekkel 1926. szeptember 17-én megalakította a protestáns Leánykört, amelyet az évkönyv, mint igaz örömteljes eseményt regisztrál. Török Gyözőné és Petry Margit elnökök, Szent Istváni Margit titkárnő, Duke Ilona és Poltz Irén jegyzők, Szimics Duci pénztáros vezetésével 50 tagot számlált akkor s benne Greguss Gyula lelkész buzdítása és Szent Istváni Margit buzgósága öltött testet. A leányok valláserkölcsei, nevelésnek, a testvéri szeretet ápolásának, a női erények fejlesztésének és az egyházépítő, belmisszió munkának célkitűzésével. Minden keddi napon tartotta összejöveteleit, melyek egészen máig megmaradtak. Az akkor megszervezett énekkara mind máig működik. Felolvasásokat s a lelkész fel-

ügyeletével biblia-magyarázó órákat tart. Sok áldást ígérőn indult meg a Leánykör. A kör 1927-es beszámolója igen szép eredményeket könyvel el. Volt 51 összejövetele, október 31-én Gömör János eperjesi kollegiumi igazgató »Emlékezés 1517. október 31-re« címmel tartott előadást. Greguss Gyula, Gönczy Gábor, Bácsy Gyula, Szent Istványi Margit, Hazslinszky Anna biblia-magyarázatot tartottak. Volt három vetítettképes előadás, játék, fürdés, kirándulás. És egy evangélikus otthon létesítésére fordítandó 8000.— Ké. bevételű karácsonyi vásár. — 1928-ban 47 előadást tartottak. Kirándultak a ránci ifjúsági összejövetelre, képviseltették magukat az első ifjúsági leánykongresszuson Rimaszombaton. Megismétlődtek a kirándulások is. 1929-ben január 1-én Margócsy Aladár főesperesünket és megboldogult hitbuzgó nejét látták vendégül, akik írásmagyarázattal és felolvasással buzdították és építették a leánylelkeket. 35 biblia-magyarázat is volt. — 1930. ugyanezt a munkaprogramot valósította meg. — 1931-ben 49 összejövetel volt. Olvasták Walter: »Luther jelleme« című könyvet. Két leányköri tag a »Föltámadásról« és »Isten ígéje és a gyermek« címmel értekezett. Petry Margit elnök és Szent Istványi Margit titkárnő résztvettek a budapesti »Fébé« diakonissza nőegylet összejövetelén, valamint a pozsonyi leányköri konferencián. — A leánykör november 11-én 5 éves fennállását ünnepelte meg. — 1932-ben 45 összejövetel volt. Október 18-án Balázs Dezső dr. napközi gyermekotthon létesítését sürgette előadásában. — 9 tag a miskolci ifjúsági konferencián is részt vett. — Itt említem meg, azt a nagy jótékony munkát is, mely iskolás gyermekek felruházásában és szegények istápolásában nyilvánult meg.

A fölvázolt protestáns leányköri életben azonban csakhamar változások állottak be. 1926-ban, a megalakulás évében mintegy 50 tagot számlált. Azonban a későbbi években a ref. segédlelkészi állás betöltése után a ref. leányok kiváltak a körből. Sőt velük majdnem egyidőben az evangélikus lányok egyrésze is elmaradt az összejövetelekről, akik 1933-ban az Evangélikus Diakonissza Nőegylet keretén belül ifjúsági leánycsoportban tömörültek. A Leánykör szétválásának okát az adta meg, hogy a régi Evangélikus (Protestáns) Leánykör megbeszéléseinek tárgyául kizárólagosan a Bibliát választotta, míg az Ijúsági Leánycsoport megbeszélésein kulturális és szociális

tárgyú előadásokat óhajtott hallani, valamint szélesebb körű társadalmi élet kifejtését is célul tűzte. A megfogyatkozott Evangélikus Leánykör kevés létszámmal, de annál nagyobb lelki egységgel és szolidaritással működött tovább. A már 1916-ban alakult Bibliakört, mely minden vasárnap este tartja összejövetelét iskolánk nagytermében tovább fejlesztették és 1933. október 1-én letették a Bethesda alapját.

A munkakörnek ez az átlendülés hamarabb is észlelhető Schürger Gréte leánykori tagnál, aki már nem vesz részt a vasárnapi iskolának vezetésében, hanem saját lakásán otthont létesít munkanélküli és hajléktalan nők számára 1935. nov. 15-én. Akkor még senki sem gondolta volna, milyen terebélyes fává fog nőni ez a mustármag. Schirger Gréte otthonába el látatlan gyermekeket is felvett. 1933. május 1-én megvásárolták az Alsó-szoros 19. sz. alatti volt Várkonyi-féle szőlőkertet s megalakult a Bethesda Hajléktalanok Otthona, mint szövetkezet. Első évben, 1933-ban, a kis kerti házban voltak mind a vezetőnő, mind a hajléktalanok. S 1934. július 5-én már felszentelhették az emeletes, modern épületet, amelyben 19 gyermek és 8 felnőtt talált már elhelyezést. 1935-ben bibliai órák tartására fedélszint építtettek. S ez évben már 35 lakója van a Čobrda Vladimír dr. püspök és Greguss Gyula lelkész által felszentelt szeretetháznak, mely nagy betűkkel oromzatán hirdeti célját és nevét: »Bethesda« (szeretetház). A név jelöli egyuttal eredetét is. Itt nincs más tőke, vagy bevételi forrás, csak az imádság!

*

Azonban az egyszeri megtérés hangsúlyozásával és elkülönülésével bizonyos távolság ékelődik ezen 14 éven végigkísért közösségi mozgalom és az egyház többi tagja közé. Ezt a tényt meglátta már 1929-ben Greguss Gyula lelkész s nagy éleslátással az évkönyvben a következőket írja: »Az egyház komoly kérdéssé lett . . . Ma sokan vannak már, akik tagadják, hogy az egyház a Krisztusban hívők testvéri közössége s azért elégedetlenek a hivatalos egyház, szerintük már elavult strukturájával, új közösségi formákra törekszenek, hirdetve az »Ecclesiola in ecclesia« szükségét, azaz a Krisztusban igazán hívők és megtértek kicsiny közösségét, melynek az a hivatása, hogy mint magva, sejtje a gyülekezetnek erős hitének ková-

szával áthassa és megújhódásra készítse az egész egyház-községet. Ezzel a mozgalommal szemben, mely főleg a németországi protestantizmusban hódít egyre nagyobb tért magának, sokan várakozó, mások igen tartózkodó, sőt védelmi álláspontra helyezkednek, mert az egyházi tanra nézve is eltérésekre hajlító ezen irányzatban új veszedelmet látnak, mely zavart és békétlenséget vihet az egyházba, sőt annak bomlását is eredményezheti. Ennek hullámai Németországból átcsaptak más országokba. Ide mihozzánk is, egyházközségünk hajójába. E közösségi mozgalom erősen pietisztikus színezetű, gyakran rajongásba fajuló, ami miatt a józan és egészséges keresztyén hitnek élvezhetetlen. Letagadhatatlan tény azonban, hogy a mai protestantizmusban az egyházi közösség, mint megoldásra váró probléma jelentkezik. A tapasztalat azt bizonyítja — folytatja — »hogy az egyedüli forma a közösség számára ma az, melyben hívő és egyházunkat szerető emberek egyesülnek. Egy virágzó egyesületi élet az egyházközségnek is áldásává lehet, mert amint a tapasztalat bizonyítja, az ilyen egyleti tagok a legjobb templomjárók és az egyházi életben is legszívesebben működnek közre.« — Ilyen buzdításra és indításra gyülekeztünkben az uőbbi három év alatt szépen kifejlődött a belmissziói szervezet. — Először a világháború után megszűnt Evangélikus Nőegylet kelt új életre.

Már az 1914. május 28-iki közgyűlés felveti a gondolatot: »egyensesse a nőegylet a testvér református egyház nőtagjaival az összeköttetés útját«; s ez a gondolat valósult meg 1929-ben, amikor is dec. 1-én és 2-án megtartott karácsonyi vásáron a két testvér egyház hölgyei kezet fogtak a nyomor enyhítésére. — A következő 1930-ik évben hasonló közös karácsonyi vásárt rendeztek nov. 29-től dec. 1-ig. A nemes gondolkodású hölgyek méltó és minden tekintetben rátermett vezetőre találtak id. Oelschläger Lajosné úrnőben, akivel a szép akciót diadalra juttatták. Az 1931-ik évben febr. 8-án és ápr. 19-én leányiskolánkban rendezett műsoros teadélutánok ép úgy, mint a dec. 5-7-ik karácsonyi vásár a legteljesebb siker jegyében folytak le. — Az 1932-ik esztendőben is kivették részüket hölgyeink a nemes munkából. Ápr. 2-án a Lócsei-házban jól sikerült műsoros estet rendeztek a ref. hölgyekkel karöltve. Egyházunk hölgyei felbuzdulva e sikeren dec. 8-án a Hunyadi-

uccai Duletzky teremben fényes sikerű estélyt rendeztek, melynek 10.000 kč. jövedelme volt.

Ez a rendezés is megmutatta, hogy a szükséges vállvetett testvérmunkára a megerősödött két egyház nőtagjai külön is képesek és ezért a munka kiszélesítésének érdekében két egyletté alakultak. Egyházunk hölgytagjai 1933. jan. 24-én megalakították az Evangélikus Diakonissza Nőegyletet, mely mind máig áldásos tevékenységet fejt ki. Az elnökség és vezetőség a következőképen alakult meg. Elnökök id. Oelschläger Lajosné és Greguss Gyula lelkész, alelnöknő dr. Farkas Józsefné, jegyző özv. dr. Hazslinszky Rezsóné, pénztáros Peskó Ödön, akik mind máig megmaradtak tisztjükben és a három évben működött titkárok: Mohr Szilárd, Baltazár János, Száraz Zoltán, Mohr Gedeon. Ez a nőegylet az alapszabályok egyházhatósági jóváhagyás után hihetetlen fejlődésnek indult és mindjárt megalakulásának első évében gyönyörű aktív ténykedést fejtett ki. A tagok száma 230-ra szökkent. Egymást követték a sikerülnél sikerültebb rendezések. Febr. 25-én műsoros teadélutánon gyűjtötte össze a nőegylet a mindkét nembeli ifjúságot, amelyen Gömör János nyug. koll. igazgató mély tudással értékesen az ifjúság mai helyzetéről értekezett. A műsor sikeréhez Baltazár János, Kenéz Lilla, Ueberlauer Béla és Benyik Zoltán járultak hozzá. — Márc. 4-én ismerkedési est volt, melyen Greguss Gyula lelkész a lelkeket mélyen megható közvetlen szavaival üdvözölte a megalakult nőegylet. A műsorhoz sikeresen járultak hozzá: Benyik Zoltán, Sziklay Judit, Ueberlauer Béla és Baltazár János. — Ezeket a rendezéseket bőjti vallásos estek követték: márc. 26-án Fábry Viktor »Krisztus mindenütt« címmel értekezett nagy hatással, Greguss Gyula lelkész imádkozott, Schirger Andrea szavalatával emelte a műsort. — Ápr. 2-án volt a második bőjti est, melyen Kintzler Árpádné tartott szép előadást a diakonissza intézményről. Greguss Gyula lelkész imádkozott és Alexy Klári szép szavallattal gyönyörködtette a hallgatóságot. — A harmadik és utolsó vallásos bőjti esten Benczúr Vilmos olvasott fel »Evangélikus hitéletünk fejlesztéséről, különös tekintettel a liturgikus megújhódás szükségességére« címmel, Greguss Gyula lelkész imádkozott és Maurer Irma mély szép-
ségű énekével emelte a műsort. Mindhárom alkalommal özv.

Schirger Endréné Kozák Ida harmónium mellett kísérte a gyülekezeti éneket. — A nőegylet ápr. 22-én »ifjúsági teadélutánt« aug. 8-án nagy sikerű fagyaltdélutánt, dec. 20-án jótékony gyermek karácsonyfa ünnepet rendezett és dec. 5-10-én megtartotta nagy sikerű karácsonyi műsoros vásárát, melynek bevétele több mint 14.000.— kč. volt és amelyből közel 6000.— kč.-val segélyezték a szegényeket. — A nőegylet indítására a márc. 3-iki alakuló közgyűlésen létrejött ifj. Oelschläger Lajosné és Berzeviczi Béláné vezetésével az Ifjúsági leánycsoport. Ugyanebben az 1933.-ik évkönyvben olvassuk a nőegyleti munkának következő elismerő nyugtázását: »az egyházközség köszönetét nyilvánítja az Evangélikus Diakonissza Nőegylet semmi áldozattól és fáradságtól vissza nem riadó elnöknőjének id. Oelschläger Lajosnénak, valamint a nőegyesület minden hitbuzgóságában és áldozatkészségében egymással vetekedő tagjának.«

1934. május 6-án sor került az anyák napjának megünneplésére is. Aug. 19-én a nőegylet Alvinczi Péter halálának 300. évfordulóján emlékünnepet rendezett, melyen az ünnepi szónok Gömöry János ny. koll. igazgató volt, aki mély történelmi tudással mutatta be az evangélikus Alvincit. — A nőegylet két műsoros bőjti estét is rendezett, amelyen két értékes előadást hallgatott meg Chován Sándor csetneki és Greguss Gyula helybeli lelkésztől. Júl. hó 1-én végre beteljesedett a több mint 20 éve kifejezésre jutott vágy, hogy diakonisszánk lássa el nemes önfeláldozó szolgálattal a betegeket és szegényeket. — Ezen a napon, felemelő ünnepség keretében dr. Schmidt Károly Jenő pozsonyi főesperes iktatta be Gavora Hildegard diakonissza nővért egyházunkban magasztos hivatásába. S ő működésének első évében mindjárt széleskörű gazdag tevékenységet fejtett ki. Meglátogatott 517 egyházközségi tagot, 235 beteget 45 egész napot és 25 éjszakát töltött el betegágyaknál és 34 esetben segélyt nyújtott betegeknek. — Az 1935 és 36-ik év a nőegylet további kibontakozását hozta magával. Ezzel részletesen nem foglalkozom, mert a jelen évkönyv közli az egyes adatokat. Az 1936-ik évi közgyűlésen átfogó, mindenre kiterjedő elnöki megnyitó és titkári jelentés foglal-

kozik a feladatokkal és teendőkkel. Id. Oelschläger Lajosné elnöki megnyitójából a következő részt közlöm. »Nagy örömmünkre szolgál, hogy az egyház felügyelete alatt, kisededóvónk az elmúlt évben már oly szép fejlődésnek indult Kunayné Oszvald Sarolta odaadó tevékenysége folytán. Ez tevékenységünk egyik pozitív eredménye. — A szegények és arra rászorulóknak körében is tovább folyik a munkánk. S nem annyira anyagi támogatásra van szükségünk egyletünk tagjai részéről, mint inkább erkölcsi segítségre, hogy egyletünk a jövő években is meghozza a hozzáfűzött várankozások gyümölcsét.« Nőegyletünk igen nagy érdeme a mában az, hogy azok az egyháztagok, akik máskülönben a gyülekezeti élettől távortartják magukat, a nőegylet keretén belül munkára és együttműködésre kaphatók. — Ime a nőegylet mai helyzete. A fejlődésnek és kibontakozásnak mennyi lehetősége áll előtte. Most van a felé vezető úton. Az elmúlt ötven esztendő mintegy gyűjtötte az erőket, most pedig itt a végrehajtás, a megvalósítás lehetősége. Ennek a nemes belmissziói szervnek is Krisztus igéje szól: Legyen neked a te hited szerint!

*

Az 1933-ik év újabb egyesület megalakulását hozta magával. Március 3-án tartotta az Evangélikus Diakonissza Nőegylet ifjúsági csoportja ifj. Oelschläger Lajosné és Berzeviczy Béláné kettős elnöklete alatt alakuló közgyűlését. Az év folyamán 16 összejövetelt tartottak. Meghitt társalgásban ügyeiket beszélték meg és előadásokat hallgattak végig. 6 programmos estét rendeztek hitépítő és szórakoztató tartalommal. Április 22-én műsoros teadélután volt, zongora és énekszámokkal, ugyszintén szavalattal. Június 15-én ifjúsági kirándulást rendeztek az »Üdülő telephez«. Október 28-án Mohr Szilárd ménhárdi lelkész: »Luther üzenete a ma ifjúságához« címmel mély hatást kiváltó előadást tartott. November 18-án Baltazár János segédlelkész érdekes és tanulságos előadást mondott a nő szociális helyzetéről. December 9-én a karácsonyi vásár keretében az ifjúság sikerült Mikulás estét rendezett. Az 1934-ik év hasonló szép munkát eredményezett. Baltazár János, majd távozása után Lange Edit dr. szakava-

tott vezetésével. A kör összejövetelét hétfő estére állapította meg. Ezek a gyűlések a mai napig is életben maradtak. Tagjainak létszáma 20 volt. Munkája előadások, műsoros estek, teadélutánok rendezésében nyilvánult meg. Január 19-én Florián Kató dr. a magyar színművészet multjáról városunkban értekezett lebilincselő módon. Június 10-én kirándulás volt a »Gémes kúthoz«. Október 29-én Gömör János nyug. kollégiumi igazgató adott elő mély tudással a magyar evangélikus Nagyasszonyokról. December 1-ét jól sikerült Mikulás est tette felejthetlenné. Az 1935 és 1936. esztendő Lange Edit dr. sikeres munkájáról s a leányok lelkesedéséről tesz bizonyosságot. A leánykör 1935. május első felében megünnepelte az »Anyák napját.« A fiúkörrrel együtt december 9-én nagyszerű műsoros karácsonyi teadélutánt rendezett. Az elmúlt két évben értékes előadások tarkították a hétfői összejöveteleket. Lange Edit dr., Greguss Gyula, Gömör János, Száraz Zoltán Mohr Gedeon szóltak az ifjúsághoz.

*

1934. szeptemberében megint újabb tömörüléssel erősödött egyházunk belső élete. Várkony Miklós gyámintézeti gondnok kezdeményező lépéseire gyülekezetünk férfitagjai is feladatuk magaslatára emelkedtek és megalakították a Luther-kört. A péntek estét arra a célra foglalta le a férfiak testülete, hogy iskola épületünkben egyházi folyóiratok, hiterősítő könyvek olvasásával, belmissziói vitaesték, előadások rendezésével törekedjék a vallási közöny egyházközségünkben való kiküszöbölésére és a testvéri, közösségi érzés ápolására. — A Luther kör egyházi ügyeinkben kezdeményező szerepet játszott: a választók névjegyzékének pontos felfektetésénél és a szervezeti ügyrend átnézésénél. Azonkívül a már említett előadássorozat a tíz parancsolatról is keretén belül zajlott le. 1935. júniusában Gömör János jelenlegi egyházfelügyelőnk három értékes történelmi tárgyú előadást tartott a XVI-ik századbeli Kassáról.

Szintén a Luther-kör pártfogása és segítsége tette lehetővé, hogy eddig szervezetlen fiú ifjúságunkat is összegyűjtjük és így alakult meg 1935. szeptemberében a »Luther-kör Ifjúsági fiú-csoportja.« Összejövetelét szombaton este vannak,

ahol előadások, megbeszélések, ének és ima tartják egybe a fiatalságot. 1935. december 19-én karácsonyi díszközgyűlést tartott értékes előadásokkal. Résztvett minden belmissziói megmozdulásban. Minden rendezésnél segédkezett. 1936. június 21-én a Csermely-völgyben évváró díszgyűlést tartott. Elnöke Mohr Gedeon segédlelkész, alelnöke Molnár Endre kereskedő.

Így alakul ki tehát előttünk a szépen indult belmissziói munka, mely évről-évre mind több gyümölcsöt terem.

*

Most pedig mielőtt még az 1924-es krónikánk fonalát felvennők, emlékezzünk meg egynéhány körülményről, mely szintén fontos erre az időszakra.

Az 50 év felügyelői közül utoljára dr. Brósz László nevét említettük. A háború előtti évek emelték a felügyelői székbe. Telve volt nemes elhatározásokkal, magasztos célokkal. S úgy látszott, hogy édesapjától és Benczúr Gézától örökül vett egyházi vezetésben szintén oly eredményeket fog elérni, melyek a gyülekezet emelését és hitbéli elmélyülését hozzák majd magukkal. De . . . kitört a vész, a nagy világégés! Akár csak elnöktársa, Mohr Béla lelkész, ő is az évkönyv szünetelésének idején húnyt el családjától és szerető egyházától megsiratva. — Brosz László dr. Szepesszombatban született 1855. május 30-án. Középiskoláit Debrecenben és Eperjesen, a jogot Eperjesen végezte, szigorlatait és ügyvédi vizsgáját Pesten tette le. Kassán ügyvédi irodát nyitott, de már 1915-től kir. közjegyző lett. Életének hű társa felesége, szül. Dietz Kornelia, volt, akivel Ungvárt 1885-ben kelt egybe. A halál 1918-ban okt. 2-án érte el. Temetése a válságos időkben a szerető és tisztelő rokonok, barátok, egyházhívek részvétele mellett ment végbe. Kihúlt tetemét a templomban ravatalozta fel a hálás tisztelet és kísérte nyughelyére, a köztemetőben levő családi sírboltba. — Utóda Zsadányi Róbert volt, aki a háború utáni években vezette az egyház ügyeit. Az évkönyvek csak az 1924. utáni években tiszteletbeli felügyelővé való megválasztásáról írnak. 1924-ben, az új évkönyv megjelenése korában már Osztermann Ernő ny. táblabíróval találjuk a felügyelői székben, aki 13 éven keresztül irányította az egyház ügyeit igazi evangéliumi lélekkel és lelkiismeretes buzgósággal egészen 1936-ig. 1936. április 26-án iktatta a díszközgyűlés jelenlegi felügyelőnket Gömör

János ny. eperjesi kollegiumi igazgatót, a német hívek képviselésére választott Sohlmann Gyula másodfelügyelővel együtt.

*

A háború és az utána következő idők egyházunkat anyagilag is erősen megviselték. 200.000 K-ás hadikölcsön és egyéb kiadások az ingatlanok nagyrészének eladását tették szükségessé. Így vezett el az Opácka felé eső szőlőkert, a Kovácsuccától Vizi, ill. Rašin-uccáig terjedő telek is. Ezzel nem foglalkozhatom részletesen. Csak annyit, hogy egyházközségünk vagyonát jelenleg a templom és a Forrás-uccai temetőnek a szlovák egyházzal megosztott felerészben való tulajdonjoga, a templom berendezése, az iskolaépület, a Malom-ucca 3. szám alatti lelkészlak, a Harang-ucca 25. sz. ház tesz ki és 455.000 Kč összegre rúgtak 1935. dec. 31-én alacsonyan értékelve. — A zilált háború utáni viszonyok pénzügyi rendezésében Matern Nándor jelenlegi másodfelügyelőnk, Lux József és Peschkó László agilis főgondnokok vették ki részüket. Az 1925-ik esztendőben a 207.800 korona névértékű hadikölcsönkötvényeket oly módon kártalanították, hogy a prágai Zemská Banka fiókjának közvetítésével a jelzett összeg 75%-ig, azaz 155.850 Kč összegű, 10 évre szóló amortizációs kölcsönnek felvételével a IV. államkölcsönt jegyezték, úgy hogy egyházközségünk ezáltal egy 6% és 5%-ot kamatozó államkötvénynek birtokába jutott. Ily módon a hadikölcsönkötvények konvertálása a jelzett kölcsönösszeg felvételével, illetőleg a IV. államkölcsön jegyzésével megtörtént. — Az 1927-es év már a konvertálás gyümölcsét is meghozta, amikor a Zemská Banka fiókja a megkötött IV. államkölcsönkötvény után, kamat fejében 21.000 Kč-t írt egyházközségünk pénztára javára. — 1929-ben egyházközségünk visszakapta 30.000 kor. értékű hadikölcsön kötvényeit, amely összeg a Molitorisz-féle ház vételekor bánat pénzként Magyarországra került. Ebben az évben ezeknek a papiroknak a konvertálása is megtörtént. — 1931-ben olvasunk ezekről az ügyekről, amikor is a 266.700 Kč névértékű IV. csehszlovák államkölcsönkötvények eladásra kerültek, ebből egyházközségünk 167.537 Kč összeget kapott. — Jelenleg különösen az utolsó három év alatt Kriebel Edgár dr. főgondnok és Rónay László számvevő odaadó hozzáértő szakszerű vezetésével és a pénzügyi-bizottság tanácsadó közreműködésével egyházközsé-

günk anyagi téren is emelkedő irányzatot mutat. Adóhátrálékok és megterhelések nincsenek és úgy a zárszámadások, mint a költségelőirányzatok kiegyensúlyozottak.

*

Térjünk azonban vissza az utolsó 12 esztendő eseményeire. 1924. január 27-én a közgyűlés kiküldte az Oláh Béla, Szontágh Sándor, Hendel József, Spielmann Ervin, Oelschläger Lajos, dr. Szaltzer Guidóból álló bizottságot, hogy templomunk kupolájának tetőzetének, tornyainak újrafedési munkálatait készítse elő. A május 20-án tartott közgyűlés sajnálattal állapította meg, hogy az újrafedési költségeket egyházközségünknek egyedül kell fedeznie, mivel a testvér szlovák egyházközség a költségekhez való hozzájárulását teljesíthetetlen feltételekhez kötötte. Egyúttal megbízta az elnökséget, hogy kötelező nyilatkozatok kibocsátásával gyűjtsön a templom újrafedésének céljaira önkéntes adományokat.

Ennek az önkéntes felajánlási akciónak meg is volt a váraozáson felül sikerült eredménye. Még 1930-ban is akadtak egyesek, akik erre célra adományokat hoztak. A közbeeső 6 esztendő pedig az igazi csorbítatlan evangélikus adakozás jegyében folyt le. Mindenki tehetségéhez mérten segítette és pártolta az ügyet. A hat évről szóló jelentés tartalmazza mindazokat, akik szívükön viselték templomuk sorsát és azt tettel is bizonyították. — Ugyanez év június 29-én szakbizottság javaslatára a közgyűlés Ferenczi Sámuel műbádogost, buzgó egyháztagunkat, mint a legelőnyösebb ajánlattevőt bízta meg a templomtető újrafedési munkálataival. S ő ennek a feladatnak lelkiismeretesen meg is felelt. A templomtető galvanizált és horganyozott bádoggal való befedése csakhamar el is készült. Az összegyűlt összeg mintegy 52.000 Kč-t tett ki, amely a kiadások fedezésére teljesen elegendő volt.

A templomtető fedésével kapcsolatban ment végbe a paplak javítása, újrafestése és tisztogatása, amely szept. 1-re már be is fejeződött. — A jan. 27-iki közgyűlés megállapította, hogy a háború alatt elrekvirált orgonasípok pótlására vonatkozólag Guna Gyula eperjesi orgonaépítő mester ajánlata elfogadható. Peschkó László főgondnok indítványára a 3500 Kč költséggel kontemplált orgona javítás meg is történt.

*

Az ápr. 6-án tartott közgyűlés elhatározta, hogy egyház-
községünk 300 Ké díj lefizetésével a Szlovenszkói Evangélikus
Szövetség tagjává lesz. Tagságából kifolyó kedves köteleességé-
nek tett eleget egyházközségünk, amikor a Magyar Evangélikus
Szövetséget (Mesz.) két ízben városunkban vendégül hívta és
látta. 1927. szept. 27—28-án a közgyűlést; 1936. május 5—6-án
a választmányt. Mindkét alkalommal vallásos felpezsdülés és
igaz eredmény fakadt a tanácskozások nyomán. — 1927. szept.
27—28-án a Mesz. közgyűlése jött össze Szentiványi József
világi és Bándy Endre egyházi elnök vezetésével városunkban.
A gyűlés lefolyásáról az Evangélikus Lap ezt írja: »Magyaros
vendégszeretettel fogadta a kassai magyar-német egyházköz-
ség a gyűlésre érkezőket s nem csak láttuk, hanem éreztük is,
hogy gonddal, nagy szeretettel készültek fogadásunkra. A test-
vér fogadja úgy a testvért, aki tudja, hogy mindenünk közös:
a bánatunk, de az örömünk is. Így lett az öröm kétszeres, de
a fájdalom csak felényi, mert azt is megosztottuk.« — Szept.
27-én d. u. a prot. Leánykőr Petry Margit és Szentistványi Mar-
git buzgó vezetésével sikerült belmissziói előadást rendezett.
Színielőadással szemléltették a vasárnapi iskola fontosságát.
Bándy Endre elnök meleg szavakkal serkentette a Leánykört
további munkára. — Smid István a budapesti szövetségi kon-
ferencián szerzett benyomásait ismertette. — Ezután előérte-
kezlet volt, melyet fél 7 órakor templomi istentisztelet követett.
Az igét Endreffy János felsőszeli lelkész hirdette. Az oltári
szolgálatot Fábry Viktor eperjesi lelkész látta el.

Szeptember 28-án délelőtt 10 órakor vette kezdetét a szö-
vetség közgyűlése Bándy Endre imájával. Ezután Szentiványi
József elnök emelkedett szólásra. A nemzetiségi kérdéstről
a következőket fejtette ki: »Magyar nemzetiségünk fenn-
tartása, védelme protestáns köteleységünk, de ez távolról
sem jelenti a más nemzetiségek iránti ellenszenvet, vagy gyű-
lölködést; ilyen hang vagy szellem soha sem engedhető meg
a mi közéletünkben. Távolról sem jelenti a napi politikával való
foglalkoztatást — és a mi szövetségünk feladata és hivatása
soha más nem lehet, mint a testvéri megértés és békére való
törekvés!« Ezt üdvözlések követték. Margócsy Aladár főesperes
az egyházmegye, Greguss Gyula lelkész az egyházközség, Gön-
czy Gábor ref. lelkész gyülekezete, Homola István helybeli szlov.

lelkész szintén gyülekezete nevében, melyeket a világi elnök viszonzott. — Egyed Aladár gömöri lelkész jelentésében magyar esperesség felállítását sürgette. — Lic, Fizély Ödön aranyosmaróti lelkész sajtójelentését tette meg. Az Ev. Lapról, Orgonaszóról, magyar nyelvű vallástani és énekes könyvekről referált. — Szkalos Emil rozsnyói lelkész az ifjúsági egyesületekről beszélt. A vitába Gömör János, Spielmann Ervin, Greguss Gyula, Egyed Aladár kapcsolódtak be. — Spielmann Ervin oly irányú indítványt tett, hogy felnőttek számára konferenciákat rendezzen a szövetség.

Anyagi természetű ügyek elintézése után pedig ifj. Jánossy Lajos komáromi segédlelkész tatott felolvasást: »A magyar istentisztelet elemeinek gazdagítása« címen. Ez az ifjú tehetséges lelkész tudományos-történelmi alapon, svédországi tapasztalataira is támaszkodva a magyar istentiszteletek liturgiai elemeinek gazdagítását sürgeti. Tehetségéről mi sem tesz nagyobb bizonyosságot, mint hogy ma alig kilenc évvel későbbben az akkori segédlelkész már a soproni teol. fakultás tanára. — Érdekes, hogy ilyen irányú lépések Greguss Gyula lelkészünk kezdeményezésére a 27-ik évtől történtek is. A 27-es évkönyv jelenti, hogy az oltári liturgikus szolgálat kibővült a karénekes fiúk rezponzóriuma már kéthangra van begyakorolva és Petry Margit vezetésével az ifjúsági leánykör, valamint Vitéz Sándorné, Kriszt Klári, Szakmáry Magda művészi éneke is gazdagítja az istentiszteleteket. — Az 1930-ik évkönyv jelenti, hogy a kibővített istentisztelet olcsó liturgikus füzetek kibocsátásával — melyek mindmáig használatban vannak — a hívek számára is követhetővé vált. Ezek a lépések, de különösen Jánossy Lajos komáromi lelkész könyve »Az evang. Liturgia megújítása« termékenyítőleg hatottak egyházközségünk egyik tanácsosára, Benczúr Vilmosra, egyházközségünk, az évszázadfordulóban működő, felügyelőjének fiára. — Megáldva a szép iránti műérzékkel tanulmányozni kezdte a liturgia kérdését és igen sokban magáévá tette Jánossy álláspontját. Úgy hogy 1933-ban már ő maga is az előadó emelvényre lép és április hó 9-én az Evangélikus Diakonissza Nőegylet meghívására előadást tart »Evangélikus hitéletünk fejlesztéséről, különös tekintettel a liturgikus megújítás szükségességére.« Előadása nyomtatásban is megjelent és erre felfigyeltek mind az ev. lelkészek, mind pedig egyházunk szeretett főpásztora, Čobrda Vladimír dr.

püspök, aki e mőről 1935-ik egyházkerületi évi jelentésében is méltányólag emlékezett meg. — Egyháztanácsosunk ebben az irányban segítségre talált Kowarik Sándor szepesolaszi lelkészben, aki szintén odaadással tanulmányozta a liturgikus kérdést. Az 1935-ik évben Bártfán tartott Mesz. közgyűlés liturgikus bizottságot is választott, melynek elnöke Fábry Viktor eperjesi lelkész lett. — A városunkban tartott választmányi ülést megelőzőleg 1936. május 4-én ez a bizottság is ülésezett és már össze is állította a főistentisztelet kibővített rendjét. — Azonban térjünk vissza a Mesz. közgyűlésére 1927. szept. 28. Jánossy befejezi előadását, mire Bándy Endre elnök imával a gyűlést berekesztette. Az Európa-szállóban közös vacsora volt, amelyen Fábry Viktor vezetésével az eperjesi daltestvérek énekkel gyönyörködtették a résztvevőket.

Másodízben f. é. május 5—6-án gyűlésezett a Mesz. városunkban Gömörly János világi és Fábry Viktor egyházi elnökletével.

Krónikánkkal még mindig 1924-ben vagyunk. Ez év szept. 23—34-én Janoška György dr. püspök felhívására a helybeli két ev. egyházközség rendezésében a keleti egyházkerület városunkban gyűlésezett gyülekezetünk örömeire és lelki épülésére. — Jan. 27-én pedig a közgyűlés megemlékezett Kohányi Kálmán tisztelettel és szeretettel övezett másodfelügyelőnk és gondnok-pénztárosunk haláláról, aki nagy önzetlenséggel és lelkiismeretességgel fejtett ki gyülekezetünkben áldásos munkát. — A dec. 8-iki közgyűlés döntött istentiszteleteink idejének ügyében. A vasárnap délelőttöt testvériesen megosztotta a szlovák egyházzal, amennyiben a vasárnapi istentiszteletet kitolta 10 óra 15 percre és a szilveszteri időpontját 5 órában állapította meg.

*

1925. okt. 31-én a reformáció emlékünnepét az ifjúság is külön megülte, melyen a polg. leányiskola énekkarán kívül Bradovka Márta és Magos Márta működtek közre. — A hitoktatást az elemi iskolában Cseh Károlyné úrnő végezte fáradságot nem ismerő buzgósággal. — Polgári iskolánk tantestülete 10 igen sikerült és tömegesen látogatott kultúrestet rendezett, melyből az iskolának 1255'47 Ké anyagi haszna volt. Elősegítették az ifjúság önképzését, azonkívül gazdagították

a növendékek földrajzi és történelmi ismereteit. — Ez év május 10-iki közgyűlése határozta el, hogy a Kovács és Vizi ill. Rašin-uccák között elterülő nagy telkének utolsó parcellájától is a Rašin-uccára néző oldalon megválík. És azt 27.000 Kč-ért Ferenczi Sámuel egyháztagunknak engedte át.

Az elmúlt két esztendőben több jeles egyházi férfit ragadott ki a halál soraink közül. 1924. április 2-án húnyt el Steiger Ferenc tanár 75 éves korában. Az évkönyv ötven esztendejének minden fázisával egybenőtt ennek a kiváló pedagógusnak élete, aki 1879-től 1924-ig majdnem szüntelenül működött mint tanár és kiváló tudású énekvezér-organista. 1849-ben aug. 11-én született Sopronban, ahol tanulmányait végezte. Szilas Balháson nevelésködött, majd a kecskeméti elemiben segédtanítóskodott. Két év múlva Sopronra került rendes kántor-tanítónak, ahol 9 évig működött. Itt vezette oltárhoz hitvestársát. Jó híre Kassára is eljutott és 1879-ben az elemi iskola tanítója lett. Az eleminek polgári iskolává való átalakulása után annak tanára és igazgatója lett és maradt egészen 1913-ig, mikor saját kérelmére nyugdíjba vonult. De ezután sem szűnt meg az iskola gondját szívén viselni. Tanácsával mindig közel volt. Amikor iskolánk egyik tanerője végleg eltávozott, ismét beállt kiségitőnek és működött egészen 1924. jan. 1-ig, amikor is ágynak dőlt és rövidesen ki is szenvedett. Hosszú működése alatt túlélte három lelkészt és a negyediknek megválasztását is megélte. »Két szárny emelte a magasba« — olvassuk Greguss Gyula lelkész megemlékezését — »a hit és szeretet. A hit, mint rendületlen bizodalom az Isten megsegítő kegyelmében, a szeretet, mely kincseit odaadja, hogy boldogítson.« — Április 19-én húnyt el bethlenfalvi Bethlenfalvi Antal nyug. táblabíró, egyházunk buzgó tanácsosa. — Szept. 15-én pedig Lasz gallner Albert egyháztanácsos. Mint a villámsújtotta tölgy az erdő rengetegében, oly váratlanul dőlt ki soraink közül, mindenkitől őszintén meggyászolva. — 1925. ápr. 4-én Schirger Endre egyháztanácsosunk életkora legszebb díszében 35 éves korában dőlt megtört lelki erővel a halál karjai közé. — Szept. 8-án Bittelmayer Márton a Franck és Fiai gyár igazgató felügyelője, egyháztanácsosunk, akinek halálával gyülekezetünket is nagy veszteség érte.

Az 1926. évi népmozgalmi adatokat közlöm, mint majdnem

pozitívat. Született 25 gyermek, meghalt 26 egyháztagnak, konfirmációi fogadalmat tett 18 gyermek, hűséget esküdött 9 pár. — Okt. 31-én felemelő reformációi istentisztelet volt Kriszt Klári, Schmitz Károly, Sziklay László, Várkony Livia valamint a prot. leánykör énekkarának közreműködésével. — Jún. 20-iki közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott Rössler Vera iskolánkban kifejtett 10 évi ügybuzgó munkájáért. — Július 1-én Antos Kálmán, Steller Mária, Neufeld Ernő, Peschkó Zoltán művészek közreműködésével nagyszerű templomi hangversenyt rendezett egyházközségünk. — Ugyanez évben Kriebel Edgár dr. egyháztanácsos javaslatára egyházközségünk a városi tanácshoz kérvényt nyújtott be, Forrás-uccai temetőnk kőfalának a város költségén történendő kijavítása iránt, azzal a megokolással, hogy e kőfalnak a csapadékvíz által történt megromlásáért a felelősség a városi hatóságot terheli. Azonban a kérvénynek nem lett meg a várt eredménye és így a fal a Forrás-ucca felé néző részét az egyházközség hozatta rendbe. Evvel szemben gyűléseink egyik most is nyitott kérdése a déli fal megromlásáért viselt felelősség eldöntése. A testvér egyházzal közös beadványunk a közelmúltban került a városi tanács elé.

1928. júl. 24-én a közgyűlésen Páter Gyula egyháztagnak belmissziói célokra szolgáló evangélikus otthon létesítését indítványozza. S ennek a buzdító felszólalásnak, mely szintén általános szükséglet és óhajttolmácsolt tudható be részben az Evangélikus Leánykör elindulása a Bethesda felé. Azonban egyházközségünkben más irányban is él egy szeretet-ház létesítésének a vágya. Adja a jó Isten, hogy az is beteljesedjék! — Ugyanez a közgyűlés készséggel járul hozzá, hogy a Klobusitzky sírkápolnában levő nagy műbecsű megromlódott vaskereszt a templomban nyerjen elhelyezést. Az 1928-as évkönyv részletesen beszámol a kereszt átvitelének történetéről. Én tehát csak rövid vonásokban adom e kereszt Greguss Gyula lelkész tollából eredő ismertetését. Templomunk keleti falának oltárfele eső bemélyedésében áll most az a fekete vaskereszt, mely nyolc évvel ezelőtt a Klobusitzky-féle sírkápolna bensejében megrozsdásodva és kettétörve pusztult. Erre a körülményre egyházunk műértő tanácsosa Benzúr Vilmos, hívta föl ápr. 27-én a tanács figyelmét beadványával, amelyben rámutatott arra, hogy a pusztulásnak kitett kereszt városunk vasművességének

egyik legszebb rokokó-izlésű emléke, amely bátran vetekedhetik a híres egri vármegyeház vasrácsos kapujával. Erre a buzdító szózatra az egyháztagok közül többen figyelmesek lettek és erejüket összetéve 950.— Kő-ért a keresztet rendbehozták és a templomba szállították. — Szept. 6-án az egyházközségi elnökség Peschkó Zoltán orgona- és Szakmáry Magda énekművészek közreműködésével sikerekben gazdag hangversenyt rendezett. Ezt megelőzőleg Peschkó Zoltán orgonaművész terve és irányítása mellett a Rieger-céggel 6500.— Kő-ért átalakította egyházközségünk orgonáját hangversenyorgonává.

1928. május 20-án megtartott közgyűlésünk csatlakozott a rozsnói egyházközség határozatához, amennyiben különálló magyar esperesség létesítését szükségesnek látja és abba annak megalakulása után egyházközségünk is belép. Ennek alapján az esperességi gyűléshez fordult, hogy pártfogólag terjessze a kerületi gyűlés elé. Azonban a kerületi ülés ezt a felterjesztést elvetette. — Okt. 27-én magyar, nov. 3-án német nyelven ünnepelte meg a gyülekezet Luther Kátéjának és a speieri birodalmi gyűlésnek 400. évfordulóját. — Ügyészünknek, Szaltzer Guidó dr.-nak gyengélkedése miatt másodügyésszé fiát Szaltzer György dr.-t választotta meg egyházközségünk. — Ebben az évben új buzgó erővel gyarapodott az egyházközség tisztikara július 1-én, amikor a Csiskó János lelkész halála óta betöltetlen segédlelkései állást Mohr Szilárd foglalta el. — A júl. 16-án tartott közgyűlésen Petry Margit, aki eddig nagy precizitással látta el a jegyzői tisztelet, lemondott arról az újonnan választott segédlelkész számára.

*

Az 1930-ik év mondhatni teljesen az ágostai hitvallás 400-ik évfordulójával kapcsolatos emlékünnepek jegyében zajlott le. Ezen ünnepek sorát június hó 1-én a Forum mozgóban tartott ifjúsági előadás nyitotta meg. Az egyházközség meghívására Frenyó Lajos, az eperjesi gimnázium vallástanára mondott kiváló történeti szaktudást eláruló előadást »Az ágostai hitvallás keletkezése és jelentősége« címmel. Az előadás aprólékos lélektani aláfestéssel ecseteli a hitvallás keletkezését. Megtudjuk belőle, hogy mily nagy és rendkívüli volt a hitvallás hatása. Maga az ágostai püspök így kiáltott fel: »Amit felolvastak, az mind való, tiszta igazság, azt nem tagadhatjuk.« Campegius érsek is elismerte: »Én a magam részéről jóváhagynám az ilyen

tanokat.« A hitvallás jelentősége abban van, hogy eleink az 1545-iki erdődi zsinaton ezt a hitvallást fogadták el. Stöckel Lénárd is ennek alapján készítette el a Confessio Pentapolitanát s a bányavárosok hitvallása a Confessio Montana is ennek az alapján készült. Vetített képek mutatták be Augsburg városát, természeti szépségekben gazdag vidékét és őseink bátor hitvallására vonatkozó jeleneteket. Ezen az ifjúsági előadáson két előképet is mutatott be az ifjúság, az első a reformáció előtti, a másik a reformáció utáni kort mutatta be. A megtervezés és kivitel sikere Mohr Szilárd segédlelkész fáradhatatlan tevékenységének műve volt, kinek művészi hozzáértéssel Zakariás Gyula és Marossy Lajos készséggel segédkeztek. Az előképről készült felvételeket az évkönyv is hozta.

Greguss Gyula lelkész alapos tanulmányozással és felkészültséggel kezdte el ez év Pünkösdi I. ünnepén az ágostai hitvallás főbb cikkeiről szóló sorozatos ébresztő egyházi beszédeit. Ezeknek mintegy betetőzése volt az okt. 19-én tartott jubiláris istentisztelet, amelyen az ünnepi beszédet Fábry Viktor eperjesi lelkész mondta Ján. Jel. XIV. 6—7. alapján. Mély érzéssel és tüllel szólt a reformáció és az Augustana Confessio áldásairól. »Dicsőítsük az Isten szent nevét« — buzdította a hallgatóságot — »azzal a hittel, amely nemcsak az ajkamon, de a szívemben is él és amely nem azért birtokom, mert abban születtem és nevelkedtem, hanem azért, mert ezt a hitet meggyőződéssel hiszem, mert azt a hitvallást meggyőződéssel valom. Nem vetem föl válaszadásra a kérdést, hányan ismerjük, hányan olvastuk, hányan mélyültünk el már az Augustana tartalmi értékeibe, hanem inkább arra kérlek most mindnyájatokat: szerezzétek meg, olvassátok, mélyüljétek el benne s meglássátok, lelketekbe is átszarmazik belőle az a lutheri elszántság, amely hittel vallja: ezen az alapon állok, másként nem tehetek, Isten engem úgy segéljen!« Közvetlenül utána a templomban díszközgyűlés volt, amelyen Greguss Gyula lelkész szabadon adta elő tanulmányát: »Az ágostai hitvallás jelentősége korunkban.« Mély igazságokat mond a 18-ik hitcikkkel kapcsolatban: »Az embernek van némi szabadsága . . . De a Szentlélek nélkül az embernek nincs ereje az Isten előtt igazság cselekvésére. Bárhogy küzdünk is önmagunk ellen, mert szívünk gyökere beteg. Nekünk van szabadságunk, de csak lefelé, de nem

fölfelé a jóra. Mi magunkat csak betegek²ké tehetjük a bűnben, de nem gyógyíthatjuk meg magunkat önerőnk által. Van szabadságunk összetörni Istennek reánk lehelt képét, de nincs erőnk azt ismét visszaállítani . . . Ennek felismerésére van szüksége ép a mai világnak, hogy megtudja találni a bűnben betegek egyedüli orvosát, az Úr Jézus Krisztust.» — Ugyanez év okt. 18-án Szarvassy László dr. egyháztanácsost, dec. 16-án Szaltzer Guidó dr., egyháztanácsos és egyházi ügyész, dec. 22-én Virág Bertalan egyháztanácsost kísérték a gyászoló szívek utolsó útjokra. Testük elporlad, de emlékü² él a hálás szívekben.

1931. okt. 25-én II. József türelmi rendeletének 150. évfordulóját ünnepelte a gyülekezet. — Ugyanez évben került elintézés stádiumába az egyház ingatlan vagyonának miként való telekkönyvelése. Ámbár az egykori német és utána a magyar-német egyházköz²séggel szemben a szlovák egyházköz²ségnek hozzájárulása a templomépítéshez jelentékenyen kisebb arányú volt, mégis miként az ősök szemük előtt tartották a két testvéregyház krisztusi szellemben való közösségét és mellőzték az egykori telekkönyvezésnél egy számtani művelet eredményének feltüntetését, egyházköz²ségünk nem óhajtott eltérni az elődök hagyományos szellemétől és meghagyja a telekkönyvi betétekben az eddigi tulajdoni állást. Vagyis a templomnak és a Forráscuccai temetőnek tulajdonjogában a két egyházköz²ség felerészben való részesedését. Evvel szemben az iskolát, udvart, egyházfilakot, lelkészlakot és Harang-ucca 25. házát a magyar-német egyház nevé²n valóknak erősíti meg. — Ugyanebben az évben vált meg előrehaladott kora, betegeskedésre való tekintettel végleg polgári leányiskolánktól 10 évi lankadatlan buzgalmú működés után Kolacskovszky Elza tanárnő — Ez év okt. 23-án hűnyta le szemét Zsadányi Róbert egyházköz²ségünk válságos idejének felügyelője és mindhaláláig tiszteletbeli felügyelője. 1851-ben született márc. 21-én Szepesszombatban, eredetileg Szopkó Róbertnak hívták. Szerény papi hajlékban ringott bölcsője s már itt sajátította el mind azt a szépet és jót, amit később életének küzdőterén neki tiszteletet és megbecsülést szerzett. Mint diplomás jogász, Kassán nyitott ügyvédi irodát, később bírói pályára lépett, hosszú ideig Zsadányban működött s mint táblabíró vonult nyugalomba. Buzgó egyházi férfiú volt, aki mind egyházköz²ségünkben mint egyháztanácsos, felügyelő,

mind pedig a hegyaljai esperességnek felügyelője, az abaúj-zempléni egyházmegyének másodfelügyelője s a ránci egyházközségnek 37 éven át működött felügyelője örökítette meg nevét. Temetése okt. 26-án ment végbe. A gyászszertartást Margócsy Aladár főesperes, Greguss Gyula lelkész és Sklenár Pál ránci lelkész végezték.

*

1932. ápr. 19., 20. és 21-ik napján sorozatos előadást tartott a templomban Zulauf Henrik a budapesti Fébé diakonissza anyaház mély hitű lelkésze. Ezek az esti 6 óraker kezdődő evangelizáló belmissziói előadások építőleg hatottak annak az alapigazságnak kiemelésével, hogy Isten minden ígérete a Krisztusban teljesedett be. — Nov. 6-án ünnepi emlékestisztelet volt a templomban Gusztáv Adolf svéd király híhős halálának 300. évfordulóján. — Nov. 3-án az ifjúság részére Gömörly János nyug. koll. igazgató adott elő lebilincselően Gusztáv Adolf életéről, küzdelmeiről és dicsőséges haláláról. — Jan. 17-én vett búcsút Mohr Szilárd segédlelkész, akit a menhardi gyülekezet rendes lelkészévé választott meg s ki két és fél évig ifjú szívének teljes hevével működött egyházközségünkben. A búcsú napján a gyülekezet meleg ünneplésben részesítette. Beiktatásánál egyházközségünk is képviseltette magát. — Ugyanez évben volt az elrekvirált harang helyébe beszerzett új Amália harangnak avatása. Erről azonban már más helyütt szoltunk.

Az 1933-ik esztendővel veszi kezdetét a belmissziói egyletek magas ívelésű fejlődése. Mivel ezekről is már más helyütt szoltam, itt csak az egyesületeken kívül álló eseményeket regisztrálok. — Ebben az évben ünnepelte a protestáns világ dr. Luther Márton születésének 450 éves emlékét. A mi gyülekezetünkben ez németnyelvű istentisztelettel vette kezdetét, amikor a lelkész I. Sám. 3, 1—12. alapján méltatta Luthert, mint Isten hűséges prófétáját. — Luther születésnapján nov. 10-én esti 6 óraker magyarnyelvű istentisztelet volt, melyen Fábry Viktor mondta az ünnepi beszédet, megemlékezve Luther reformáló, az egész világ vallási szellemei és kultúréletére kiható jelentőségéről. Az evangélikus vegyes énekkar Benyik Zoltán énekvezér betanításában precízen juttatta érvényre Beethoven a »Hit« és Stein k. a »91. zsoltár« gyönyörködtető szépségeit. Az istentiszteletet Fábry Viktor liturgikus »Mi Atyánk«-jával ért végett. — A se-

gédlelkészi állás megüresedésével kapcsolatban az egyházközség pályázatot írt ki, mely egészen 1933. márc. 25-ig meddő maradt, amikor is Baltazár Jánost, a jolsvai egyház néhai jeles lelkészének fiát, választotta meg a közgyűlés, aki munkásságát nagy lelkesedéssel, különösen az ifjúság körében, kezdette el. — Petry Margit tanárnő, aki a kántori teendőket is végezte, 1933. szeptemberében Zselizre nyert áthelyezést s így a kántori állás betöltetlenül maradt. Ugyanez év októberében azonban már egy évi próbaidőre az egyházközség megválasztotta Benvik Zoltán okl. kántort énekvezérnek.

1934. október 29-én és november 5-én reformációi magyar és német emlékistentiszteletek voltak. Okt. 31-én az ifjúság külön is megünnepelte e napot. — Okt. 31-én újra százados emlékünnepet ült az egyházközség. Esti istentisztelet keretén belül az ünnepi előadó Gömör János ny. koll. igazgató, egyházunk buzgó tanácsosa és jelenlegi felügyelője volt. Előadásának címe: »A kassai ág. hitv. ev. egyház keletkezésének vázlatos története«, melyet az évkönyv is közöl. Ebben bontakozik ki Gömörnek bámulatos történelmi tudása és ecsetelő rátermettsége. Bemutatja a város első prédikátorait egészen az első lutheránus szellemű lelkészéig, Dévai Bíró Mátyásig. Az 1526—1530-as években városunkban Henkel János egy Achatius nevű szerzetes és Erdélyi Antal működtek. Ezek azonban még inkább humanisztikus irányzatúak voltak, ámbár Luthernek a hatása érezhető föllépésükön. Az első evangélikus prédikátor Dévai Bíró Mátyás, akit sokáig reformátusnak tartottak, de akiről ma már bebizonyosodott dolog, hogy hitbéli tekintetben Luthernak és Melanchtonnak volt híve. Teljes elevenséggel lép elének ennek a hitétől fűtött képzett embernek a képe. Lobogó temperamentumával sohasem mérlegelte tettének magára nézve káros következményeit. A felismert igazságot vakmerő bátorsággal hirdette. Kassa lázban volt ott tartózkodásának ideje alatt. A polgárok tódulva tódultak prédikációira és tüntetve vették fel az Úrvacsorát. Egyházunk összeállítandó történetének kiindulási arany láncszeme ez a felolvasás. S legyen szabad ezen a helyen köszönetemet kifejeznem Gömör Jánossal, a jeles történésszel szemben, aki buzdításával, támogatásával és tanácsával segített e kis történeti munka összeállításában. — Ugyanez év szept. 16-án a megtartott közgyűlés Baltazár János segédlelkész helyébe új segédlelkésszé egyhangúlag Mohr Gedeon klazányi

adminisztráló lelkészt választotta meg. Míg állását elfoglalhatja — ami 1935. ápr. 1-én történt meg — Száraz Zoltán lelkész-jelöltet bizza meg a segédlelkészi teendők elvégzésével. — A jún. 17-iki közgyűlés Peschkó László főgondnok helyébe Kriebel Edgár dr. ny. városi tanácsost választotta meg.

Az 1935-ik esztendő a belmissziói egyesületek további kibontakozását hozta magával. Erről azonban bővebbet a jelen évkönyv lelkészi jelentésében hallunk.

S evvel a mában vagyunk a folyamatban levő ügyekkel. A temetőnk déli falának megjavítása, a templom tetőzetének, csatornáinak, valamint kívül-belül festés útján való rendbeszedése, a belmissziói egyesületek megizmosodása és szíjjelterebélyesedése folytán szükségessé vált gyülekezeti terem megteremtése vár megoldásra. Ha fel tudtam kelteni a szeretetet a mult iránt, ha sikerült feltüntetnem a megszakítás nélküli összefüggést, mely a mult nagy eseményei és a jelen között van, akkor elértem céloamat, mert a jelen nemzedék ráeszmél arra, hogy a mult tanulságain okulnia kell s hogy a mult nagy tetteit nem szabad elfelednie, hanem teljes szívvel kell felkarolnia, folytatnia és gyarapítania.

*

Itt adom még függelékben az ötven év alatt működött tisztviselők névsorát. A sorrendet az időbeli megválasztás szabja meg.

Felügyelők: Brósz Jónát, Benczúr Géza, Dr. Brósz László, Zsadányi Róbert, Osztermann Ernő, Gömörv János.

Másodfelügyelők: Hlavács Jenő, Benczúr Géza, Dr. Wittenberger János, Szakmáry Károly, Dr. Brósz László, Dr. Eöttevényi Nagy Olivér, Peschkó László, Matern Nándor Sohlmann Gyula.

Lelkészek: Csiskó János, Mohr Béla, Greguss Gyula.

Segédlelkészek: Ifj. Draskóczy Lajos, Mohr Béla, Mohr Szilárd, Baltazar János, Száraz Zoltán, Mohr Gedeon.

Iskolai felügyelők: Dr. Alexy Lajos, Laszgallner Ödön, Dr. Brósz László, Möszl Gusztáv, Dr. Eöttevényi Nagy Olivér.

Főgondnokok: Markó Lajos, Beller Károly, Spielmann Ervin, Kohányi Kálmán, Peschkó László, Dr. Kriebel Edgár.

Másodgondnokok, gazdasági, tiszteletbeli gondnokok és pénztárosok: Maurer Rezső, Kemény Lajos, Maurer Gyula,

Stark János, Megay Artur, Binder Ernő, Spielmann Ervin, Augusztinyi Elek, Matern Nándor, Maurer Károly, Mikler Andor.

Gyámintézeti gondnokok: Maurer Rezső, ifj. Hallykó Mihály, Várkoly Elek, Várkoly Miklós.

Ügyészek: Dr. Blázy Kálmán, Dr. Szaltzer Guidó, Dr. Szaltzer György, Dr. Aczél Miklós.

Számvevők: Rónay László.

Jegyzők: Benczúr Géza, Szopkó Róbert, Kiszely József, Dr. Blázy Kálmán, Dr. Brósz László, Bogsch Albert, Steiger Ferenc, Petry Margit, Mohr Szilárd, Baltazár János, Száraz Zoltán, Dr. Jászay János, Peschkó Zoltán, Mohr Gedeon.

Énekvezérek: Steiger Ferenc, Petry Margit, Benyik Zoltán.

Egyháztanácsosok: Bálint Károly, Berzeviczy Egyed, Bielek Aladár, Bogsch Albert, Demeter Manó, Demeter Títusz, Dunkel Vilmos, Fleischer Gusztáv, Gallik Géza, Glósz Ernő, id. Hallykó Mihály, Dr. Jeney Kristóf, Kéler József, Kresz János, Legányi Samu, Dr. Lucz Ignác, Madarász János, Maurer Gyula, Mauritz Rezső, Möszl Gusztáv, Nagy László, Palecskó Lajos, Róxer Vilmos, Szabó Adolf, Szakmáry Károly, Steller Adolf, Topscher Győző, Dr. Weitzenbreyer Frigyes, Dr. Wittenberger János, Adriányi Béla, Freiberg Károly, Fiedler Károly, ifj. Hallykó Mihály, Kieselbach Károly, Maléter Vilmos, Markó Gusztáv, Megay Gusztáv, Raisz Andor, Steiger Ferenc, Schirger Tivadar, Schmiedt Lajos, Várkoly Dániel, Bene Róbert, Clas Nándor, Jakab Péter, Juhos Gyula, Lasz gallner Ödön, Megay Adolf, Dr. Baloghy György, Bethlenfalvy Antal, Fábry Alfréd, Kinszky Károly, Rosenauer Lajos, Röck Gyula, Vozáry Rezső, Bartsch Károly, Deil Jenő, Kertscher Gusztáv, Lux Samu, Oelschläger Lajos, Ambrózy Károly, Augusztinyi Elek, Bittelmayer Márton, Csányi Ádám, Fabinyi Gyula, Fleischer Károly, Lasz gallner Károly, Lux Lajos, Markó Gusztáv, Maurer Adolf, Maurer Gyula, Schirger Gusztáv, Spielmann Károly, Dörner Sándor, Fiedler Szilárd, Kemény Géza, Kieselbach Gyula, Dr. Maléter István, Zobel Gyula, Spielmann Ervin, Stark János, Fest Oszkár, Fleischer Kálmán, Dr. Hellner Károly, Hensch Ernő, Jankó Miklós, Jeney Károly, Dr. Kriebel Edgár, Kohányi Kálmán, Polczer Károly, Platthy Mihály, Rohringer Géza, Ruttkay János, Szopkó Róbert, Schirger Gusztáv. —

Benczúr Vilmos, Dr. Bothár Sándor, Hajts Kornél, Kissváry Sándor, Polsz Gusztáv, Rohringer Sándor, Steller Árpád, Bock Ödön. — Adriányi Kornél, Bálint Lajos, Bradovka Gyula, Farbaky Endre, Francz Vilmos, Ferenczi Sámuel, Eschwig-Hajts Kornél, Hendel József, Hammersberg László, Hermély Viktor, id. Horvay András, Joób Béla, Kováts Géza, Krivánszky Simon, Lesch Vilmos, Lux J. Lajos, Markó Zoltán, Maurer Károly, Matern Nándor, Mikler Andor, Oelschläger István, Quirsfeld János, Schirger Elek, Schmitz Sándor, Dr. Szarvassy László, Szontágh Sándor, Várkony Elek, Zsedényi József, Zsadányi Róbert, Binder Rezső, Huszágh György, Kemény György, Krón Károly, Szakmáry Kálmán, Virág Bertalan, Hladky János, Menhoffer Rezső, Oelschläger Ferenc, Berzeviczi Béla, Dely Frigyes, Démuth Gusztáv, Geruska Pál, Gömör János, Jaschkó Géza, Dr. Hitsch Károly, Pauksch Pál, Peskó Ödön, Barts Kálmán, Dr. Csajka Dezső, Csink Elemér, Flachbart Gusztáv, Földes Gyula, Dr. Payer Ervin, Koch Vilmos, Chartmann Ferenc, Sztanik Árpád.

AZ EGYHÁZ EMLÉKTÁBLÁJA.

Hadd álljon itt függelékképen a Csiskó Jánostól alapított és 1916-ig vezetett, most pedig kiegészített emléktábla. — Az emléktáblán azon nagylelkű egyházi jótévedők nevei örökíttetnek meg, kik a kassai ev. egyház és iskola tőkéjét hagyományokkal és adományokkal gyarapították.

1870-ben Auer Andrásné, szül. Hoffer Zsuzsanna, debreczeni lakos az iskolának 555 váltó forintot hagyományozott.

1871-ben Eisenmayer Lajosné szül. Kuntz Anna, kassai lakos az egyház és iskolának 120. frt-t hagyományozott.

1873-ban Haydu Dániel és neje Münster Teréz kassai lakosok egyház és iskolának 100 frtot hagyományoztak.

1873-ban Fleischer Márton, a kassai ev. egyház lelkészi és tanítók özvegyei és árvái nyugdíjalapra 100 frtot hagyományozott.

1876-ban Fried József, egyháznak és iskolának mint »öröktestületnek« az Alsóheringesben levő szőlőkertjét és 1959 frt. 31 krt. hagyományozott.

1876-ban Czitó Sámuel, az iskolának 100 frtot hagyományozott.

1879-ben Dendely Károly, az egyháznak végrendeletileg 200 frtot hagyományozott.

1880-ban Böhm Dániel, debreczeni lakos a kassai »német egyháznak« 1000 frtot hagyományozott.

1882-ben Heincz Júlia szül. Fejes Júlia, egyháznak és iskolának 100 frtot hagyományozott végrendeletileg.

1883-ban Doby Karolina, az ev. iskolának 100 frtot hagyományozott.

1884-ben Fleischer Gusztáv, az iskola tőkéjének gyarapítására 100 forintnyi alapítványt tett.

1885-ben Fleischer Gusztáv, az iskola tőkéjének gyarapítására 100 frtnyi alapítványt tett.

1885-ben Kollmann Vilmos, az iskola tőkéjének gyarapítására 500 frtnyi alapítványt tett.

1885-ben Glósz Aurél, sírjának ápolására az egyháznak 50 frtot hagyományozott.

1886-ban Pohle Jánosné szül. Róth Johanna, az egyháznak Kovács-uccai házat és a lelkész fizetésének emelésére 500 frtot hagyományozott.

1886-ban Stunder Teréz, az egyháznak 100 frtot hagyományozott.

1887-ben Sichert Sámuelné, szül. Sesztina Amália, egyetlen felejthetetlen fia, Dezsőnek, emlékére az egyháznak új hangok beszerzésére 1000 frtot hagyományozott.

1888-ban Kollmann Vilmos, végrendeletileg az iskola alapra 2000 frtot a lelkész és tanító özvegyek és árvák nyugdíjalpjának 500 frtot hagyományozott.

1888-ban Asztalos Albert, az iskola alapnak 100 frtot hagyományozott.

1888-ban Strasser Gusztávné, szül. Gering Karolin, halála előtt az egyháznak 200 frtot adományozott.

1889-ben Fleischer Gusztáv, az iskola tőkéjének gyarapítására 100 frtos alapítványt tett.

1890-ben Kuntz Jánosné, szül. Sárkány Johanna, a Malom u. 3-as sz. házat hagyományozta az egyháznak.

1890-ben Steinmisch Ferenc, r. k. vallású polgár az orgona-alapra 50 frtot hagyományozott.

1890-ben Jávorszky Júlia, az egyház javára 65 frtnyi alapítványt tett.

1891-ben Molitorisz Dániel, a templom két tornyának kiépítésére vagyonának $\frac{1}{15}$ -öd részét hagyományozta.

1891-ben Fleischer Gusztáv, az iskola tőkájének gyarapítására 100 frtnyi alapítványt tett.

1891-ben Brósz Jónát, iskolatőke gyarapítására 50 frtnyi alapítványt tett.

1892-ben Schlosser Ernő, végrendeletileg egyháznak 200, iskolának 200 frtot hagyományozott.

1892-ben Schneider János, vagyonát 14.468 frt. 70 krnyi összegben hagyományozta az egyháznak.

1893-ban Dunkl Vilmosné, szül. Rombauer Ilona férjének emlékére 1000 frtos alapítványt tett.

1893-ban Zahr Rezsóné, szül. Fiedler Fanny, orgona alapra 500, iskola belső felszerelésére 500 frtot hagyományozott.

1893-ban Kresz János, iskola javára 50 frtot adományozott.

1894-ben Bielek Aladár az egyháznak 4000, az iskolának 10.000 frtot hagyományozott.

1894-ben Szirmay Johanna, az egyháznak alapítványként 5000 frt. névértékű bankrészvényt adományozott.

1895-ben Szirmay Johanna, az egyháznak végrendeletileg 1300 frtot hagyományozott.

1895-ben ifj. Hallykó Mihály, az egyháznak a lelkész és tanító alapra 100 frtot adományozott.

1896-ban dr. Weitzenbreier Frigyes, az iskolának 500 frtot hagyományozott.

1896-ban Maléter Vilmos, az egyháznak tornyok építésére 1000 frtot hagyományozott.

1897-ben Hirth Amália, a szegényalapra 100 és a lelkész-tanító nyugdíjalapra 100 frtot hagyományozott.

1897-ben Szirmay Sándor, az egyháznak 2000 frtot hagyományozott.

1898-ban Spirgó Ágostonné, szül. Sesztina Amália, az egyháznak férjével egyetértve 5000 frtot biztosított.

1899-ben Sichert Gusztáv, lelkész-tanító nyugdíjalpra 50, orgona-alapra 50 frtot adományozott.

1899-ben özv. Legányi Samuné, az orgona alapra 50 frtot adományozott.

1900-ban Lehrner Paula, az egyháznak 6169.98 az iskolának 3987.50 és sírboltra 1000 Koronát hagyományozott.

1900-ban Fleischer Gusztáv, az orgona alapra 1225 kor. 16 fill-t adományozott.

1900-ban Nagy László, az iskola alap javára 1000 kor-t hagyományozott.

1902-ben Fleischer Gusztáv, az iskola alap javára 6000 kor-t hagyományozott.

1902-ben Szakmáry Károly, egyháznak 2000, iskolának 4000 K-t hagyományozott.

1902-ben egy külföldi jótevő az egyháznak 4000 K-t hagyományozott.

1903-ban Haydu Imre, ev. ref. vallású iskolánknak 1000 kor-t hagyományozott.

1903-ban Lasz gallner Ödön, iskolai felügyelő ifjan elhunyt leánya emlékére »Lasz gallner Dóra« néven iskolánkban 500 K-ás alapítványt tett.

1906-ban özv. Kaciányi Gusztávné, szül. Gráf Amália, az egyháznak 6200 kor-t adományozott.

1907-ben özv. Hány Károlyné, az egyháznak 4000 kor-t hagyományozott.

1907-ben Wodiáner Márton, az egyház tanító-lelkész nyugdíjalapjának 200 kor-t adományozott.

1907-ben özv. Wodiáner Mártonné, az egyháznak 400 kor-t adományozott.

1907-ben Koczányi Béla, az iskola alap javára 500 kor-t adományozott.

1908-ban Szopkó Róbertné, atyja Freyberg Károly emlékére az iskola alap javára 10.000 kor-t adományozott.

1908-ban özv. Bodó Jánosné, az egyháznak 2000 és sírboltja gondozására 800 kor-t hagyományozott.

1909-ben Czitó Gyula, szüleinek: Czitó Dániel volt egyh. felügyelő, kassai utolsó alkotmányos főbíró és neje szül. Reitermacher Ludmilla, valamint elhunyt testvérei emlékére 1000.—kor-t adományozott.

1909-ben Stark János örökösei, az egyháznak 3000 kor-t adományoztak.

1909-ben Moll Józsefné, az egyháznak 400 kor-t hagyományozott.

1910-ben Wodiáner Márton emlékére, neje szül. Urbanovszky Mária, 300 kor-t adományozott.

1910-ben Stenczel Mihály, végrendeletileg 2000 kor-t biztosított egyházunknak.

1910-ben id. Hallykó Mihály, az egyháznak 200 kor-t hagyományozott.

1911-ben özv. Schmidt Lajosné, szül. Legányi Zsuzsanna, szülői emlékére, 100 kor-ás alapítványt tett, hogy az kamatoztató legyen míg a kétszáz koronát eléri s akkor egy munkaképtelen öreg nőnek kiszolgáltatandó.

1912-ben özv. Molitorisz Dánielné szül. Hellensteiner Mária, végrendeletileg az egyháznak 6000 kor-t biztosított.

1912-ben Vetter János, végrendeletileg 5700 kor. kezelését az egyházra bízta, 60 év mulva 3700 kor. az egyház tulajdonába megy át 2000 korona kamatai pedig évenként mint segély kiosztandók, ez utóbbi mint »Vetter Janka és Gizella« hagyomány kezelendők.

1912-ben Schedo Matild, néhai Schedo Pál volt kassai lelkész leánya, Sas-uccai házáat 16.000 kor. értékben végrendeletileg az egyháznak hagyományozta.

1913-ban özv. Megay Adolfné, férje emlékére az egyháznak 1000 kor-t adományozott.

1916-ban Bertha Károly, kinek hagyományából leánya, Krausz Lajosné és az unokák 15.000 kor-t juttattak egyházunknak.

A közbeeső évek hiányzanak.

1924-ben özv. Gleviczky Sándorné, szül. Topscher Etelka, egyházunknak 7000 kč-t adományozott.

1925—1927 özv. báró Amelin Guidóné, az egyháznak 1925-ben 300.—, 1926-ban 550.—, 1927-ben 200.— Kč-t, tehát összesen 1050.— Kč-t adományozott.

1926-ban özv. Schmidt Mihályné szül. Grenerczy Ida 1000 Kč-t adományozott egy arra érdemes özvegy felsegítésére ennek kamataiból.

1926-ban özv. Kinszky Károlyné, szül. Krompecher Lujza, az egyháznak 2000 Kč-t adományozott.

1926-ban Vozáry Rezső presbiterünk, az egyháznak 2000 Kč-t hagyományozott.

1926-ban özv. Hagedorn Adolfné szül. Lauff Mária, egyházunknak 200 Kč-t adományozott.

1927-ben Vozáry Rezső, egyházunknak 2050 Kč-t hagyományozott.

1928-ban özv. Sándorné szül. Kozányi Aranka leányiskolánknek 500, özvegyek és árváknak 500 Kč-t adományozott.

1929-ben Lux Sámuel, az egyháznak 500 Kč-t hagyományozott.

1931-ben Benczúr Vilmos egyháztanácsosunk, egyházunknak 1000 Kč-t adományozott, mely összegből templomunk összes ablakai színes üvegezést nyertek.

1932-ben özv. Braun Ferencné, sz. Rohringer Margit, templomunk festésére 4000 Kč-t hagyományozott.

1933-tól Evangélikus Diakonissza Nőegylet, egyházunknak évente 1000 Kč-t adományoz.

1934-ben Hermély Emil, egyházunknak 20.000 Kč-t hagyományozott.

Franck Henrik Fiai gyári cég, hosszú évek óta egyházunk rendelkezésére évi 600 Kč-t bocsát.

*

S most már e történelmi visszapillantás végén elmondhatjuk a jelszót: tovább a régi úton, a Krisztus követésében az örök cél felé! Az ötven esztendőnek végén és az újabb évtizedeknek küszöbén csak egy a fontos, hogy az egyedüli alapkö, melynél jobbat adni senki sem tud, megmaradjon. S ez az alapkö: a Krisztus!

Egyházközségünk belmissziói szerveinek összejövetelei iskolánk helyiségeiben az 1936/37. munkaévben :

1. Evangélikus Diakonissza Nőegylet :

Minden hétfőn d. u. 4—6.

2. Az Ev. Diak. Nőegylet ifjúsági Leánycsoportja :

Minden hétfőn esti $\frac{1}{2}$ 7— $\frac{1}{2}$ 9.

3. Luther-kör :

Minden pénteken esti 6—8.

4. A Luther-kör ifjúsági csoportja :

Minden szombaton esti $\frac{1}{2}$ 7—8.

5. Evangélikus Leánykör :

Minden kedden, pénteken és vasárnap 6—8.

Ezekén kívül minden szerdán és szombaton d. u. 4—6. társas
összejövetelet tart a **Luther-kör ifjúsági Fiúcsoportja.**

*

Minden csütörtökön esti $\frac{1}{2}$ 7 órától **biblia-órák** vannak. No-
vembertől májusig.

Minden vasárnap délelőtt 9—10. **vasárnapi iskolát** tartunk a
14 éven aluli ifjak számára.

A hat éven aluli gyermekek **vallásos szellemű nevelésére**
szolgál óvodánk minden hétköznap délelőtt 9—12.

*

Az egyház gondnoksága kedden és pénteken d. u. 4—6. tart
hivatalos órákat.

Evangelikus kompass.

VITÉZ A.

könyv-, zenemű-, papír- és hangszerkereskedés

Tel.: 35-35. **Štefánik u. 75**

MAURER IRMA

énektanárnő

Štefánik u. 35/11.

Hecht Franck und Perola

„die beiden Unzertrennlichen“
ergeben ein

nahrhaftes, gesundes und billiges
Kaffegetränk.

Als heimische Erzeugnisse gehören sie
in Jede Küche.

Adriányi és Markó

vaskereskedő

Štefánik u. 1.

HOLÉCZY JÁNOS

vizsg. fogász, olcsón és pontosan
vállal szakbavágó munkát

Zvonárska u. 25.

HLAVÁTS

szücs-szalón

Telefon: 37-85.

Štefánik u. 64.

KEMÉNY GÉZA

menyasszonyi kelengyék, nőidivat
külön szőnyeg és függönyosztály

Štefánik u. 32.

KUHLMANN

fűszer- és gyarmatárú

Telefon: 2240. **Peštianská 1.**

PONEVÁCS JÁNOS

géplakatos, villanyszerelő

Bethlenova okr. 71.

STARK ERNŐ

kályhás-mester

Mäsiarska u. 44.

Mig időnk vagyon, mindennel jót tegyünk, kiváltképpen
a mi hitsorsosainkkal. - Pártoljuk saját egyháztagjainkat!

BRADOVKA GYULA

fest, tisztít, mos

Fonde 1812. Masarik u. 6.

DINDA GYULA

könyvkötészet, könyvek, albumok készítése

Štefánik u. 61.

PAUSZ TIVADAR

üveg, porcellán, villanycsillárok nagy választékban

Alapítva 1833.

ŠTEFÁNIK U. 19.

FLEISCHER ÉS SCHIRGER

vaskereskedés

Štefánik u. 2.

HORVAY ANDRÁS

úri szabó, elfogad javításokat is

Tinódy Sebestyén u. 1.

Rohringer Géza
femefkezési vállalat

Tel. 2407. Štefánik u. 30.

FERENCZY SÁMUEL

épületbádogos, víz-, gáz- és csatornázási vállalat

Bocskay körút 2. sz.

Gömöri gyümölcsvállalatnál

olcsó és pontos kiszolgálás belföldi
és déli gyümölcskülönlegességekben

Lakatos ucca 4.

VÁRKOLY MIKLÓS

rádió és villamos berendezéseket
szállít és szerel

Malom-ucca 3.

KRIZSÁK GYULA

festő- és mázó, tapéta és aranyozó
templomfestés

Tahanovské riadký 23.

Stollmann Ferencz

vizsgálott fogász

Letna u. 4.

A legjobb minőségű árut a legolcsóbban

CZIKK SÁNDOR

férfi, nőidivat és gyermekruha üzletében vásárolhat. — Mlynská 3.

